EPIcenter

Glasilo Posoškega razvojnega centra | letnik VII, št. 5, 2006 | BOVEC, KOBARID, TOLMIN | ISSN 1581-6087

LEASING
finančna skupina Nova KBM
www.goleasing.si

Vam prijazen leasing

Nova Gorica
tel.: 05 335 36 00

Koper
tel.: 05 631 05 20

- Kjer podjetniška ideja najde svoj dom
- Starši in otroci berejo in pišejo skupaj
- Kako se bo v novem štiriletnem obdobju razvijalo podeželje
- Obrečni prostor je občutljivo življenjsko okolje
- Botanično popotovanje • Učni center gorništva Tolmin
- Predor Bukovo je nekaj posebnega

EPIcenter

Kupila bom kozo

Pred časom je lastnik izgubljene denarnice mojemu sinu, ki jo je našel, v zahvalo poklonil pet stotakov za sladoled. Ker je tisti dan že pojedel eno kepico, sem mu predlagala, da denar shrani in si sladoled raje kupi kdaj drugič. Nič ni protestiral, le denar je skrbno spravil v žep. Že naslednji trenutek mi je postalo malce žal, saj sem opazila, da sem z izjavo upihnila iskrico v njegovih očeh. Čez kak dan smo se sprehajali in v daljavi opazovali krave na paši. Ko je dal roke v žep, je iz njega potegnil že pozabljeni denar. "*Mama, kaj pa če bi si namesto sladoleda raje kupil telička*?" me je navdušeno vprašal. Pa je prejel vse prej kot navdušen odgovor: "*Ja, samo to nam še manjka*!" In iskrica je zopet ugasnila. V tolažbo mi je bila misel, da je zanj najbolje, da se čim prej sprijazni, da vsega, kar si zaželiš, res ne moreš imeti. Po drugi strani pa slaba vest, ker uspem tako hitro zadušiti njegovo navdušenje.

Čez nekaj dni, ko mi je na uho prišla novica o dobrodelni akciji Unicefa *Kupi mi kozo*, sem se ponovno spomnila njegove želje. In takrat me je prešinilo. Ne, telička ne bo dobil, bova pa kupila kozo. Da ne bo pomote, gre za "ta pravo kozo", ki naju bo stala le 3.800 SIT. Morali bi videti njegove oči, ko sem mu predlagala novo naložbo njegovih stotakov. V očeh je vzplamtela tista iskrica otroškega navdušenja, ki me vedno znova navdahne in preseneti; morda zato, ker je odrasli skorajda ne premoremo več.

Odločila sem se, da ne bom več razmišljala, ali se splača, ker tako ali tako ne vem, kam na koncu odtava namenski denar. Tudi o tem, ali ga res dobijo tisti, ki ga potrebujejo, ne bom več razglabljala. Odločila sem se, da bom, tako kot moj sin, vneto verjela, da bo najina koza omogočila preživetje otrok v eni družini. Poprej sem pobrskala še po spletnih straneh in našla dodatno potrdilo – izjavo **Milene Zupančič**, slovenske ambasadorke Unicefa: "*Unicefov program vzreje koz, ki sem ga videla pred leti v Nigru, je zame med najboljšimi programi dolgoročne pomoči. Je poceni in zelo učinkovit. Sama sem se prepričala, kako lahko ena ali dve kozi naredita celo revolucijo. Vse stvari začnejo kot majhne in zrastejo v velike. Kako malo je potrebno. Ena koza lahko reši mnoga otroška življenja.*"

Na spletu najdem še nekaj koristnih podatkov. Med drugim tega, da če eni vasi kupimo 60 koz, za kar potrebujemo 228.000 SIT, bo čez leto zrasla čreda. Družina, ki bo kasneje sama vzredila koze, bo dve kozi in kozlička podarila naslednji družini. In tako naprej in naprej vsako leto ... "*Enostavna, poceni in dolgoročna pomoč. Prav zato smo se pri UNICEF-u Slovenija tokrat odločili za akcijo, v kateri bomo zbirali denar, ki bo neposredno namenjen družinam in otrokom v najbolj ogroženih afriških državah, kot so Somalija, Etiopija, Kenija, Tanzanija ... Za zbrani denar bomo kupili koze, ki bodo ohranile otroška življenja in omogočile njihov razvoj! V večini afriških držav, ki jih pesti lakota, Unicef izvaja učinkovite programe preprečevanja podhranjenosti otrok. So nekaj posebnega. Slonijo na ženskah, ki že po tradiciji skrbijo za otroke in gospodinjstvo. Kar je drugačnega v tem programu, je možnost, da z novim znanjem in samostojno gospodarsko dejavnostjo, vzrejo koz, vzamejo vajeti v svoje roke.*

Program vzreje koz je Unicef prvič preizkusil in uspešno uveljavil v vasi Saumarana v južnem delu Nigra. Dvajsetim ženskam, ki niso imele drugih možnosti, da bi otrokom priskrbele primerno hrano, je podaril 60 koz. S tem se je v nekaj letih oskrbela celotna vas. Otroci v tej vasi zdaj živijo bolje. Kozje mleko in meso sta dobrodošla dodatka k njihovi hrani, dodaten zaslužek ob prodaji presežnih koz pa znajo ženske spretno uporabiti in blaginja njihovega gospodinjstva počasi narašča.

V okviru programa vzreje koz Unicef nakupi koze in poučuje ženske, kako najbolje gospodariti z njimi. Prav tako izobražuje matere, kako spremljati rast in razvoj otrok, kako prepoznati znake podhranjenosti in kako ob tem ravnati, da bi obvarovale njihovo zdravje." Pri vsem skupaj mi je najbolj všeč, ker program deluje po principu, da človeka nasitiš samo enkrat, če mu podariš ribo, za vedno pa takrat, ko ga naučiš ribo uloviti.

Skratka, recite, kar hočete – da sem *ubrisana* ali pametna, zelena ali modra. Vseeno mi je, kaj si mislite! Odločitev je padla. Kozo bova kupila in pika.

Tatjana Šalej Faletič,
glavna in odgovorna urednica

Vir: ZUPANČIČ, *Milena. (2006). [Online]. [Citirano 15. maja 2006; 9:32]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.unicef.si/main/kupi_mi_kozo.wlgt .*

UČENCI ZA ZMANJŠEVANJE RAZLIK MED PREBIVALCI ZEMELJSKE OBLE

V letošnjem šolskem letu so na ***OŠ Franceta Bevka Tolmin*** v okviru Unicefovega krožka opravili kar nekaj humanitarnih akcij: prodajali so novoletne voščilnice in Unicefove sončke, zbirali drobiž za Darfur in izdelovali punčke iz cunj. Učence prve triade je obiskal tudi Unicefov prostovoljec, ki je pripravil poučne delavnice z diapozitivi. "*Naše aktivnosti bomo zaključili s prireditvijo 16. 6., ki se je bodo udeležili učenci od 6. do 8. razreda,*" je poudarila mentorica **Denise Šuler Rutar** in ob tem napovedala še obisk ambasadorja Unicefa **Lada Leskovarja**. Istega dne bo tudi na ***OŠ Dušana Muniha Most na Soči*** stekla humanitarna akcija, s pomočjo katere bodo skušali zbrati čim več sredstev za nakup koz, namenjenih afriškim družinam. **T. Š. F.**

Izdal in založil:
Posoški razvojni center
Trg svobode 2, 5222 Kobarid

Naslov:
Uredništvo EPIcentra
Padlih borcev 1b, 5220 Tolmin

Telefon:
05/ 38-41-510 (glavna urednica)
05/ 38-41-502 (pomočnica urednice)
05/ 38-41-500 (Posoški razvojni center)

Faks:
05/ 38-41-504

E-pošta:
epicenter@pososki-rc.si

Spletne strani:
www.pososki-rc.si/aktualno/epicenter

Glavna in odgovorna urednica:
Tatjana Šalej Faletič

Pomočnica glavne urednice:
Mateja Kutin

Stalna sodelavca:
Peter Domevšček, Špela Kranjc

Oglasno trženje:
05/ 38-41-500 (Miloš Bajt)
Cenik oglasov in naročilnico najdete na spletnih straneh.

Lektoriranje:
mag. Nataša Komac, Nevenka Janež

Fotografija na naslovnici:
Florjan Feltrin

Ilustracija:
Marko Podjavoršek

Oblikovanje in tehnična priprava:
Gaya Bratina-Jereb Cerkno

Tisk:
Present d.o.o. Ljubljana

Naklada:
7.100 izvodov

Vire navajamo po ISO standardu.

Glasilo je brezplačno in namenjeno vsem gospodinjstvom Zgornjega Posočja.

Letnik VII, št. 5, 2006

Posoški razvojni center

Iz vsebine

4 **Podjetniški inkubator Posočja**

5 **BIPS:** Razvijanje spretnosti za pomoč pri opismenjevanju

8 **Podjetja in razvojni program Soča 2006:** Gostišče Martinov hram

10 **Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007–2013**

12 **Iz občinskih uprav**

20 **Intervju:** Obrečni prostor je občutljivo življenjsko okolje

24 **Botanično popotovanje:** 80 let Alpskega botaničnega vrta

25 **Planinsko društvo Tolmin:** Nešteto prostovoljnih ur

28 **Fotoreportaža meseca:** Učni center gorništva Tolmin

30 **Vaški posebneži:** Kozar Peter

32 **Vsi na zrak za zdrav korak:** Pogled na pršeče kapljice

34 **Po tirih Bohinjske proge (2):** Predor Bukovo je nekaj posebnega

36 **Naj odmevajo ... T'minski Madrigalisti**

38 **Evropa v šoli:** Romkinja sem, pa kaj potem

40 **Pesniki iz naših logov:** Moj dom

40 **Opažanja:** Mlečni potok kot spominek človeške neukosti

41 **Knjižna polica:** Posočje, marec do julij 1916; Ob Soči; Pripovedi iz 1. svetovne vojne

44 **Javni razpisi**

46 **Koledar prireditev**

Razpisa za SPODBUJANJE IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA TER ZAPOSLOVANJA (SOČA 2006)

Obveščamo vas, da sta bila v okviru razvojnega programa Soča 2006 v petek, 5. maja, v Uradnem listu RS objavljena razpisa s področja pospeševanja razvoja človeških virov, in sicer:

- ***Javni razpis za spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja kadrov z najmanj VII. stopnjo izobrazbe na območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin v letu 2006***.
- ***Javni razpis za spodbujanje izobraževanja in usposabljanja zaposlenih v podjetjih na območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin v letu 2006*** in

Več o razpisih na strani 44.

Dodatne informacije:

- **Almira Pirih**, Posoški razvojni center (tel.: 05/ 38-41-500, e-pošta: almira.pirih@pososki-rc.si),
- **Vinko Žagar**, Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (tel.: 01/ 47-83-743, e-pošta: vinko.zagar@gov.si). ■

Pridobitev NACIONALNE POKLICNE KVALIFIKACIJE "predelovalec sadja"

Vse, ki vas zanima pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije "***predelovalec sadja / predelovalka sadja"***, obveščamo, da bo ***Srednja biotehniška šola Kranj*** to dejavnost izvedla najkasneje do julija 2006. Eden izmed pogojev za registracijo kakršne koli dopolnilne dejavnosti na kmetiji je ustrezna izobrazba.

Interesenti se lahko prijavijo na tel.: 04/ 27-72-100 (**Tina Koširr**, Srednja biotehniška šola Kranj) oziroma na tel.: 05/ 38-41-508 (**Peter Domevšček**, PRC). ■

USTVARJALNE DELAVNICE za otroke v času šolskih počitnic

Udeleženci:	Otroci od 1. do 4. razreda.
Kje:	Prostori Posoškega razvojnega centra, Ulica padlih borcev 1c, Tolmin.
Kdaj:	Od 3. do 14. 7.2006.
Čas:	Med 9. in 15. uro.
Teme:	• V naravi, • Indijanski dan, • Praznovanja, • Ustvarjamo iz naravnih materialov, • Tiskanje, • Preživetje v naravi, • Slovar, • Skriti gost, • Dan glasbe, • "Glinarjenje", • Spoznajmo tolminske pravljice
Mentorice:	Marina Istenič, Patricija Rejec in Jana Skočir.
Cena:	9.500 sit/teden (kosilo je vštetо v ceni).

Foto: Š. K.

Zaradi omejenega števila otrok prosimo zainteresirane starše, da čim prej rezervirajo termine tedenskih delavnic (1. teden: od 3. do 7. julija; 2 teden: od 10 do 14. julija). ***Rezervacije*** sprejemamo najkasneje do petka, 16. junija 2006.

Informacije: Posoški razvojni center, Ulica padlih borcev 1b, Tolmin. Telefon: 05/ 38-41-500, e-pošta: info@pososki-rc.si. ■

NOVO NA PRC-ju:

- **Izpostava Svetovalnega središča ISIO Nova Gorica**
- **Informativni kotiček CIPS-a**

Programa delno financirata Evropski socialni sklad in Ministrstvo za šolstvo in šport

Foto: M. K.

Kjer podjetniška ideja najde svoj dom

V Zgornjem Posočju lahko odslej uporabljate vse ugodnosti podjetniškega inkubatorja. Podjetniški inkubator Posočje je svoj dom načel v poslovni stavbi Posoškega razvojnega centra na Ulici Padlih borcev 1b v Tolminu (nekdanji prostori tolminske upravne enote).

Podjetniški inkubator Posočja (PIPO) je namenjen predvsem *podjetnicam in podjetnikom začetnikom*. Pomagal jim bo premagovati začetne težave pri ustanavljanju, organiziranju in razvoju poslovanja do stopnje, ko bodo sami sposobni preživeti na trgu. PIPO sprejema tudi izkušene podjetnike in podjetja, ki so dejavni manj kot tri leta.

Cilj inkubatorja

Podjetniški inkubator predstavlja ekonomsko orodje za pospeševanje podjetništva, ki se uporablja v povezavi z drugimi podpornimi ukrepi pri ustanavljanju in razvoju malih podjetij. Njegov cilj je povečati možnosti uspešnega razvoja novih podjetij. Inkubator pomaga uresničevati tudi temeljne cilje okolja: spodbuja gospodarski razvoj in razvoj lokalnih skupnosti, ustvarja podjetniško kulturo v regiji in prispeva k preoblikovanju njene gospodarske podobe.

Brezplačne storitve za inkubirance

Ena večjih prednosti delovanja znotraj podjetniškega inkubatorja so prostori ter pisarniška oprema, ki jih podjetniki dobijo v najem po znatno nižji ceni od tržne. Inkubiranci se bodo lahko vključili v program splošnega podjetniškega svetovanja, ki ga vodi ***Posoški razvojni center*** (PRC), na voljo pa jim bodo tudi različne administrativne in računovodske storitve. Tu so še druge brezplačne storitve, na primer: dostop do svetovnega spleta, telefonski priključek, skupna sejna soba, kopirnica, možnost najema multimedijske učilnice in dostop do podatkov različnih poslovnih baz.

NOVA PREDSTAVITVENA ZLOŽENKA *je nastala v sklopu promocijskih aktivnosti Podjetniškega inkubatorja Posočje in jo lahko dobite na* ***Posoškem razvojnem centru.***

Dodatna ponudba

Poleg zgoraj omenjenega PIPO svojim varovancem nudi še nekatere druge ugodnosti:

- ***program vavčerskega svetovanja*** – subvencionirane storitve podjetniškega svetovanja in usposabljanja za potencialne podjetnike ter mikro, mala in srednja podjetja v fazi ustanavljanja ali delovanja;
- ***specialistično podjetniško svetovanje*** – na voljo prek vavčerskega sistema svetovanja, ki je organizirano v okviru PRC-ja;
- ***E-vem vstopna točka*** – možna izvedba registracijskih postopkov ter z njimi povezanih sprememb za samostojne podjetnike;
- ***možnost predstavitve*** na novo vključenih podjetij ***v EPIcentru***.

PODJETNIŠKI INKUBATOR POSOČJA *– Podjetniške ideje se lahko naselijo v PIPO.* ***Foto: Mateja Kutin***

Vzpostavitev Podjetniškega inkubatorja Posočja (PIPO) je eden izmed ciljev Programa spodbujanja razvoja v Posočju 2002–2006 (Soča 2006) na področju pospeševanja in razvoja podjetij v Posočju.

Glavni kriteriji za vstop

Glavni kriterij za vstop podjetij v inkubator so število in struktura potencialnih delovnih mest, dolgoročna vizija in z njo povezana rast podjetja ter dejavnost, ki jo bo podjetje opravljalo. Prednost imajo storitvena, visokotehnološka in lahkoproizvodna podjetja. Izbor podjetij bo opravila strokovna komisija. Vlogo za sprejem bomo obravnavali na podlagi priloženega krajšega poslovnega načrta zainteresiranih podjetnikov, ki ga lahko pomagamo pripraviti tudi na PRC-ju.

Dodatne informacije

Podjetniški inkubator Posočje vabi vse, ki potrebujete pomoč pri uresničevanju svoje poslovne zamisli, da nam pišete na e-naslov: ***pipo@pososki-rc.si*** ali nas pokličete na ***tel.: 05/ 38-41-500***. Več o Podjetniškem inkubatorju Posočja si lahko preberete v zloženki ali na spletnem naslovu: http://www.pososki-rc.si/podjetnistvo/inkubator.

Besedilo pripravila: Uroš Brežan, vodja Lokalnega podjetniškega centra, in **Miloš Bajt**, svetovalec, Posoški razvojni center

Utrinki

EVROPSKA VAS V NOVI GORICI

Nova Gorica – Šolarji in učitelji ***Osnovne šole (OŠ) Simona Kosa*** iz Podbrda smo skupaj z ***Evropsko hišo Maribor***, ***Šolo za ravnatelje*** in drugimi osnovnimi šolami s širše regije sodelovali v skupnem projektu z naslovom Evropska vas, ki se je odvijal tudi v nekaterih drugih slovenskih mestih. Ob dnevu Evrope, 9. maja, smo se z vlakom odpeljali v Novo Gorico, kjer se je na prireditvi Evropska vas na stojnicah, ki so se šibile pod izdelki in dobrotami iz posameznih držav, predstavilo vseh 25 članic ***Evropske unije***. Naša šola je bila zadolžena za predstavitev Nemčije in Slovaške, zato smo stojnico opremili s plakati in drugimi izdelki na temo omenjenih držav. Medtem ko so bili nekateri zaposleni z urejanjem stojnice, je nekaj fantov pripravljalo rakete za izstrelitev – ne pirotehničnih, ampak tiste iz plastenk, ki so delovale na vodo in zrak (podobno, kot si jih je zamislil nemški izumitelj **Werner von Braun**).

Osrednja prireditev, ki so si jo ogledali tudi župana z obeh strani meje, finska veleposlanica in slovenski po-

Razvijanje spretnosti za pomoč pri opismenjevanju

V prejšnji številki EPIcentra smo vam predstavili program Beremo in pišemo skupaj, ki ga je Posoški razvojni center v letošnjem šolskem letu izvajal za starše in otroke v Bovcu in Tolminu. Če bo prijav dovolj, se bo v prihodnjem šolskem letu program odvijal na OŠ Simona Kosa Podbrdo, sicer pa ga bomo ponovno izpeljali v Tolminu.

Cilj programa *Usposabljanje za življenjsko uspešnost - Beremo in pišemo skupaj* (UŽU - BIPS) je razvijanje temeljnih spretnosti za pomoč otroku pri opismenjevanju. Staršem skušamo posredovati metode, znanja, spretnosti in izkušnje, ki so uporabne v vsakdanjem življenju. Znanje in izkušnje pa ne potujejo samo v eno smer, ampak se dopolnjujejo in izmenjujejo med vsemi udeleženci. Pomemben dejavnik programa, ki ga poleg ***Posoškega razvojnega centra*** (PRC) sofinancirata tudi ***Evropski socialni sklad*** in ***Ministrstvo za šolstvo in šport***, je druženje staršev in otrok ter posledično podpora in bogatenje posameznika s preizkušenimi metodami drugega, ki ima isto starega ali leto starejšega/mlajšega otroka. Na ta način lahko predstavljene metode in zamisli v praksi nemudoma preizkusijo oziroma se lahko v celoti posvetijo otroku. Takšno sodelovanje pa bogati tudi strokovni kader, ki se ob tej priložnosti vsem udeleženkam in njihovim otrokom zahvaljuje za kup novih zamisli, ustvarjalnost in smeh.

V ČASU DRUŽENJA STARŠEV IN NJIHOVIH OTROK *je nastalo tudi nekaj sanjskih hišk.*

USTVARJALI SO Z GLINO *in se prepustili domišljiji.*

Mnenja nekaterih udeleženk

Da bi vam program bolj približali, smo vam pripravili nekaj fotografskih utrinkov z naših srečanj. Za mnenje smo zaprosili tudi nekatere udeleženke, ki so svojo z veseljem delile z nami.

"Počutila sem se zelo dobro. Otrok se je v delo skupine zelo vživel. Še v nobeni skupini, ki je vključevala starše in otroke, nisva z otrokom razvila tako dobrega stika in sodelovanja." (**Ana**)

"Zadovoljna sem z delom učiteljic. Veliko je bilo posredovanih izkušenj. Navezali smo stike, ki nam lahko tudi v prihodnje pridejo prav. Staršem priporočam, da se programa udeležijo." (**Anita**)

"Ker smo dandanes vsi preveč zaposleni, so takšni programi še kako dobrodošli. S hčerko sva se na srečanjih imeli lepo in vsi smo se veliko naučili ter nasmejali." (**Jana**)

NEKAJ MAM *je ob zaključku strnilo glave, zbralo gradivo in delo v sklopu programa predstavilo na plakatih v tolminski osnovni šoli.*

"Izpostavila bi izmenjavo izkušenj med starši, spoznavanje novih ljudi in druženje. Otroci se v programu naučijo mnogo novega, na primer samostojnega iskanja podatkov po različnih leksikonih in slovarjih." (**Katja**)

"Dobra stran programa so nova poznanstva in zabavna družba, podajanje različnih izkušenj in informacij, učenje drug od drugega ter veliko idej." (**Vida**)

Učiteljici **Jana Skočir** in **Cvetka Kavčič**,
Posoški razvojni center

Foto: Jana Skočir

Utrinki

slanec v evropskem parlamentu, se je zaradi dežja odvijala v mestni hiši. Tu je nastopal pevski zbor, sledila je krajša igrico, za konec pa še ples.

Po prireditvi smo se vrnili k našim stojnicam, kjer smo se obiskovalcem trudili pokazali, kaj vse vemo državah EU. Ker je ves čas prireditve neusmiljeno deževalo, da smo bili kar malce nejevoljni, ker nismo mogli pokazati vsega, kar smo si zamislili. A dan je minil v druženju z vrstniki in promociji naše šole po naših najboljših močeh, kar pa je nenazadnje najpomembnejše.

Nino Zalašček, OŠ Simona Kosa, Podbrdo

EVROPSKA VAS – OŠ Simona Kosa *je bila zadolžena za predstavitev Nemčije in Slovaške.* ***Foto: arhiv šole***

VLADA NA OBISKU

Nova Gorica in **Tolmin** – Predstavniki ***Vlade RS*** so v okviru svojega obiska Severne Primorske (Goriške statistične regije) 18., 19. in 20. aprila obiskali 70 podjetij, ustanov in občinskih uprav v dvanajstih občinah ter se seznanili s težavami in razvojnimi zmožnostmi tega območja. Premier **Janez Janša** in ministri so se strinjali, da so ena ključnih težav slabe prometne povezave, medtem ko prednosti predstavljajo tehnološko napredna podjetja in razvoj turizma.

Kot je na novinarski konferenci v ***Tolminskem muzeju*** povedal predsednik vlade, se območje uvrščа nad državno povprečje zaradi manjše stopnje brezposelnosti in večjega deleža študentov, delež višje in visoko izobraženega prebivalstva pa je pod slovenskim povprečjem. Finančni minister dr. **Andrej Bajuk** za slabe prometne povezave krivi prevelika vlaganje v avtocestni križ v zadnjih letih in zanemarjanje državnih cest: *"Sedaj se soočamo s tem, kako rešiti celotno državno omrežje. Zagotoviti moramo napredovanje avtocestnega programa in razširiti obseg cestnine ter s tem finančno neodvisnost DARS-a."* Premier Janša je pojasnil, da vzrok slabih državnih cest niso finance, ampak pomanjkanje načrtov in projektov. Obenem je zagotovil, da bodo v okviru modernizacije omrežja državnih cest za našo regijo namenili več denarja kot doslej. Želi si čim hitrejše dograditve že začetih obvoznic. Glede popotresne obnove je zadovoljen z nadzorom in komunikacijo med vpletenimi, saj sta po njegovem mnenju boljša kot prej. V zadnjih sedmih letih je država Posočju namenila več kot 20 milijard SIT za odpravo posledic potresov, predsednik vlade pa je obljubil, da bodo tudi v prihodnje prisluhnili kritičnim stališčem v potresih prizadetih prebivalcev.

PO NOVINARSKI KONFERENCI je predsednika vlade in ministre pred ***Tolminskim muzejem*** v okviru študentskih in dijaških protestov na tako imenovano Črno sredo pričakalo nekaj tolminskih dijakinj.

Po obisku tolminskega ***Metalflexa*** je dr. Bajuk izpostavil uspehe podjetja, usmerjenega v izvoz, in dodal, da je treba v Sloveniji ustvariti pogoje, da bo takšnih podjetij še več. Minister za gospodarstvo mag. **Andrej Vizjak** meni, da je na Goriškem zelo razvit gospodarski sektor, šepa pa storitveni, v katerem je predvsem v turizmu še veliko možnosti: *"Nadaljnji razvoj vidimo pri športih v naravi, ribolovu, vodnih in zimskih športih."* Za Posočje je izpostavil naložbe v kaninsko smučišče in nekdanje vojašnice v Bovcu ter "wellness center" in vodni park v Tolminu. Širitev turistične infrastrukture načrtujejo tudi v drugih delih regije. Največja investicija bo gotovo veliki zabaviščni kompleks, pri čemer bo novogoriški ***Hit*** sodeloval z ameriškim partnerjem, kar po Vizjakovih besedah podpira tudi njegovo ministrstvo. Naložba bo pomembna za vse slovensko gospodarstvo, zaradi spremljevalne ponudbe pa bo predstavljala priložnost za razvoj majhnih podjetij.

Ministri so svoj obisk zaključili na srečanju z župani, gospodarstveniki in drugimi nosilci razvoja v novogoriški Perli, kjer so odgovarjali tudi na vprašanja, kritike in pobude.

Besedilo in foto: Špela Kranjc

Projektno učenje za nove izzive

Si želiš druženja in pogovorov, zabavnih doživetij ter veliko ustvarjanja?

Ne hodiš v šolo in nisi v delovnem razmerju?

Se želiš učiti malo drugače, brez učiteljev in ocen?

Si želiš novih izzivov in imeti na poti do cilja veliko spodbude ter podpore?

V kolikor so tvoji odgovori pritrdilni, **preživi dan z nami v PUMu**.
Če ti bo všeč, se nam lahko pridružiš.

Udeleženci in mentorji skupaj izbiramo teme projektov, učne vire, metode, postopke ... Naj ti naštejemo le **nekatere večje projekte v zadnjem letu**:

- ***Mladi novinar***; pisanje člankov za EPIcenter,
- ***Sam svoj mojster***; urejanje prostorov PUMa in atrija,
- ***Fotografska delavnica***,
- ***Zdrava kuhinja***; enkrat tedensko si pripravimo kosilo,
- ***Italijanščina za vsak dan***,
- ***Ena, dva, nam se da***: odbojka, košarka, jezdenje, pohodi ...,
- ***Kulturne drobtinice***: pesništvo, kinoteka, pohajkovanje po muzejih ...,
- ***Bistrimo si možgane***; učenje za izpite,
- ***Več glav več ve***: z zunanjimi gosti smo odšli na popotovanje po Indiji, Afriki, uživali v ekstremnih športih, se pogovarjali o spolnosti in zdravju ...
- ***in še in še*** ...

No, želiš tudi ti sodelovati v kakšni dejavnosti, se česa naučiti oziroma s svojim znanjem pomagati drugim? Za začetek nam lahko pomagaš izpeljati **DRAŽBO**, poskusiš **PREŽIVETI v naravi** oziroma nas seznaniš s **SUPER IDEJO**, ki jo bomo uresničili s skupnimi močmi.

Še vedno dvomiš? Daj, pridi, poglej in si ustvari svoje mnenje. Saj te nič ne stane, program je brezplačen. Najdeš nas v baraki na Brajdi, Ulica padlih borcev 1c, Tolmin. Telefon: 05/ 38-41-500.

PUM

www.pososki-rc.si/cloveskiviri/pum

Program delno sofinancirata:

REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Evropski socialni sklad

Posoški razvojni center

S slikami, kupljenimi na dražbi, pomagajmo otrokom

V juniju bomo posoški PUMovci izpeljali dražbo slik, ki smo jih v tem šolskem letu izdelali v okviru projektov ***Moj čopič*** in ***Mozaik ustvarjalnosti***.

Naše umetnine si boste lahko ogledali od 8. junija dalje v avli tolminske kinodvorane, vaše pa bodo lahko – seveda pod pogojem, če si jih boste znali priboriti – postale v četrtek, 22. junija. Dražba se bo začela ob 17.30.

Za to priložnost bomo pripravili tudi katalog, kjer bodo predstavljena vsa naša dela, vključno z izhodiščno ceno. Katalog si lahko ogledate na spletnih straneh: www.pososki-rc.si/aktualno/publikacije .

Izkupiček bomo namenili za poletne aktivnosti socialno ogroženih otrok.

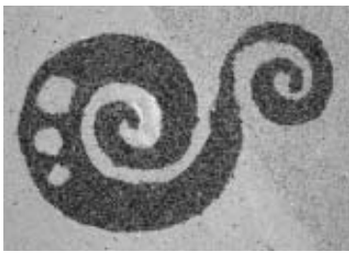

www.pososki-rc.si/cloveskiviri/pum

Program delno sofinancirata:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Evropski socialni sklad

Posoški razvojni center

Utrinki

VZNEMIRLJIVA VESOLJSKA PRIGODA

Tolmin – Tolminski PUMovci so v letošnjem šolskem letu v okviru projekta Vesolje izdelali rakete na vodni pogon. Na izstrelitev na športnem igrišču Brajda, ki so jo pripravili 19. maja v okviru praznika občine Tolmin, so povabili okoli 60 otrok iz tolminskega vrtca.

Kot je povedala mentorica PUMovcev **Patricija Rejec**, z raketami niso imeli težav, več spretnosti pa je zahtevala izdelava izstrelilne ploščadi. Pri tem jim je na pomoč priskočil prostovoljec **Borut Skubin**, ki je poskrbel, da je bila izstrelitev varna tudi za pet- in šestletnike. Izstrelitev je uspela, kar je otroke zelo navdušilo. Fantje iz tolminskega PUM-a so zanje pripravili krajše delavnice, na katerih so se pogovarjali o vesolju in potovanju po njem, o zvezdah, Zemlji in ostalih planetih ter življenju na njih.

Besedilo in foto: Špela Kranjc

TOLMINCI PRVIČ PRISPEVALI ZA GUINNESSOV REKORD

Tolmin – V petek, 19. maja, je točno opoldne na tolminskem Mestnem trgu 72 oranžno-črnih maturantov zaplesalo četvorko in se tem pripomoglo k ponovnemu vpisu v Guinnessovo knjigo rekordov. Množično druženje slovenskih in tujih maturantov je s projektom *European Quadrille Dance Festival oziroma Maturantska parada* organizirala **Plesna šola Urška** in ***Plesna zveza Slovenije*** v organizaciji ***Plesne šole Pingi***.

Ko so maturantje odpeli Gaudeamus Igitur, se je opoldne iz radijskih valov oglasila Straussova *Fledermauss – Quadrille* in 23.628 plesalk in plesalcev v 36 mestih petih držav (slovenskim so se pridružili tudi maturantje iz Avstrije, Madžarske, Hrvaške, Makedonije ter Srbije in Črne gore) je zaplesalo četvorko. S skupnimi močmi so podrli lanski rekord in se tako že petič vpisali v knjigo rekordov (leta 2002 je na osmih lokacijah plesalo 8512 plesalk in plesalcev; leta 2003 na 14 lokacijah 11.956 plesalk in plesalcev; leta 2004 na 18 lokacijah 14.564 plesalk in plesalcev; leta 2005 na 21 lokacijah 17.060 plesalk in plesalcev).

Mateja Kutin

MATURANTSKA ČETVORKA *– Največji sinhroni ples na svetu.* ***Foto: Špela Kranjc*** *in* ***Mateja Kutin***

Gostišče Martinov hram, Martin Berginc s.p.

Program spodbujanja razvoja v Posočju 2002–2006, na kratko Soča 2006, je pripravil Posoški razvojni center (PRC) na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o popotresni obnovi objektov in spodbujanja razvoja v Posočju (ZPOOSRP-C) z namenom dodeljevanja razvojnih spodbud za vzpostavljanje razvojne infrastrukture, pospeševanje podjetniških vlaganj, razvoj gospodarstva in odpiranje novih delovnih mest ter usposabljanje in razvoj kadrov. Razvojne spodbude se dodeljujejo ob upoštevanju pravil dodeljevanja državnih pomoči ter Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja.

Na javnih razpisih za začetne investicije je od leta 2002 pridobilo sredstva 37 podjetij. Zanimalo nas je, kako takšni programi prispevajo k uspešnosti njihovega poslovanja. V tokratni številki ***EPIcentra*** vam predstavljamo podjetje ***Gostišče Martinov hram, Martin Berginc s.p.*** Pogovarjali smo se z lastnikom **Martinom Berginc**em.

Kako bi na kratko predstavili vašo dejavnost?

Z gostinsko dejavnostjo se je naša družina začela ukvarjati leta 1980, ko smo v najem vzeli ***Gostišče Franko*** v Starem selu. Pred tem sem delal kot vodja hotela. Dve leti kasneje se je ponudila priložnost za prevzem gostilne na lokaciji, kjer smo še danes. Objekt smo popravili in sredi leta 1982 odprli gostišče ***Martinov hram***. Vmes smo imeli tudi druge lokale: gostilno v Soči, bar, ustanovili smo ***podjetje Kilc*** ...

Leta 1998 je prišel potres in izgubili smo posel. Stavba je bila tako poškodovana, da nismo mogli poslovati. Bili smo v dvomih, ali z začetim delom

***BERGINČEVI SO LANI UREDILI DVANAJST SOB**, v katerih lahko prenočuje do 28 gostov. Ponujajo nočitve z zajtrkom, polpenzione in polne penzione.*

Utrinki

S PRIPRAVO REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA NEKJE NA POLOVICI

Vrtojba – V četrtek, 11. maja, so se na kolegiju predsednika Regionalnega razvojnega sveta (RSS) Severne Primorske (Goriške statistične regije) ponovno zbrali vodje odborov, direktorji razvojnih agencij in koordinatorji priprave regionalnega razvojnega programa (RRP). Na čelu s predsednikom **Alešem Nemcem** in podpredsednikom **Milošem Šturmom** so pregledali doslej izvedene aktivnosti, ki se navezujejo na pripravo novega razvojnega programa. Med drugim so prisluhnili vodjem in koordinatorjem petih odborov: • za človeške vire, • gospodarstvo, • okolje, prostor in infrastrukturo, • razvoj podeželja in • turizem, ki so podali poročila o rezultatih s prvega kroga delavnic za pripravo omenjenega dokumenta v novem programskem obdobju. Razpravljali so

***NA KOLEGIJU PREDSEDNIKA RRS** – Iz leve proti desni: vodja priprave RRP mag.* **Rosana Ščančar**, *predsednik RRS* **Aleš Nemec**, *direktor MRRA mag.* **Roman Medved**, *podpredsednik RRS* **Miloš Šturm** *in koordinatorka* **Suzana Ž. Ferjančič**

sploh še nadaljevati. Takrat ni bilo rešeno niti lastništvo. Martinov hram smo porušili in ga na istem mestu ponovno postavili. Ker je stavba spomeniško zaščitena, je skoraj nismo spreminjali. Pa tudi razpored prostorov je bil že prej dober. Tu je bila namreč gostilna že od leta 1904. Le malo smo izboljšali poti, tako da ni več stopnic med prostori. Ostali pa so številni vogali, kar je privlačno za oko, ko delaš, pa je malo težje.

V času, ko nismo poslovali v Bovcu, smo najeli gostilno na Čiginju, restavracijo v Kranjski Gori in brunarico na smučišču Kekec. Tako smo se reševali. Po zaključku investicije v Bovcu smo ostale enote zaprli.

Martinov hram smo ponovno odprli leta 2003. Kmalu za tem so se tla ponovno stresla, vendar tokrat ni bilo poškodb, saj je stavba nova.

Martinov hram je družinsko podjetje; poleg mene delajo še žena in dve hčerki. Vendar sami ne zmoremo vsega, zato imamo zaposlene tudi druge. Se pa vseskozi srečujemo s težavami zaposlovanja, saj zainteresiranih za delo v gostinstvu skoraj ni.

Leta 2005 ste se vključili v razvojni program Soča 2006. Kako so vam ta sredstva pomagala pri poslovanju?

Lani smo urejali prenočišča nad restavracijo Martinovega hrama. Kandidirali smo na razpisu za začetne investicije in bili uspešni, tako da smo dobili nekaj sredstev. Zanje sem zelo hvaležen. Vendar pa so vezana na zaposlitve. In tu bodo nastopile težave; kot sem že rekel, je težko dobiti nekoga, ki je pripravljen delati v gostinstvu, kjer ni prostih koncev tedna, praznikov ... In ker se v Bovcu ustvarja okoli 80 odstotkov tujskega prometa, brez znanja tujih jezikov ne gre. A vseeno upam, da bomo v naslednjih treh letih zaposlili toliko ljudi, kot smo jih prijavili na razpis.

Kako se borite s konkurenco in kako si prizadevate za prepoznavnost na trgu?

Konkurence ne vidim. V Bovcu je tako: ko delamo, delamo vsi, in ko ni dela, ne dela nihče. Poleg tega pa menim, da je samo dobro, če nas je več. Gost, ki je nekje več dni, gre rad naokoli in poskuša več stvari. Tudi kulinarika je v Bovcu zelo raznovrstna in turist lahko poskusi vsakega malo. Lahko rečem, da je vsaka nova ponudba v Bovcu dobrodošla. Najprej prihajajo k nam delavci, ki gradijo ali prenavljajo, potem trgovci, ki to prodajajo, potem se ukvarjam s tako imenovano konkurenco in nazadnje tudi njihovimi gosti.

Nekateri sicer pravijo, da turisti prinašajo samo *gužvo*. Vendar je turizem gotovo pripomogel k razvoju Bovca. Če ga ne bi bilo, bi bila ena zakotna trgovina dovolj za vse nas, imeli bi eno gostilno, v ambulanti bi bil en zdravnik, bencinska črpalka bi bila lahko kje drugje, slabše bi bile cestne povezave in telekomunikacija ...

Kakšne velike konkurence na Bovškem ne pričakujem. Dobro je, da so prišli Francozi in začeli vlagati v Kanin, načrtujejo pa tudi ureditev Žaršč. To bo dalo zagon za naslednjih deset, petnajst let in nove zaposlitve. Verjetno pa bo delovno silo treba uvoziti in zanjo zgraditi tudi kakšno nočitveno zmožnost.

GOSTIŠČE MARTINOV HRAM JE DRUŽINSKO PODJETJE. *Očetu* **Martinu Bergincu** *pomagajo žena in dve hčerki (na fotografiji sta oče in hči* **Sara***).*

Kolikšne so vaše zmožnosti?

Ponujamo okoli 90 sedežev. Imamo dvanajst sob, kjer je od 24 do 28 ležišč. Ponujamo kompletno gostinsko ponudbo: nočitve z zajtrkom, polpenzion in penzion.

Od kod prihaja večina vaših gostov?

Dnevni gostje so predvsem Italijani in Avstrijci, predvsem tisti, ki živijo ob meji s Slovenijo. V času sezone prihajajo tudi iz bolj oddaljenih krajev Italije in Avstrije. Veliko je Francozov, Američanov, Ircev ...

Moram še povedati, da Bovcu kruh reže vreme. Če je lepo, je turistov veliko, drugače pa jih ni. Ko dežuje, en dan še počakajo, potem pa gredo dalje.

Kateri so vaši cilji in kakšni so načrti za prihodnost?

Kar zadeva večja vlaganja, so bolj ali manj zaključena. Seveda bomo še vlagali. Razmišljamo o zniževanju porabe energije in uporabi čistejših energij. Naslednja vlaganja bodo tako v solarno energijo in postavitev toplotnih črpalk. Zavedamo se, da bo energija vsak dan dražja. Poleti imamo veliko porabo tople vode, ki jo sedaj ogrevamo z nafto ali elektriko. Ceneje bi bilo, če bi uporabljali solarno energijo ali bi ogrevali s pomočjo toplotnih črpalk. Idealno bi bilo, da bi toploto, ki se ustvari v kuhinji, lahko uporabili za ogrevanje, pa še kuharji bi lahko delali v hladnejših prostorih. Žal pa je v tem zraku preveč maščob. Morda se bo le našla rešitev.

Načrtujemo tudi ureditev še kakšnega apartmaja. Imamo še veliko stvari, ki bi jih želeli narediti oziroma dokončati: spletne strani, promocijsko gradivo ... Vse to pomeni nove goste, več dela in dodatno zaposlovanje.

Pogovor pripravila: Mateja Kutin

Foto: Mateja Kutin

Utrinki

tudi o predlogu vizije, ki naj bi v obdobju 2007–2013 vodila in usmerjala tukajšnjo regijo.

Teden kasneje so zaključili še z drugim krogom delavnic, ki se jih je že drugič zapored udeležilo okoli 100 udeležencev. Po dopolnitvah in uskladitvah ter določitvi razvojnih prednosti in glavnih programov bodo v naslednjih nekaj tednih zaključili s pripravo strateškega dela nastajajočega dokumenta. Direktor Severnoprimorske mrežne regionalne razvojne agencije mag. **Roman Medved** z zadovoljstvom ugotavlja, da "*priprava poteka po pričakovanjih oziroma v skladu s sprejetim terminskim načrtom*." Dodaja, da je zadovoljen z odzivom institucij ter njihovim sodelovanjem pri pripravi ključnega razvojnega dokumenta regije.

Rezultati dela bodo predstavljeni 16. junija na razvojni konferenci, ki naj bi potekala v Novi Gorici. Tu bodo še zadnjič uskladili vizijo, strateške cilje, ključne razvojne prednosti ter programe in ukrepe za izvajanje.

Kot ocenjuje vodja priprave RRP-ja mag. **Rosana Ščančar** iz Posoškega razvojnega centra, so s pripravo dokumenta nekje na polovici, osnutek novega regionalnega razvojnega programa pa bo izdelan do konca julija.

Besedilo in foto: Tatjana Šalej Faletič

PREDSTAVILI OSNUTEK "SOČE 2013"

Kobarid, Bovec, Tolmin – Konec letošnjega leta se izteka *Program spodbujanja razvoja v Posočju Soča 2002–2006* (Soča 2006). Za njegovo pripravo je bil v *Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o popotresni obnovi objektov in spodbujanja razvoja v Posočju* (ZPOOSRPC) zadolžen ***Posoški razvojni center*** (PRC). Dopolnitve zakona po potresu leta 2004 so predvidele dodatna finančna sredstva in podaljšanje programa do leta 2013. V naslednjem finančnem obdobju je v predlogu za pospeševanje razvoja namenjenih:

- 400 mio SIT za leti 2007 in 2008;
- 300 mio SIT za leta 2009, 2010 in 2011;
- 200 mio SIT za leti 2012 in 2013.

Sodelavci PRC-ja smo osnutek razvojnega programa za obdobje 2007–2013 (Soča 2013) pripravili v prvih mesecih letošnjega leta. V želji, da bo program čim boljši, smo vabili širšo javnost, da prispeva svoja mnenja, zamisli, predloge, dopolnitve … Konec aprila smo osnutek predstavili na delavnicah, ki so potekale v Kobaridu, Bovcu in Tolminu, začetek maja pa še na ***Območni obrtni zbornici Tolmin***. Če bo osnutek sprejet na Vladi RS, bodo sredstva razvojnih spodbud namenjena:

- Ukrep I: vzpostavljanje razvojne infrastrukture,
- Ukrep II: pospeševanje podjetniških vlaganj, razvoj gospodarstva in odpiranje novih delovnih ▶

Kako se bo v novem štiriletnem obdobju razvijalo podeželje

Aprila je bil širši javnosti dan v obravnavo in razpravo predlog Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007–2013, v katerem so opredeljene prednostne naloge na področju razvoja podeželja. Sloveniji je iz tega sklada v novem programskem obdobju namenjenih približno 771 mio EUR, lastna udeležba naše države pa bo znašala približno 257 mio EUR – za izvajanje omenjenega načrta torej skupno 1.028 mio EUR.

Predlog *Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007–2013* je bil pripravljen na podlagi izhodišč Evropske unije, določenih z *Uredbo Sveta o podpori za razvoj podeželja* iz ***Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja***. Ukrepi politike razvoja podeželja so skladno z evropsko uredbo razdeljeni na štiri osi, in sicer:

- *prva os*: zagotavljanje konkurenčnosti v kmetijskem in gozdarskem sektorju;
- *druga os*: izboljšanje okolja in krajine;
- *tretja os*: povečevanje kakovosti življenja na podeželju in ekonomske raznovrstnosti;
- četrta os: *os Leader*.

Na podlagi nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja bo ***Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano*** pripravilo *Program razvoja podeželja 2007–2013*, ki bo v naslednjem programskem obdobju Sloveniji služil kot operativni dokument za izvajanje politike razvoja podeželja in začrtal okvire izvajanja politike razvoja podeželja.

POSODABLJANJE IN PRESTRUKTURIRANJE KMETIJSTVA *sodi med številne prednosti, katerim se bo Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja posvečal v novem programskem obdobju.* ***Foto: Tatjana Šalej Faletič***

Finančna delitev

V načrtu je okvirno predvideno, da bo Slovenija prvi osi namenila okoli 35, drugi osi 55 in tretji osi 10 odstotkov sredstev. Delež sredstev za izvajanje osi Leader še ni določen, znašati pa mora vsaj 2,5 odstotkov sredstev; so predlogi, da bi se ta delež povečal na pet odstotkov.

PRVA OS

Prva os je usmerjena v povečanje konkurenčnosti kmetijstva in z njim povezane živilskopredelovalne indu-

Utrinki

▶ mest ter
• Ukrep III: usposabljanje in razvoj kadrov.

Osnutek Soče 2013 se od Soče 2006 bistveno ne razlikuje. Vseeno si na PRC-ju prizadevamo vnesti nekaj novosti. V okviru Ukrepa II želimo mikro podjetjem oziroma nastajajočim in novim podjetjem ponuditi pomoč po pravilu "de minimis". Zanje nova zaposlitev ne bi bila več pogoj, ampak samo eden od kriterijev. Štipendiranje (Instrument 1 v okviru Ukrepa III) želimo razširiti na V. in VI. stopnjo izobrazbe, vendar le v primeru, da je zagotovljeno soštipendiranje in potreba po teh kadrih izhaja iz analize deficitarnih poklicev. Podobno želimo razširiti tudi Spodbujanje zaposlovanja kadrov z deficitarnimi poklici na V. in VI. stopnjo izobrazbe (Instrument 2 v okviru Ukrepa III). Osnutek Soče 2013 tudi v večji meri podpira turizem v Posočju.

V naslednjih mesecih bodo osnutek Soče 2013 usklajevali še na ***Službi Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko*** ter ***Ministrstvu za finance***. Le dobro pripravljen in usklajen razvojni program bo pravočasno sprejet na Vladi RS, kar bo omogočilo, da ga bomo januarja 2007 lahko začeli izvajati.

Besedilo in foto: Mateja Kutin

NA PREDSTAVITVENI DELAVNICI V BOVCU – Posoški razvojni center *je osnutek razvojnega programa Soča 2013 predstavil širši javnosti v Kobaridu, v Bovcu, nato pa še v Tolminu.*

strije ter gozdarstva. Poudarki bodo namenjeni predvsem:

• ***posodabljanju in prestrukturiranju kmetijstva***: posodabljanje kmetijskih gospodarstev; pomoč kmetom pri prilagajanju standardom, ki temeljijo na zakonodaji Skupnosti; pomoč mladim prevzemnikom kmetij; zgodnje upokojevanje kmetov in kmetijskih delavcev; izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva ... (50 odstotkov skupnih sredstev za prvo os);

• ***dvigu dodane vrednosti in kakovosti v pridelavi in predelavi kmetijskih, živilskih in gozdarskih proizvodov***: dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom; podpora kmetom, ki sodelujejo v shemah kakovosti hrane; podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih obveščanja in pospeševanju prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane (25 odstotkov skupnih sredstev za prvo os);

• ***trajnostnem in ekonomsko učinkovitejšem gospodarjenju z gozdovi***: izboljševanje gospodarske vrednosti gozdov; podpora za ustanavljanje skupin proizvajalcev v gozdarstvu (15 odstotkov skupnih sredstev za prvo os);

• ***dvigu ravni usposobljenosti in povečanju zaposljivosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu***: poklicno usposabljanje in dejavnosti informiranja (10 odstotkov sredstev za prvo os).

DRUGA OS

Pri drugi osi, ki je usmerjena na ohranjanje kmetijske krajine v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje, spodbujanje okolju prijaznih kmetijskih praks in izboljšanje dobrega počutja domačih živali, je poudarek na:

• ***ohranjanju kmetijske krajine v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje***: izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetovanje (okoli 49 odstotkov skupnih sredstev za drugo os);

• ***spodbujanju okolju prijaznih kmetijskih praks***: spodbude kmetijskim praksam, ki vplivajo na izboljšanje stanja okolja; ohranjanje tradicionalnih kmetijskih praks in vzdrževanje genetskega potenciala; ohranjanje trajnostne kmetijske rabe na zavarovanih območjih (okoli 45 odstotkov skupnih sredstev za drugo os);

• **izboljšanju dobrega počutja domačih živali**: spodbude kmetijskim praksam za boljše počutje domačih živali (približno šest odstotkov skupnih sredstev za drugo os).

TRETJA OS

Tretja os je usmerjena k izboljšanju zaposlitvenih možnosti in kakovosti življenja na podeželju, zato bo večji poudarek na:

• ***izboljšanju zaposlitvenih možnosti na podeželju***: spodbujanje ustanavljanja in razvoja mikropodjetij, ki temeljijo na konkurenčnih prednostih podeželja; podpora raznovrstnosti kmetijskih gospodarstev; usposabljanje in obveščanje upravičencev za podjetništvo na podeželju (65 do 70 odstotkov skupnih sredstev za tretjo) in

• ***izboljšanju kakovosti življenja na podeželju***: obnova in razvoj vasi; podpora ohranjanju in izboljšanju naravne dediščine (30–35 odstotkov skupnih sredstev za tretjo os).

Shema prikazuje skupno politiko Evropske unije za razvoj podeželja v novem programskem obdobju 2007–2013.

OS LEADER

Pri osi Leader, ki bo prispevala k doseganju ciljev ostalih treh osi, še posebej ciljev tretje osi, bo poudarjeno:

• ***pridobivanje strokovnih znanj in spodbujanje prebivalcev podeželja***: priprava in izvedba programov spodbujanja in usposabljanja podeželskega prebivalstva za njihovo vključevanje v pripravo lokalnih strategij, sodelovanje v ***lokalnih akcijskih skupinah*** (LAS) in procesih odločanja o izvedbah lokalnih razvojnih strategij; usposobitev za izvajanje programov spodbujanja in usposabljanja lokalnega prebivalstva (15 odstotkov skupnih sredstev za četrto os);

• ***vzpostavitev javno-zasebnih partnerstev – lokalnih akcijskih skupin*** (LAS) ***na podeželskih območjih***: vzpostavitev LAS-ov; priprava lokalnih razvojnih strategij; sodelovanje med LAS-i (25 odstotkov skupnih sredstev za četrto os);

• ***podpora izvajanju lokalnih razvojnih strategij***: izbor in izvajanje prednostnih projektov (60 odstotkov skupnih sredstev za četrto os).

mag. **Zlata Ploštajner** in mag. **Rosana Ščančar**, Društvo za razvoj slovenskega podeželja

Utrinki

MOČNO EKOLOŠKO GIBANJE

Tolmin – Združenje ekoloških kmetov Severne Primorske je v soboto, 6. maja, v sodelovanju z ***Občino Tolmin***, ***Posoškim razvojnim centrom*** in ***Triglavskim narodnim parkom*** na Mestnem trgu priredilo že tradicionalno prireditev EKOpraznik. Tolmin je najmanjše mesto v Sloveniji, ki prireja tovrstne praznike. Razloge gre pripisati močnemu ekološkemu gibanju. Zgornje Posočje se namreč ponaša z velikim številom ekoloških kmetij, še več pa je ozaveščenih potrošnikov, ki iščejo ekološke izdelke. EKOpraznik je odlična priložnost, da se vsi akterji, ki sooblikujejo ekološko gibanje, vsaj enkrat na leto srečajo na družabni prireditvi, se skupaj poveselijo, izobražujejo in čim širši javnosti približajo ekološke dejavnosti.

PRODAJA EKO SIRA IN SKUTE – Sirarna Čadrg *je poleg sira tolminca (slednjega je zmanjkalo še pred 12. uro) predstavila tudi svojo najnovejšo ponudbo: napitke in pudinge iz sirotke.* ***Foto: Tatjana Šalej Faletič***

Letošnji praznik je ponovno privabil veliko število ekoloških kmetij iz vse Slovenije in 19 iz sosednje Italije. Ponudba izdelkov je bila pestra, saj so bili predstavljeni vsi kmetijski ekološki izdelki, ki se pridelujejo v Sloveniji. Hkrati sta se odvili tudi dve poskušnji. Člani ***Društva rejcev drobnice*** so ponujali izdelke iz jagnjetine (čevapčiče, pleskavice in pečeno jagnjetino) in ponovno dokazali, da je mogoče jagnječje meso uporabiti prav za vse. ***Sirarna Čadrg*** pa je poleg sira tolminca (slednjega je zmanjkalo še pred 12. uro) predstavila tudi svojo najnovejšo ponudbo: napitke in pudinge iz sirotke. **Marjan Videnšek** z Gorenje Trebuše pa je obiskovalcem predstavil možnosti gradnje ekološke hiše. ▶

Občina Bovec

Turistični razvoj Bovca v prihodnjih letih

V francoski družbi ***Transmontagne*** zagotavljajo, da bodo zadovoljni šele, ko bo v Bovcu "*turistična sezona trajala vse leto, kar bo pomenilo številne nove možnosti zaposlitve in nastajanje novih poslovnih možnosti tako za občino kot za posameznike*". Tako so zapisali v Projektu turističnega razvoja Bovca za obdobje 5–10 let. Vanj so vključili naložbe na kaninskem smučišču in kompleksu Žaršče v Bovcu.

Po novostih, ki so jih na Kaninu predstavili že v zadnji smučarski sezoni, bodo v naslednjih letih za investicije porabili nekaj več kot 12 mio EUR. Dokončali bodo progo Skripi III in naredili progo Rižca (Godec), uredili sistem za umetno zasneževanje, dopolnili varnostni sistem za nadzor plazov, med postajo C in spodnjo postajo trisedežnice najkasneje prihodnje leto postavili novo štirisedežnico, s sto dodatnimi kabinami pa bo krožna kabelska žičnica v eni uri namesto dosedanjih 600 lahko prepeljala tisoč oseb. Obnovili bodo spodnjo postajo in restavracijo na smučišču ter zgradili sončno teraso, v Bovcu pa bodo uredili snežni park za najmlajše.

Predvidoma do prihodnjega božiča naj bi v popolnoma novi podobi zacvetel turistični kompleks Žaršče, pri čemer Francozi tesno sodelujejo z ***Občino Bovec***. V treh objektih nekdanje vojašnice bodo uredili apartmaje z 870 ležišči in 150 parkirnimi mesti. Ponudbo bodo dopolnjevali še zabaviščni kompleks s kegljiščem, manjšim kazinojem in pivnico s plesiščem, *wellness center* bodo sestavljali dva bazena, savna, *jacuzzi*, fitnes in bar. Kompleks bo imel še sprejemne prostore, servisni del in večnamensko dvorano, poskrbeli pa bodo tudi za varstvo otrok.

Špela Kranjc

Obsežen napad na bovške čompe

Razen na območju Loga pod Mangartom se je na Bovškem že pred nekaj leti ustalila rumena krompirjeva ogorčica. Gre za nevarne zajedavce razhudnikov, ki lahko zelo zmanjšajo pridelek krompirja, težave pa povzročajo domala po vsej Evropi.

Krompirjeve ogorčice so dveh vrst – bele in rumene. V naših podnebnih razmerah poleg krompirja gostijo še na paradižniku, jajčevcu ter na nekaterih plevelih, kot so grenkoslad, pasje zelišče in zobnik. Ogorčice prezimijo v obliki 0,5 mm velikih cist, spomladi pa se iz njih postopoma začnejo izlegati ličinke, ki prodrejo v koreninice gostiteljskih rastlin. V drugi polovici junija se na koreninah pojavijo majhni bradavičasti izrastki. To so razvijajoče se samice, velike kot bucikina glava, ki proti koncu meseca začnejo odpadati s korenin.

Napadeni krompir raste počasneje in na začetku junija pokaže znake zakrnelosti. Listi ostanejo majhni, včasih rumenijo, kasneje porjavijo in končno odpadejo. Prav zato se nam na prvi pogled zdi, da rastlini primanjkuje vlage ali hranil, in bolezen spregledamo. Največkrat se napad s krompirjevimi ogorčicami pojavlja v otokih, najpogosteje pa se širi s prenosom rastlinskega materiala z enega območja na drugo, saj se zajedavci v tleh širijo precej počasi. Bolezen se širi z okuženim semenskim krompirjem, prenašanjem cist v zemlji, prenašanjem zemlje z okužene na neokuženo njivo, vnašanjem napadenih rastlin z zemljo na koreninah na neokužena območja, odtekanjem vode

Utrinki

▶ še pa je obiskovalcem predstavil možnosti gradnje ekološke hiše.

Po uradnem odprtju z nagovorom župana **Ernesta Kemperleta** se je začel pester družabni program, ki so ga z izvirno in duhovito interpretacijo glasbe začinili Tržačani – zamejski Slovenci ***Kraški ovčarji***.

V okviru praznika so se v sejni sobi Občine Tolmin odvijala predavanja, kjer so se lahko zainteresirani seznanili z ekološkim sadjarstvom in zdravo prehrano ter se vključili v pogovor o možnostih trženja ekoloških pridelkov in izdelkov na območju Alpe-Adria. Letošnji EKOpraznik je bil sestavni del mednarodnega projekta Interreg IIIA, Slovenija Italija 2000–2006, z naslovom *Lacjo Drom* (Srečno pot: vodne poti se srečajo in zbližajo "dobro in lepo življenje" v srcu Evrope), katerega nosilka je Občina Tolmin.

Peter Domevšček

NA BELARJEVE DNEVE VSAKO LETO VEČ OTROK

Trenta – ***Triglavski narodni park*** (TNP) je ob evropskem dnevu parkov, 23. maja, organiziral osmi *Belarjev naravoslovni dan*. Udeležili so se ga učenci 18 slovenskih osnovnih šol in šol iz narodnega parka Nockberge (avstrijska Koroška), naravnega parka Julijsko Predgorje (Italija) in narodnega parka Risnjak (Hrvaška).

Otroci so se udeležili orientacijskega pohoda po *Soški poti*, obiskali so alpski botanični vrt *Juliana* in *Informacijsko središče TNP Dom Trenta*. Poleg stalnih zanimivosti na Soški poti so si lahko prvič ogledali tri informacijske točke po svoji izbiri: ovčerejo in predelovanje sira, tradicionalno apnarstvo ter drobno živalstvo porečja Soče.

Veleposlaništvo Združenih držav Amerike je predstavilo ameriške narodne parke. Otrokom se je pridružila tudi izvršna direktorica izobraževalnih programov Zveze psihologov Amerike in nekdanja profesorica floridske univerze dr. **Cynthia D. Belar**, vnukinja dr. **Albina Belarja**. Po utemeljitelju znanstvene seizmologije v avstro-ogrski monarhiji, pionirju s področja meteorologije, radiofonije in varstva narave v Sloveniji, je naravoslovni dan tudi poimenovan. Prav letos mineva sto let, od kar je predlagal, da bi se Dolina Triglavskih jezer zavarovala. Obeležujemo tudi 25-letnico *Zakona o Triglavskem narodnem parku* v sedanjih mejah.

Mateja Kutin

ZDRUŽENI K USPEHOM

Bovec – ***Turistični podmladek Osnovne šole Bovec*** je med 20. in 21. aprilom gostil 20. državni festival turizma mladih *Turizmu pomaga lastna glava*, ki so ga skupaj s soorganizatorji pripravili ***Turistična zveza Slovenije***, ***Sekcija mladih Turističnega društva Bovec*** in ***Osnovna šola Bovec***. Že dvajset let se turistični podmladki srečujejo ter predstavljajo svoje poglede, izkušnje in predloge na različne teme. Mladi so letos razmišljanja na temo *Združeni k uspehu* predstavili v raziskovalni nalogi, odrski predstavitvi in na razstavi.

Projekt Turizmu pomaga lastna glava se izvaja pod okriljem ***Turistične zveze Slovenije*** (TZS). Vsebinsko je vezan na raziskovanje turizma v domačem kraju, pri čemer mlade turistične sive celice preučujejo možnosti razvoja turizma ter oblikovanje

ODRSKA PREDSTAVITEV *je le del programa, ki ga morajo mladi pripraviti za tekmovanje.*

z okuženih na neokužene površine in z vetrom, ki z drugimi prašnatimi delci zemlje prenaša tudi ciste.

Fitosanitarna uprava RS je leta 2004 prvič izdala odločbo z nujnimi ukrepi za preprečevanje širjenja na druga pridelovalna območja krompirja. Na napadenih površinah morajo pridelovalci uvesti kolobarjenje s sorto, odporno na ogorčice. Na območju ustalitve pridelan krompir je treba pred premeščanjem oziroma prodajo s pranjem očistiti zemlje, na okuženih površinah pa je prepovedano gojiti semenski krompir, paradižnik, jajčevce in z izjemo samooskrbe tudi vse druge sadike.

Za obvladovanje v Sloveniji najdenih ogorčic je pooblaščen ***Kmetijski inštitut Slovenije***. V sodelovanju s tujim laboratorijem bodo ugotovili raso "slovenskih" ogorčic in na tej podlagi naslednje leto izbrali odporne sorte krompirja za saditev. Odločba pridelovalcem nalaga vsakoletno zamenjavo semenskega krompirja.

Po besedilu ***Kmetijskega inštituta Slovenije*** in ***Fitosanitarne uprave RS*** priredila: **Špela Kranjc**

Razstava Rudija Skočirja

Društvo Ars je v sodelovanju z ***Občino Bovec*** 26. aprila v bovškem kulturnem domu organiziralo odprtje razstave slik akademskega slikarja **Rudija Skočirja**. Gre za slikarja, ki se je rodil leta 1951 na Kamnem. Je eden najprepoznavnejših primorskih in slovenskih likovnih umetnikov.

Na razstavi se je predstavil z zanj značilnimi platni, nasičenimi z močno simbolno pripovedjo in skrivnostno osebno ikonografijo. Razstavljena so bila dela iz slikarjevega zadnjega ustvarjalnega obdobja in nekaj najnovejših slik, ki jih je umetnik na tej razstavi predstavil prvič.

Skočirjeva dela je številnim obiskovalcem izčrpno predstavila umetnostna zgodovinarka in likovna kritičarka **Monika Ivančič**, ki je prepričana, da lahko razstavo umestimo med pomembnejše kulturne dogodke na Bovškem. Slovesnost ob odprtju so popestrili učenci ***Glasbene šole Tolmin – Oddelek Bovec***, ki so na klavir zaigrali nekaj skladb.

Besedilo in foto: Peter Domevšček

SKOČIRJEVO RAZSTAVO *lahko umestimo med pomembnejše kulturne dogodke na Bovškem. Slovesnost ob odprtju so popestrili učenci bovškega oddelka glasbene šole.*

ŠKRATARIJE

V prejšnji številki ***EPIcentra*** nam jo je zagodel naš stari znanec **škrat Fon Feliks**, ki se je očitno prebudil po daljšem zimskem spanju. Poskrbel je za izbris nekaj ničel v prispevku *Zimske razmere praznijo občinski mošnjiček*, zaradi česar smo napačno navedli – desetkrat manjši – znesek, ki ga je ***Občina Bovec*** letošnjo in minulo zimo namenila za zimsko službo. V zimski sezoni 2003/2004 je namreč občina za pluženje bovških ulic in ostalih javnih poti namenila 12 mio SIT, ob koncu letošnje zime pa je ta strošek znašal približno 25 mio SIT. Za neljubo napako se iskreno opravičujemo.

Uredništvo EPIcentra

Utrinki

take ponudbe, ki bo vzpodbudila podjetništvo in trženje naravnih danosti ter ostale ponudbe. Raziskovalne naloge, odrske predstavitve in razstave o razvoju turizma v lokalnem kraju, ki jih osnovnošolci izdelajo v okviru turističnih krožkov (podmladkov) na šolah, se vsako leto predstavijo na območnih tekmovanjih. Najuspešnejši pa se udeležijo državnega tekmovanja.

Letošnjega jubilejnega državnega festivala Turizmu pomaga lastna glava se je v Bovcu udeležilo 10 šol. Po oceni komisije, ki so jo sestavljali **Darja Verbič**, **Danica Zorko**, **Sonja Jerman**, **Jana Kovič** in **Peter Militarov**, so bili najboljši učenci ***Podružnične šole Topolšica***. Edini predstavniki Zgornjega Posočja so bili Bovčani pod mentorstvom **Nataše Bartol**, ki so osvojili tretje mesto. Poleg tega pa so prejeli tudi posebno priznanje za najboljšo razstavo.

Tovrstna tekmovanja so priložnost za izmenjavo izkušenj, znanj in doseżkov med učenci, učitelji-mentorji in turističnimi delavci. Učenci pa razvijajo in krepijo stike s sovrstniki, kar jim bo koristilo tudi kasneje v življenju.

Besedilo in foto: Peter Domevšček

UREJENO JE LEPŠE IN PRIVLAČNEJŠE ZA TURISTA

Soča-Trenta – Spomladi si je ***Turistično društvo Soča-Trenta***, katerega predsednica je **Stanka Pretner**, zastavilo kar nekaj dejavnosti za letošnje leto. Gre za nadaljevanje izvajanja nalog iz *Programa razvoja doline Trente*. Tradicionalne prireditve (kolesarska tekma Vršič iz Trente, mednarodni glasbeni forum Trenta, Trentarski senjem) in obstoječo ponudbo želijo še izboljšati. Ker se zavedajo, da je plezanje vse bolj priljubljena panoga, bi radi obnovili obstoječa plezališča ter uredili nova. Poleg tega si bodo prizadevali, da bi avtobusi na liniji Bovec–Vršič–Kranjska Gora ne vozili le julija in avgusta, ampak vsaj še junija in septembra. Želijo dokončati celostno podobo doline Trente ter pripraviti katalog in spletno stran. Prav zato si prizadevajo, da bi pridobili kakovostne fotografije doline v vseh letnih časih. V letošnjem letu načrtujejo, da bi ob pomoči ***Lokalne turistične organizacije*** izdelali zemljevid celotne doline, s pomočjo katerega bodo obiskovalcem lažje pokazali ponudbo in možnosti za preživljanje prostega časa.

Zavedajo se, da je lepo in urejeno okolje tisto, ki pusti pomemben pečat gostu, ki kraje obišče. Tako so že začeli urejati parkirišča in počivališča. Pri tem jim je priskočila na pomoč ***Komunala Tolmin***, ki je sofinancirala 700 do 800 enoletnic, s pomočjo katerih bodo polepšali dolino. Naredili so tudi korita, ki jih bodo postavili ob parkirišča.

Velika pridobitev za dolino Trente bo prav gotovo tako imenovana dislocirana enota ***Lokalne turistične organizacije Bovec***, ki bo pokrivala vse ponudnike in programe.

Besedilo in foto: Mateja Kutin

TURISTIČNO DRUŠTVO SOČA-TRENTA *ima kar nekaj zamisli, ki čakajo na uresničitev. Vsekakor pa si bo društvo še naprej prizadevalo za dvig kakovostne ponudbe doline.*

Občina Kobarid

Pomlad je letos vzbrstela neverjetno hitro. Najbrž se ji je mudilo, saj ji dolga zima ni dovolila, da bi počasi pokazala svoje čare in tako smo priče, da je skoraj čez noč vse okoli nas zazelenelo in zacvetelo. Vse skupaj je dodobra namočil dež, predvsem v času velikonočnih in prvomajskih praznikov, kar ni bilo najbolje za turistično dogajanje v naši dolini, je pa koristilo naravi in vsem, ki se spopadajo z različnimi alergijami.

Strela zanetila požar

Seveda pa zna vreme pokazati še vse kaj drugega kot samo svojo blago naravo. Konec aprila je strela povzročila kar precej dela prostovoljnim gasilskim društvom iz Kobarida, Drežnice in Breginja, saj je zagorelo pobočje Morizne na Krasjem vrhu na višini 1.700 m. Z velikim prizadevanjem vseh gasilcev in ob pomoči vojaškega helikopterja je bil požar obvladan v 24 urah.

Poleg različnih intervencij in humanitarnega dela naši gasilci zgledno skrbijo za tehnično dediščino, saj ima PGD Kobarid v svoji lasti častitljivo vozilo Fiat 15 TER iz leta 1911. Sredi maja so se z njim odpeljali na srečanje predvojnih vozil v Kamnik in poželi veliko občudovanja.

Za lepši izgled kraja

Pomlad je prinesla takšne in drugačne preizkušnje in, kot se za pomlad spodobi, vlila novih moči vsem, ki snujejo nove načrte. Skoraj na vsakem koraku v naši občini opazimo, da se nekaj dogaja, gradi, obnavlja in snuje nove zamisli za izboljšanje življenja posameznikov in družbe v celoti.

Priče smo individualnim posegom v stanovanjske objekte, kjer se vsak dan zgodi kaj novega. Številne obnovljene strehe in fasade zaljšajo naše kraje in jih delajo prijaznejše. Kobariška pa je znana tudi po cvetju in upamo, da se bomo letošnje poletje ponovno izkazali s preprogami "bršljank" in drugega cvetja v koritih, nasadih in vrtovih.

Nadgradnja dejavnosti

Kar nekaj podjetnikov nadgrajuje svojo dejavnost in širi možnosti ponudbe. Turistični ponudniki širijo svoje zmožnosti, izboljšujejo kakovost bivanja in dodajajo novo vrednost že obstoječi ponudbi. Obetamo si širitev ***kampa v Podbeli***, ***Casino Aurora*** pa bo na zahodni strani prizidal del, ki bo služil kot dodatna površina za igralne avtomate in restavracijo.

Večji posegi in obnove

O večjih posegih in obnovah, ki jih izvajata država in občina, vas sproti obveščamo. Naj tokrat omenim *kobariško obvoznico*, kjer dela potekajo zadovoljivo, seveda pa nikjer ne gre povsem brez zapletov. V okviru finančnih možnosti se nadaljujejo dela na obnovi kobariškega zdravstvenega doma, sanira se hiša na Markovi 1, v teku pa je še kar nekaj drugih projektov, ki smo jih že omenili. Prav gotovo pa bo eden večjih zalogajev za občino obnova občinske stavbe, ki potrpežljivo čaka, da se izpeljejo drugi, za širšo skupnost pomembnejši projekti.

KOBARIŠKA PROSTOVOLJNA GASILSKA DRUŠTVA *so imela konec aprila precej dela.* ***Foto: T. Š. F.*** *(iz arhiva PRC)*

KOBARIŠKA OBVOZNICA *– Dela potekajo zadovoljivo, a ne povsem brez zapletov.* ***Foto: Mateja Kutin***

Popotresna sanacija planin

Posebno pozornost posvečamo tudi ohranjanju arhitekturne podobe naše krajine. Nizu projektov, ki so že bili izpeljani, se je pridružila popotresna sanacija planin in še pred poletjem si lahko obetamo prenovljeno planino Kuhinja. Projekt sanacije je predviden v značilnem slogu, kjer bomo lahko videli vzorčne staje in sirarno ter tako znova podoživeli življenje v stiku z naravo.

Utrinki

PRENOVLJENI SV. VOLAR

Pri Robiču – Na vrhu Dira, položnem griču ob Nadiži, iz davnih, davnih let prebela lepa cerkvica se dviga. "*Mogočna nisi, ne prostorna in ustvaril te umetnik ni ... bolj ko mogočna, si uborna, preprosta kmečka hiša ti,*" je svojo rojstno hišo opisal Simon Gregorčič. Tudi za cerkvico Sv.Volarja se je pred obnovo zastavljalo vprašanje, ali sploh predstavlja kulturno vrednoto. Gotovo res ni takšna, kakršno si ponavadi predstavljamo pod pojmom kulturne dediščine v arhitekturnem in oblikovalnem smislu, vendar je za domačine njena vrednost večja v simbolnem smislu, kar so dokazale že generacije pred nami s samo izgradnjo cerkvice, vzdrževanjem, popravili, prostovoljnim delom, donacijami in nenazadnje z opisovanjem v legendah in knjigah.

Arheološki ostanki, ki dokazujejo naseljenost na tem prostoru, izvirajo že iz srednje bronaste dobe (13. in 14. stoletje pred Kristusom); bronastodobno keramiko, ki jo danes hranijo v videmskem muzeju, je leta 1892 odkril italijanski arheolog dr. **Carlo Marchesetti**. Krščanstvo se je v rimskih časih širilo v dolino Nadiže iz Ogleja – Sv. Mohor, znani oglejski škof, je širil krščanstvo v Tergeste (današnji Trst) in druga mesta, njegov naslednik Sv. Hilarij, pa okoli leta 280 na celotno ozemlje Benečije in Nadiške doline. Po legendi so tu nekoč živeli Gejdi (Ajdi), ki so bili pregnani. Prepričani so bili, da jih ne bo nihče pregnal iz teh krajev, razen tistega, ki bi jim razbil železno skledo, ki so jo častili kot malika. Sv. Hilarij je z visokega skalnega čela vrgel v skledo konjsko podkev in jo razbil. Gejdi so ga za kazen vrgli v Nadižo, zato je mučenec postal tudi priprošnjik za dež.

Čas izgradnje cerkvice sovpada s časom prvih turških vpadov na naše območje. Po izročilu je denar za zidavo cerkvice prispevala hiša s številko 41 iz Robiča, zidali pa so jo zidarji iz Brezij v Beneški Sloveniji. Leta 1486 je prečastiti gospod **Pietro Carli**, škof iz Caorle, opravljal vizitacijski pre-

Odprt razpis za humanitarna društva

Občina Kobarid vabi vsa humanitarna društva, ki opravljajo humanitarno dejavnost za tukajšnje občane, da se prijavijo na razpis za dodelitev sredstev na osnovi sprejetega proračuna. Razpisna dokumentacija je zainteresiranim na voljo v tajništvu Občine Kobarid. Svoje vloge lahko najkasneje do 20. junija 2006 posredujete na naslov: Občina Kobarid, Trg svobode 2, 5222 Kobarid. Dodatne informacije dobite na telefonski številki 05/ 38-99-200.

OBNOVA PLANINE KUHINJA** – Nizu projektov, ki so že bili izpeljani, se je pridružila popotresna sanacija planin in še pred poletjem si lahko obetamo prenovljeno planino Kuhinja.* ***Foto: Tatjana Šalej Faletič

Iz šolskih klopi

Naj vas spomnimo še na ekoprojekt, ki ga že nekaj let uspešno organizira ***Osnovna šola Simona Gregorčiča*** Kobarid in ***podružnične šole v Breginju***, ***Drežnici***, ***na Livku*** in ***v Smasteh***. Prav skozi takšne dejavnosti mladi spoznavajo vrednote, ki so še kako pomembne za zdravo in kakovostno življenje ter uspešno ohranjanje čistega in naravnega okolja. Učitelji veliko skrbi namenjajo tudi bralni kulturi; mladi bralci se potegujejo za bralne značke in s prebiranjem knjig širijo obzorja duha in bogatijo znanje jezika.

Kratek pregled in napoved dogodkov

Tudi drugih dogodkov ni manjkalo. V Kulturnem domu Kobarid smo bili navdušeni nad koncertom ***Jazz punt big Banda***, ki je s svojim 20-članskih orkestrom navdušil občinstvo. Kar nekaj dogodkov pa se bo še pred poletjem zvrstilo v športnih in kulturnih dvoranah, zato ne prezrite obvestil. Dva dni bomo gostili čarovnika, v načrtu pa imamo še nekaj koncertov in drugih prireditev v mestu in po okoliših vaseh. Spremljali smo lahko že tekmovanje v kajaku in kanuju na Soči, svoje znanje pa bodo prav kmalu, tudi v tekmovalnem smislu, pokazali kolesarji in drugi ljubitelji športov v naravi. Petnajsto obletnico osamosvojitve naše države bomo najprej obeležili s koncertom mariborskega ***moškega pevskega zbora Slava Klavora***, ki mu boste lahko prisluhnili 10. junija v Kulturnem domu Kobarid. Teden kasneje, 17. junija, bo premiera filma *Bilo je tistega dne,* v katerem so obujeni dogodki pred petnajstimi leti. Ob kulturnem in zabavnem programu bodo v središču Kobarida spregovorili tudi glavni akterji dogodkov.

Pred vrati poletne turistične sezone in volitev

Pred vrati je poletje in z njim turistični vrvež, ki se bo odražal v množici pločevine na naših cestah, motoristih, ki imajo naše ceste še posebej radi, obljudeni Soči z raftarji in ribiči, nebom, polnim padalcev, in seveda Nadižo, ki bo najbrž komaj zmogla množico, ki se bo zgrinjala na njene bregove. Bodimo spoštljivi do narave in po potrebi opozarjajmo vse, ki kršijo naravne in zapisane zakone ter odloke in grobo skrunijo naše okolje.

Bodimo potrpežljivi in prijazni drug z drugim. To velja omeniti zlasti za čas, v katerem se z velikimi koraki približujejo lokalne volitve. Bodimo strpni, saj se vsaka stvar lahko pove tako ali drugače in ni nobene potrebe, da bi se ljudje delili na naše in vaše.

Ker bomo letos obeležili 100-letnico smrti našega pesnika **Simona Gregorčiča**, naj nas spremljajo njegove besede: *"Ti v srca ljubljenih rojakov sej seme plemenitih rož, da bomo narod poštenjakov, da bomo narod vrlih mož!"*

Nada Pajntar, Občina Kobarid

Utrinki

PRENOVLJENO CERKVICO SV. VOLARJA** je blagoslovil škof* **Metod Pirih**. ***Foto: Jožko Bon

gled po Tolminski, Kranjski in Koroški. 26. avgusta je prispel v Kred in 27. avgusta posvetil cerkev Sv. Hilarija ter v njej opravil zakrament svete birme.

Ljudje v stiski, Kobaridci in zlasti Beneški Slovenci so že zgodaj zahajali k tej cerkvi in prosili za dež. In res – svetnik ni nikoli skoparil z dežjem. Po izročilu so se romarji vračali domov premočeni do kosti. Verjeli so tudi v čudežno moč studenca pod cerkvico, ki naj bi bil zdravilen za oči.

Cerkvica je skozi čas spreminjala podobo. Z opuščanjem romarske funkcije je pričela izgubljati na svoji vrednosti. In nato čas železne zavese. Isti zvonček je vabil k maši po 45-ih letih. Zadnja maša pred obnovo leta 1987 se je darovala 16. avgusta 1942. Z letošnjo popotresno obnovo pa cerkvica ostaja vez med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo.

Majda Urbančič Sok, domačinka

Občina Tolmin

Občinska priznanja in nagrade

Na letošnji slavnostni seji občinskega sveta, ki je bila 26. maja v tolminskem kinogledališču, so podelili eno plaketo in tri priznanja občine Tolmin ter eno denarno nagrado. Tako so soglašali člani občinske komisije za priznanja in nagrade, njihov predlog pa so potrdili občinski svetniki.

• Denarno nagrado so dodelili ***Športnemu društvu (ŠD) Lom "99"***, in sicer za vsestransko delo na športnem področju in v krajevni skupnosti (KS). Društvo, ki so ga mladi ustanovili pred tremi leti, danes šteje okoli 50 članov, med katerimi so skoraj vsi mladi iz Loma, pa tudi od drugod. Kot je v predlogu na pobudo KS Lom zapisala **Darja Levpušček**, skrbijo za celoletno dogajanje v kraju, saj poleg športnih dejavnosti organizirajo delovne akcije, ohranjajo različne ljudske običaje in ob praznikih pripravljajo kulturni program.

• Občinska priznanja so dodeljena **Francu Grudnu** za razvoj in napredek šaha v tolminski občini, **Angeli Brešan** in **Ludviku Janežu** za ohranjanje ljudskega izročila ter **Vilijemu Lebanu** za pestro in uspešno knjižnično dejavnost na Tolminskem.

OBČINSKI NAGRAJENCI 2006 *– Iz leve proti desni: predstavnik* ***Športnega društva Lom "99"****,* **Vilijem Leban***,* **Franc Gruden***,* **Ludvik Janež** *in* **Angela Brešan***,* **Milena Brešan** *ter podeljevalec* **Ernest Kemperle***, tolminski župan.* ***Foto: Mateja Kutin***

Grudna je predlagalo ***Šahovsko društvo*** (ŠD) ***AET Tolmin***, katerega član je že od leta 1963. V utemeljitvi je predsednik društva **Jožef Uršič** zagotovil, da brez prvokategornika Grudna Tolminska (in še posebej ŠD AET Tolmin) v tem času ne bi dosegala tako visokih šahovskih uspehov. Poleg tega je bil glavni organizator skoraj vseh šahovskih tekmovanj na Tolminskem in skoraj na vseh tudi sodnik, glavni pobudnik za šahovske krožke na osnovnih šolah v Posočju in sindikalna šahovska tekmovanja, velik pa je tudi njegov prispevek pri razvoju ženskega šaha v naših krajih. O Brešanovi in Janežu je **Maja Bratec-Jerman** iz Zveze kulturnih društev Tolmin zapisala, da se ponašata *"tako z avtorstvom, soavtorstvom tekstov, režijo in nenazadnje končno gledališko realizacijo zgodb in prigod, ki sta jih še sama doživljala kot mladostnika ali pa so se po ljudskem izročilu ohranile v Tolminskih Ravnah in Čadrgu"*. Brešanova v folklori deluje že dvajset, Janež pa petnajst let. V tem času sta se oba izkazala kot *"verna zapisovalca narečnih izrazov, ljudskih fraz in imenitna poznavalca, predvsem pa izvajalca narečnega govora"*. Nekdanjega direktorja Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin sta predlagali sedanja v. d. direktorice **Jožica Štendler** in **Mojca Leban** iz občinskega odbora NSi. Štendlerjeva

Utrinki

TURIZEM NA TOLMINSKEM IN KOBARIŠKEM V PORASTU

Kobarid in Tolmin – Direktor Lokalne turistične organizacije (LTO) Sotočje **Janko Humar** je v Tolminu na novinarski konferenci 13. aprila predstavil poročilo o delu zavoda v minulem letu, njihove nadaljnje načrte in spremembe režima v Tolminskih koritih. Poudaril je, da so z dosedanjimi rezultati večinoma zadovoljni, saj je turizem na območju občin Tolmin in Kobarid v vzponu.

LTO Sotočje ima dva informacijska centra – v Tolminu in Kobaridu – ki ju je lani obiskalo skoraj 20.000 turistov. Kar 16.000 se jih je oglasilo v njihovi kobariški pisarni, kar naj bi bila posledica okoliških kampov. Redno obnavljajo svojo spletno stran, vse objavljajo na Slovenskem turističnem portalu, pohvalijo pa se lahko tudi z rezervacijskim sistemom na svetovnem spletu, ki so ga vzpostavili jeseni. Zaenkrat je vanj vključenih pet ponudnikov, Humar pa je povedal, da v tem kontekstu prehitevajo Slovensko turistično organizacijo, saj sta Julijske Alpe in Pohorje edini turistični destinaciji s tem sistemom.

Za večjo prepoznavnost območja so v preteklem letu obiskali pet najpomembnejših poslovnih borz v Evropi, 17 sejmov za publiko in pet delavnic. Pripravili so dve študijski turi, gostili tri specializirane tuje novinarje ter organizirali deset predstavitev, med katerimi je bila najpomembnejša okrogla miza z direktorjem ***Direktorata za turizem***. LTO Sotočje je lani veliko delal tudi na promocijskem gradivu. Medtem ko je DVD o Julijskih Alpah še v pripravi, so morali prospekt že ponatisniti, izdali so vodnik in zloženko *Čez most po modrost*, tehnično in vsebinsko so pripravili katalog bohinjskega LTO *Pohodništvo v Sloveniji* ter ponatisnili svoj destinacijski katalog. Med razvojnimi programi je projekt Čez Most po modrost prejel tudi evropski denar (Phare), ob finančni podpori ***Občine Tolmin*** pa so ga lahko dobro izpeljali. Leto je zaznamovala obnova cerkve v Javorci, za katero je v okviru popotresne obnove poskrbela tolminska občina.

Razveseljiv je podatek, da so lani ob istem številu gostov zabeležili skoraj desetino oziroma 7.000 več nočitev kot leto poprej. Na območju občine Tolmin je tako prenočilo 39.500 gostov, na območju kobariške občine pa približno 10.000 več. Kot je povedal Humar, ocenjujejo, da je resnično število nočitev zaradi neprijavljenih gostov morda 20–25 odstotkov večje. Pomembno je, da se je podaljšala dolžina bivanja, kar po Humarjevih besedah kaže na pomembne premike v viziji teh dveh občin. Skupno je na tem območju 21 novih ponudnikov oziroma vsaj 170 novih postelj. Gre za majhne ponudnike, ki na državni ravni nimajo podpore, je potožil Humar: *"Veliki so v turizmu precej samozadnostni in se zapirajo sami vase, država pa razvoj malih prej duši kot spodbuja."* Glede na ostalo Slovenijo, kjer realizacija nočitev že nekaj let stagnira, pa se je na območju, ki ga pokriva LTO Sotočje, v zadnjih

je v predlogu poudarila, da se je pod enajstletnim Lebanovim vodstvom v posoških občinah *"zgradila sodobna knjižnična mreža"*, poleg tega pa so v tem času *"v tolminski knjižnici izpeljali mnoge pilotske projekte, ki so lokalnemu prebivalstvu vedno omogočali dodatne storitve, dvig ponudbe ali celo prehitevanje možnosti, ki so jih imeli prebivalci večjih krajev"*. V Posočju so od leta 2000 nastale tri nove knjižnice: bovška in kobariška ter novi bibliobus, od leta 1999 pa bralce v težko dostopnih tolminskih vaseh obiskuje Dostavna knjižnica. Od večjih in pomembnejših projektov je Štendlerjeva navedla Cyber cafe, akcijo za osnovnošolce Moja Knjižnica – Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin, postavitev knjigomata ter pridobitev denarja na številnih razpisih, s katerim so nakupili računalniško opremo in vzpostavili informacijsko mrežo, zaključili projekt Evropski film v knjižnici, ki je bil zaradi Lebanove "neuklonljivosti" ***Agenciji RS za regionalni razvoj*** medijsko zelo odmeven, ter ob pomoči ***Občine Tolmin*** najsodobneje opremili računalniško učilnico, v kateri bodo letos začeli z računalniškimi tečaji. Kot priznanje za delo v svoji stroki je Leban pred tremi leti prejel tudi najvišje državno priznanje s področja knjižničarstva, Čopovo diplomo.

• Plaketo tolminske občine letos za dolgoletno požrtvovalno delo v ***Planinskem društvu*** (PD) ***Tolmin*** prejme **Milena Brešan**. Predlagala sta jo predsednica Komisije za priznanja pri PD Tolmin **Marija Šavli** in načelnik Upravne enote (UE) Tolmin **Zdravko Likar**. Brešanova je članica društva že od leta 1969, od leta 1989 pa tudi njegova predsednica. Kot sta zapisala, *"dokazuje, da veščine vodenja in povezovanja obvlada, da jih opravlja srčno in zanesljivo, o čemer pričata ugledno mesto in vloga PD Tolmin v občinskem, regijskem in širšem slovenskem prostoru"*. Poleg predsednikovanja se Brešanova v društvu posveča še drugim dejavnostim, saj je članica uredniškega odbora *glasila Krpelj*, člane društva v okviru odseka za izletništvo pa kot planinska vodnica vodi na bolj in manj zahtevne izlete. Med njenim vodenjem se je v društvu razvilo delo po posameznih sekcijah, kot so ***mladinski odsek***, ***alpinistični odsek***, ***jamarska sekcija*** in ***gospodarski odsek***. Dobro sodelujejo tudi z ***Društvom upokojencev Tolmin*** ter drugimi PD v Posočju in širše. Poleg naštetega sta predlagatelja omenila *"prispevek širšemu družbenemu in poklicnemu delu"*, saj Brešanova opravlja vrsto drugih, za lokalno skupnost pomembnih funkcij in na UE Tolmin vodi Oddelek za upravne notranje zadeve.

Previsne skale bodo razstrelili

Čeprav so lokalnim prebivalcem marca na sestanku v Podbrdu pristojni obljubili, da bo galerija pod previsnimi skalami na cestnem odseku med Koritnico in Hudajužno končana najkasneje do konca maja, iz tega ne bo nič. Pred začetkom gradnje galerije, ki bi pomenila najhitrejšo, vendar samo začasno rešitev, je na to odločitev letelo veliko pomislekov.

Najpogostejši so bili tisti glede vrednosti obeh investicij. Kot je povedal tolminski župan **Ernest Kemperle**, so po vseh strokovnih ocenah sklenili, da je treba poleg gradnje galerije preučiti tudi drugo možnost. Po izračunih ***Direkcije RS za ceste*** naj bi bila začasna rešitev le za deset mio SIT cenejša od trajne, torej razstrelitve skal nad cestiščem. Na zadnjem sestanku na Direkciji RS za ceste, ki se ga je udeležil tudi župan Kemperle, so se po dolgem in tehtnem premlevanju odločili, da bodo na ogrožajočih previsnih skalah izvedli dela, ki bodo pomenila trajno rešitev.

Novi odločitvi sledi novo urejanje dokumentacije in pridobivanje potrebnih soglasij, ki se po županovih zagotovilih lahko zavleče največ dva meseca in pol. Konec junija se bodo pristojni zopet sestali in preučili papirje. Če jim ne bo uspelo pridobiti vseh soglasij, bodo začeli z gradnjo galerije, obenem pa opredelili še rok trajne rešitve, ki bo v tem primeru kopanje predora. V nasprotnem primeru bodo z miniranjem začeli takoj in dela na cesti predvidoma končali do konca letošnje gradbene sezone. Obvoz za manjša vozila lokalnih prebivalcev bo v tem času urejen čez Zakojco, kjer naj bi se vozili tudi med prvotno načrtovano gradnjo galerije. Delo na cestni povezavi med Primorsko in Gorenjsko med poletno sezono bo veliko breme za vse turistične delavce v Baški grapi, pravi župan. Tudi zato, ker obvoz najverjetneje ne bo objavljen kot uraden, ampak bo služil zgolj domačinom.

Pristajanje helikopterjev odslej brez težav

"Nekdanje mesto za pristajanje helikopterjev se je z ureditvijo športnega igrišča Na logu izgubilo, zato smo morali poiskati novo, ki so ga kot primernega potrdili tudi pristojni državni organi," je o ureditvi heliodroma Na logu povedal tolminski župan **Ernest Kemperle**.

Ker je bila podlaga na novi lokaciji neurejena, so jo morali urediti vsaj toliko, kolikor je bilo mogoče. Z deli so začeli konec prejšnjega meseca, uradno odprtje novega pristajališča za helikopterje pa je bilo 20. maja v sklopu prireditve Vsi za večjo varnost. Novo pristajališče je namenjeno predvsem potrebam gorske reševalne službe, zdravstvenega doma in za drugim nujnim primerom. Ker investicija ni vključena v letošnji občinski proračun, so po županovih besedah zanjo porabili denar iz postavk vzdrževanja prometnih površin, dokončna ureditev heliodroma pa bo občinska sredstva zahtevala še prihodnje leto. Letos so izkoristili trenutek čiščenja naplavin iz mostarskega jezera in si tako nekoliko ugodneje zagotovili material, s katerim so utrdili mesto pristajanja. Helikopter lahko na njem že sedaj pristane brez težav, da pa bomo v Tolminu imeli uradni heliodrom, bo treba pristajališče še ograditi in postaviti ustrezno signalizacijo.

Parkiranje pred hotelom Krn ne bo več dovoljeno

Tolminski občinski svetniki so na aprilski seji sprejeli sklep o ureditvi

Utrinki

petih letih število nočitev podvojilo. V preteklosti je ta delež pomenil petino celotne realizacije nočitev v Zgornjem Posočju, sedaj pa se že približuje 40 odstotkom.

Letos na LTO Sotočje v okviru svoje tržne dejavnosti načrtujejo obisk le desetih sejmov in borz oziroma delavnic, saj želijo nekoliko znižati te stroške, ki jih sicer pokrivajo skupaj s ponudniki. Izdali bodo destinacijski prospekt in izpeljali manjše projekte, kot so izdaja kolesarskega vodnika, prospekta za padalce ter, odvisno od denarja, še zloženko o Kobaridu. Poskrbeli bodo za sistem zemljevidov za označevalne table na širšem območju Tolmina, spodnji in zgornji del Baške grape ter območje Trebuše.

S pomočjo Interregovih sredstev že

PRED VHODOM V TOLMINSKA KORITA. Foto: Damjan Leban

poteka projekt *Smaragdna pot*, v okviru katerega trenutno dopolnjujejo promocijsko gradivo. Tržni načrt tega projekta bo podlaga za graditev morebitne nove turistične destinacije. Trenutni trend je po Humarjevih besedah namreč *"razvojna dimenzija v okviru statistične regije"*, Julijske Alpe pa bi tako postale *"samostojna blagovna znamka"*. V načrtu imajo še urejanje bunkerjev v Pologu, majhno informacijsko točko v Podbrdu, informacijski center v Zeleni hiši v Kobaridu ter prenovo kobariške zgodovinske poti. Upravljali bodo s ponovno odprto cerkvico v Javorci in Tolminskimi koriti. Več o novostih v Tolminskih koritih lahko preberete na občinskih straneh.

Špela Kranjc

prometa pred ***Hotelom Krn*** v Tolminu, za kar sta pobudo in predlog podala ***Policijska postaja Tolmin*** ter ***Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu*** (SPVCP).

Predlog so poleg pobudnikov obravnavali člani Odbora za gospodarske javne službe in promet in v nasprotju z njimi menili, da je na tem prostoru najbolje ohraniti kar največ parkirnih prostorov. Oba predloga so posredovali ***Krajevni skupnosti Tolmin***, ki je podprla prvega, s čimer so se strinjali tudi svetniki.

Župan **Ernest Kemperle** je povedal, da je naloga občine izpeljati postopek za pridobitev izvajalca, samo delo pa ne bo zahtevalo veliko časa. Pred Hotelom Krn bodo označili vozne pasove, zarisali prehod za pešce in ob pločniku postavili stebričke. Na delu, kjer je mogoče, bodo označili parkirni prostor za invalide, med hotelom in vozališčem pa bo parkiranje odslej prepovedano. Izjeme bodo samo avtobusi in dostavna vozila, ki se bodo lahko ustavili za največ petnajst minut. Da je ta poseg nujen, je pokazala tudi anketa, ki so jo na pobudo SPVCP izvedli na tolminski osnovni šoli.

Nov režim v Tolminskih koritih

Tolminski občinski svet je na seji 11. aprila Tolminska korita dokončno oddal v upravljanje ***Lokalni turistični organizaciji*** (LTO) ***Sotočje*** ter potrdil cenik in pogoje za obiskovalce. Te bodo predvidoma 15. maja pričakale obnovljene poti in urejena okolica, vendar bodo po novem za ogled morali plačati vstopnino.

Kot je povedal direktor LTO Sotočje **Janko Humar**, bo ukrep "*na daljši rok razbremenil občinski proračun, ker ne bo več zahtevkov za kritje stroškov sanacij na tem območju, med sezono bo zagotovil vsaj občasna delovna mesta in prihodke, ki bodo omogočali sprotno, stalno in kakovostno urejanje turističnih poti*". Največja težava na območju najpomembnejše naravne znamenitosti tolminske občine so namreč intenzivni naravni procesi, ki zahtevajo veliko vloženega dela in denarja za zagotavljanje prehodnih in urejenih poti.

Današnje poti v Koritih so večinoma rezultat dela ***Turističnega društva*** (TD) ***Tolmin***. Svoje so pristavili še takratni lastnik bližnjega bara **Milan Šorli** in LTO Sotočje. Člani TD so se leta 2004, ko je potres ponovno porušil pot ob Tolminki, zaradi pre-

TOLMINSKA KORITA *boste lahko obiskali med 8. in 19. uro. Cena vstopnice za odrasle bo 480 SIT, za otroke do štirinajst let 240 SIT, za mlajše od sedem let pa bo obisk brezplačen.*

velike zahtevnosti in visokih stroškov odpovedali odgovornosti za poti.

Na LTO Sotočje so bili odgovornost pripravljeni prevzeti že lani, če jim občina prepusti upravljanje Tolminskih korit in jim omogoči pobiranje vstopnine, kar bi zagotovilo dolgoročno pokrivanje stroškov vzdrževanja in urejanja turističnih poti. Svetniki so sklep o nameri kmalu sprejeli, LTO pa je v enem letu uredil vse potrebno, da so mu naravno znamenitost dokončno oddali v upravljanje. Pred uvedbo vstopnine so po Humarjevih besedah očistili pobočja nad potjo in na kritičnih mestih namestili varovalne mreže, obnovili zasuto pot pod Hudičevim mostom, popravili ograje in nadomestili razbiti mostiček pred predorom ter pregledali in popravili vse obstoječe ograje in mostičke, s čimer so kar najbolje poskrbeli za čim bolj varen obisk.

Občina Tolmin je prispevala 2 mio SIT za najnujnejša dela, dodatne 3 mio SIT za izvedbo načrtov pa bodo morali novi upravljavci pokriti iz vstopnine. *"V naslednjih letih bomo postopno in sistematično prenovili vse poti, zamenjali vse konstrukcije in ograje, uredili počivališča in celotno območje po enotnem konceptu,"* je še povedal Humar. Predvidoma do konca junija bo LTO v sodelovanju s Triglavskim narodnim parkom (TNP) v Tolminskih koritih postavil učno pot in opremil deset najpomembnejših točk, ki bodo obiskovalce seznanjale z zgodovino, znamenitostmi in vrednotami območja.

In sedaj še tisto, kar občane najbrž najbolj zanima. Vstopnino bo po novem treba plačati predvidoma od začetka aprila do konca oktobra. Korita boste lahko obiskali med 8. in 19. uro. Cena vstopnice za odrasle bo 480 SIT, za otroke do štirinajst let 240 SIT, za mlajše od sedem let pa bo obisk brezplačen. Občani bodo imeli možnost nakupa letne vstopnice v višini treh dnevnih vstopnic, člani TD pa bodo imeli za svoje prostovoljno delo vstop prost. Poleg njih bodo vstopnine oproščeni še prebivalci vasi Zadlaz-Čadrg, Čadrg in Tolminske Ravne na poti skozi območje Tolminskih korit, lastniki zemljišč, po katerih potekajo turistične poti v Tolminskih koritih, vsi obiskovalci, ki nadaljujejo pot mimo Zadlaške jame, in tisti, ki uporabljajo pot skozi Korita zaradi zapor na cesti čez Hudičev most. Prav tako ne bo treba plačati tistim, ki v Korita prihajajo po službeni dolžnosti in niso turistični delavci (gozdarji, vodarji, delavci TNP, ipd.).

Špela Kranjc

Foto: Mateja Kutin

Utrinki

ŠTEVILNE AKCIJE TURISTIČNEGA DRUŠTVA TOLMIN

Tolmin – Vzdrževanje poti in objektov v Tolminu in njegovi širši okolici ter (so)organizacija bolj in manj odmevnih prireditev sta dejavnosti, za kateri so člani ***Turističnega društva*** (TD) ***Tolmin*** v minulem letu porabili največ svojega prostega časa.

Članstvo društva se je s 139 povečalo na 158 članov, predsednik **Igor Rutar** pa je še posebej vesel

KOSILNICA ZA ČADRŠKO KOMUNO

Čadrg – Fantje čadrške ***Skupnosti Srečanje*** so prav gotovo nestrpno pričakovali 17. maj, ko so jim posoški župani **Pavel Gregorčič**, **Ernest Kemperle** in **Danijel Krivec** predali v uporabo kosilnici. Sredstva za nakup so zbrali že novembra v okviru akcije *Za mladost brez drog*, ki so jo pripravili ***občine Bovec***, ***Kobarid*** in ***Tolmin***, ***lokalni akcijski skupini Bovec*** in ***Tolmin*** ter ***Zavod Karitas – Pelikan*** (o dogajanju smo pisali že v januarski številki ***EPIcentra***); v okviru slednjega delujejo komune Skupnosti Srečanje.

Kot je na slovesnosti povedal **Zvone Horvat Žnidaršič** iz Zavoda Karitas – Pelikan, strokovno odgovoren za Skupnost Srečanje, so z zbranim denarjem kupili dve rabljeni kosilnici: eno so predali fantom v Čadrgu, drugo pa nekaj dni kasneje fantom v Vremskem Britofu. Izrazil pa je tudi radost, veselje in hvaležnost, da je bila akcija podprta tako moralno, kot tudi materialno in denarno.

Pred dvema letoma je bila podobna akcija, s katero so želeli osvestiti mlade in starše o problematiki zlorabe drog in drugih odvisnosti, v Novi Gorici.

FANTJE IZ SKUPNOSTI SREČANJE *niso skrivali veselja, ko so jim posoški župani predali kosilnico.*

Besedilo in foto: Mateja Kutin

REŠEVALNO VOZILO *ni le sanitetno vozilo, ampak bo služilo tudi za urgentna posredovanja.*

NOVO REŠEVALNO VOZILO

Tolmin – Sredi aprila je direktorica Zdravstvenega doma Tolmin **Ljubomira Gabršček Lipužič** slovesno predala v uporabo novo reševalno vozilo. Akcija zbiranja prostovoljnih prispevkov *Vaš tolar za reševalno vozilo* se je začela že novembra 2002. Nekaj manj kot 500 darovalcev je prispevalo 10,6 mio SIT (6,1 mio družbe in obrtniki, 3,6 občani, 0,7 organizacije in društva, skoraj mio SIT pa so prispevali zaposleni v Zdravstvenem domu Tolmin).

Denar je bil zbran že pred štirimi leti, potem pa je prišlo do zapletov pri javnem naročanju. Zaradi pritožb dobaviteljev je ***Državna revizijska komisija*** razveljavila kar tri javna naročila. Četrti razpis (marca 2005) je bil uspešen. Julija so podpisali pogodbo, 14,5 mio SIT vredno reševalno vozilo (razliko je kril Zdravstveni dom Tolmin) pa je na naše ceste zapeljalo januarja letos.

Reševalno vozilo ni le sanitetno vozilo, ampak bo po besedah Lipužičeve služilo tudi za urgentna posredovanja.

Besedilo in foto: Mateja Kutin

PRIZNANJA RDEČEGA KRIŽA NAJZASLUŽNEJŠIM

Tolmin – S slovesnostjo ob 140. obletnici delovanja ***Rdečega križa*** (RK) na Slovenskem je tolminsko območno združenje zaključilo uspešno krvodajalsko akcijo, ki je potekala 11. in 12. maja. Na prireditvi so se zahvalili sodelujočim v humanitarni dejavnosti RK v treh posoških občinah in darovalcem krvi ter podelili občinska priznanja RK.

Vojko Hobič, predsednik Območnega združenja RK Tolmin, je poudaril, da njihovo delovanje zaradi razgibanosti terena, ki ga pokrivajo, naravnih nesreč in zapiranja delovnih mest ni lahko in od prostovoljcev zahteva veliko naporov. Še posebej je izpostavil bovške prostovoljce, ki so imeli v zadnjih letih na terenu res veliko dela. Kot je dejal, so temelj delovanja RK prav krajevne organizacije. Tolminska je v preteklosti zaradi afer v vodstvu utrpela veliko škodo, vendar po Hobičevih zagotovilih počasi tudi med novimi prostovoljci spet pridobivajo zaupanje. Spomnil je, da se je skladno z možnostmi tudi njihovo združenje pridružilo zbiranju denarja za izgradnjo dializnega centra v Kobaridu, krvodajalce pa je prosil za širjenje njihovega kroga. Prav posebej si želijo več mladih darovalcev krvi.

"Humanost družbe se meri s tem, koliko so njeni posamezni člani pripravljeni storiti za sočloveka," je dejal tolminski župan **Ernest Kemperle** in poudaril, da je *"Slovenija v EU z načinom darovanja krvi unikat, saj ljudje to življenjsko tekočino darujejo brezplačno"*. In prav Zgornje Posočje je na tem področju po njegovih besedah celo nad državnim povprečjem. Član Glavnega odbora RK Slovenije in predsednik Komisije za krvodajalstvo pri tej organizaciji, **Ivan Hvala,** je povedal, da je bil odvzem v zadnjih 2–3 letih zelo velik in da je vedno na voljo dva odstotka rezervne krvi. Naša glavna naloga je zagotoviti dovolj krvi, ki mora seveda biti varna. *"Pomembna je zavest, da boš v bolnišnici najbolje oskrbovan, tudi s krvjo."* Po njegovem je Slovenija ta dva cilja sposobna dosegati, zelo pa ga veseli tudi dober odziv srednješolcev na krvodajalske akcije v večjih mestih. Predstavnik RK Slovenije, **Boštjan Novak,** je razložil, da v Sloveniji kri daruje pet odstotkov ljudi, pohvalil pa je izredno dvodnevno krvodajalsko akcijo, ki jo je tolminsko območno združenje organiziralo ob koncu tedna RK. Kri je darovalo 400 prostovoljcev, s čimer so organizatorji izpolnili svoja pričakovanja, obenem pa to dokazuje dobro delovanje tolminskega združenja.

Na prireditvi so podelili sedemnajst priznanj ob 140-letnici RK Slovenije, po eno priznanje za 90, 70 oz. 60 krat darovano kri, sedemnajst priznanj za 50- kratno darovanje, 23 priznanj za 40 krat darovano kri, osem priznanj 45-kratnim darovalcem in tri občinska priznanja RK.

Besedilo in foto: Špela Kranjc

večjega števila aktivnih pripadnikov, s katerimi bodo letos lažje izpeljali začrtani program, čeprav tako kot številna druga društva tudi njih pestijo težave finančne narave.

TD Tolmin je v letu 2005 skrbelo za skupno 27 poti in objektov turističnega pomena v Tolminu, Žabčah, Tolminskih koritih, Gabrjah, Poljubinju, Pologu in Ljubinju oziroma v bližini teh krajev. Člani so posebno ponosni na to, da so v Pologu na novo uredili in očistili kaverno iz časa Rapalske pogodbe, pot do objekta in njegovo okolico. V dveh akcijah so porabili 160 delovnih ur, sodelovalo pa je več kot 40 članov.

Leto so zaokrožili z osemnajstimi prireditvami, ki so jih bodisi pripravili sami ali pa so jih organizirali v sodelovanju z drugimi društvi. Kot radi povedo, sta njihova člana **Darko Jerončič** in **Janko Koren** za dolgoletno delovanje na turističnem področju prejela tudi priznanje Turistične zveze Slovenije.

Špela Kranjc

LEA MANFREDA *iz Kobarida je prejela jubilejno priznanje in nagrado za 90-kratno darovanje krvi. Čestital ji je tudi predsednik Območnega združenja RK Tolmin,* **Vojko Hobič**.

Obrečni prostor je občutljivo življenjsko okolje

Tolminska regijska enota Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU letos praznuje desetletnico svojega delovanja. V njej delujeta dva strokovnjaka: dr. Igor Dakskobler, ki poglobljeno raziskuje gozdove in visokogorsko rastlinstvo, in mag. Boško Čušin, ki se kot biolog v glavnem posveča negozdnim rastlinskim združbam v nižjih legah, kamor sodijo obrečni ekosistemi.

Ker je mag. **Čušin** s predavanjem o vplivih človeka na obrečno rastlinstvo v Posočju ne dolgo tega opozoril nase, smo ga povabili, da svoje delo in rezultate raziskav podrobneje predstavi bralcem ***EPIcentra***.

V lokalni skupnosti in javnih medijih o vašem delu in rezultatih bolj malo slišimo. Kako to?

Ukvarjamo se predvsem s temeljnimi raziskavami v okviru nacionalnega programa preučevanja rastlinstva in živalstva pri Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Rezultate objavljamo v znanstvenih revijah z mednarodnim ugledom, kar pripelje do tega, da članke prebere ozek krog strokovnjakov. Tako zmanjka časa za informiranje lokalne in širše slovenske laične javnosti, res pa je, da je naše delo včasih težje razložiti na poljuden način v vsem razumljivem jeziku, kot napisati strokovno besedilo.

Kje največ raziskujete?

S kolegom Igorjem največ raziskujeva v Posočju, po potrebi tudi v drugih delih Slovenije. Tako sva na primer sodelovala pri kartiranju gozdov na Dolenjskem in negozdnih habitatov v Beli krajini. Ko delava na širše zasnovanih projektih, se nama pridružijo kolegi zoologi, palinologi in geografi iz matične ustanove v Ljubljani, po potrebi pa vključimo strokovnjake iz drugih inštitucij.

V predavanju, ki ste ga pripravili ob svetovnem dnevu mokrišč, ste se osredotočili predvsem na negativne vplive človeka.

V predavanju sem poudaril, kako spremembe ob Soči vidi in doživlja biolog – na nekatere lahko gledamo pozitivno, na druge ne. Moramo se zavedati, da človek že tisočletja, odkar se je začel ukvarjati s kmetijstvom, spreminja naravo. Človekove posege v obrečne ekosisteme zasledimo že pri kmetovanju v Mezopotamiji in ob Nilu. Krajinsko podobo, ki se nam danes zdi samoumevna, je v veliki meri sooblikoval človek. V alpskem svetu je človek manj vplival na reke, prej bi rekel, da se jih je izogibal. Z izjemo plavljenja drv ter nekaj mlinov in žag, ki so bile večinoma na pritokih, ni bilo posegov v vodotoke. Večje spremembe v obrečnem prostoru Soče se dogajajo zadnjih sto let; začelo se je s kopanjem gramoza, nadaljevalo z gradnjo hidroelektran in turizmom.

In kaj so pokazali rezultati vaših raziskav?

Najprej bi rad opozoril, da konkretnih raziskav na teh področjih ne delamo, saj je naša osnovna naloga popisati rastlinske vrste in vegetacijske enote ter ugotoviti stanje na ohranjenih delih narave. Zelo spremenjenim območjem narave se izogibamo. Tovrstne raziskave bi lahko izvajali v okviru aplikativnega projekta trajnostnega razvoja in ohranitve naravne dediščine ob Soči, za katerega bi moral nekdo pokazati zanimanje in ga financirati. Večina zgoraj navedenih ugotovitev izhaja iz opazovanj ob našem rednem delu in primerjav s stanjem na ohranjenih delih narave oziroma iz zgodovinskih zapisov.

Kako se spremembe ob Soči odražajo v bioloških sistemih?

Gradnja jezov na Soči je v precejšnji meri preoblikovala njeno podobo od Mosta na Soči navzdol, vendar takšne spremembe doživljam pozitiv-

INTENZIVNO KOPANJE GRAMOZA *je boleč poseg v obrečne biocenoze (pod Sv. Lovrencem).*
Foto: Boško Čušin

Utrinki

EKSPONAT S PRENOVLJENO SLAMNATO STREHO

Pečine – Lesena kašča iz leta 1778, ki stoji blizu domačije na *Kabiunku* ob poti iz doline Idrijce proti vasi Pečine, je največji eksponat Tolminskega muzeja. Ta je že pred sedmimi leti v celoti zamenjal njen pod in od sonca bolj uničeno stran slamnate kritine, sredi maja pa so na novo prekrili še drugo polovico strehe.

V kašči so nekoč hranili žita, posušeno meso in druga doma pridelana živila, je razložila **Karla Kofol** iz Tolminskega muzeja. Bogatejši kmetje so imeli zidane, manj premožni pa lesene kašče ali kleti, kot jim pravijo domačini. *"Bile so trdno grajene in skrbno zaklenjene, majhna zamrežena okna pa so prepuščala le toliko svetlobe, toplote in zraka, kolikor je bilo nujno potrebno,"* je še pojasnila Kofolova. Ta s Pečin je iz grobo obtesanih bukovih in jesenovih brun ter nekoliko dvignjena od tal, pokriva pa jo slamnata streha. Gre za lep primer ljudske, skladne in zelo smotrne gradnje. Čeprav objekti niso ravno v domeni Tolminskega muzeja, je ta že leta 1974 odkupil omenjeno kašču, ki je pred tem skoraj dvesto let služila svojemu osnovnemu namenu.

Ta eksponat ima še posebej zanimivo zgodovino, saj so kašču po prodaji tolminski muzejski zbirki kos za kosom razstavili in oštevilčili ter s Šentviške planote prepeljali v Tolmin. Takratna muzealka **Marija Rutar** si je namreč zamislila prvi muzej na prostem oziroma skansen, zato so objekt ponovno sestavili na tedaj še nepozidani zelenici za muzejem. Po dveh letih so ga morali zaradi

no tudi z biološkega vidika. Ne samo, da na ta način dobivamo električno energijo na okolju najbolj prijazen način (poleg vetrnih elektran), temveč so zajezitve celo povečale biotsko raznolikost (biodiverziteto), o kateri danes toliko govorimo. Na tem območju je nekoč prevladoval razmeroma enoličen življenjski prostor – rečna soteska. Z gradnjo jezov se je oblikovalo novo življenjsko okolje, nov habitat. To je jezerski ekosistem, ki so ga naselile nove vrste organizmov, rastline in živali, ter s tem prispevale k povečanju vrstne in biocenotske pestrosti. Pod jezom imamo še vedno sotesko, ki je primeren življenjski prostor za skalne rastline in živali.

MAG. BOŠKO ČUŠIN**, univ. dipl. biolog v delovnih prostorih ZRC SAZU v Tolminu, Brunov drevored 13. **Foto: Nadja Lazar

Ampak dolina Soče ni povsod samo ozka soteska.

To so predeli od Bovca do Srpenice ter odsek med Kobaridom in Tolminom. Na tem območju je dolina Soče široka in reka oblikuje razsežna prodišča. Prav to so prostori potencialno največje raznolikosti. Tik ob reki so naplavine svežega proda, kjer zaradi rednega poplavljanja živi le malo organizmov. Sledi pas sivih vrb in na nekoliko višjih prodnih nasipinah združbe zelnatih trajnic. Na bolj odmaknjenih terasah se razvijejo pionirska travišča, termofilna grmišča, sestoji sive jelše ter naposled gozdovi doba in belega gabra, na poplavnem območju pri Tolminu pa celo gozdovi bele vrbe. Obrečni prostor dodatno popestrijo rečni rokavi in mrtvice. V širokih delih doline naštejemo najmanj osem habitatnih tipov, znotraj katerih jih v manjšem obsegu ločimo še več (na primer visoko steblikovje na rečnem bregu).

Kaj pa kopanje gramoza?

Povpraševanje po gramozu je danes veliko. Podatki ***Inštituta za vode RS*** iz Ljubljane kažejo, da Soča na merilni postaji pri Kamnem ni več prodonosna. To pomeni, da je odvzem materiala iz reke večji od količine naplavin oziroma, če pogledamo širše, je odvzem večji od erozije naših hribov. Seveda se moramo zavedati naravnih ciklov in pojavov, kot so potresi in plazovi. Takrat se običajno naenkrat sproži ogromno materiala, ki ga vodotoki postopoma odnašajo in šele po več letih pride v nižje ležeče kraje.

Žal je intenzivno kopanje gramoza na obrečnem rastlinstvu pustilo večje posledice, kot bi mislili. Nekateri življenjski prostori so povsem izginili, drugi so močno spremenjeni. Slednje je pripeljalo do tega, da so izginili nekateri organizmi. Danes na prodiščih Soče ne najdemo več endemičnega *berinijevega otavčiča*, primerke *alpske hrustavke* naštejemo na prste ene roke, lahko pa bi je bilo precej več, če bi imela ustrezen življenjski prostor. To so dober meter visoke prodne nasipine, ki jih reka ne poplavlja vsako leto, tako da imajo tudi trajnice dovolj časa, da se razvijejo. V nasprotnem primeru, če je prodišče nižje, se lahko razvijejo le enoletnice, bolj znane kot pleveli, ki življenjski ciklus zaključijo v času nizkega vodostaja.

Ali obstajajo rešitve za ogrožene rastline?

Nekateri organizmi lahko preživijo le v zelo specifičnem okolju, medtem ko v drugih habitatih ne morejo preživeti, ne samo zaradi neustreznih ekoloških dejavnikov nežive narave (tla, vlaga, svetloba), temveč predvsem zaradi konkurence drugih vrst. Na produ bomo našli splošno znane vrste, kot sta na primer regrat in ivanjščica, ki sta dobro prilagojeni tudi na druga rastišča, saj jih najdemo povsod. Mogoče bo vse skupaj bolj razumljivo, če se spomnimo, da imamo lahko planike tudi na vrtu, vendar jih moramo redno pleti, sicer jih prerastejo druge rastline. Podobno velja za prej omenjeni "prodiščni specialistki".

Vsi se zavedamo, da gramoz potrebujemo za gradnjo hiš, tovarn in cest, ter da so reke s krajinskega vidika verjetno najbolj primeren prostor za odvzem. Ker pa se imamo za evolucijsko najvišjo vrsto, moramo omogočiti preživetje tudi manj prilagojenim organizmom. Mogoče bi bila ena od možnih rešitev, da se en odsek Soče, na primer pri Ladrah, prepusti naravnim procesom, višek proda pa se še prestreza nižje, pri Kamnem in Volarjih.

Utrinki

EKSPONAT Z ZANIMIVO ZGODOVINO** – Kaščo je na star način s slamo prekrival* **Justin Šorli** *(desno) s svojim sinom. **Foto: Karla Kofol

močnega potresa umakniti, saj so na istem mestu postavili montažni objekt za državno in občinsko upravo. Kaščo so tako leta 1976 preselili v tolminski park ob cerkvi, kjer pa je večkrat utrpela različne poškodbe. Zajel jo je celo požar, ki pa k sreči ni pustil prehudih posledic. Pristojni so leta 1983 sklenili kaščo obvarovati propada, zato so jo ponovno preseliti na Pečine, kjer stoji še danes.

Špela Kranjc

Z OGNENCO DO OGLJA

Hlevnik pri planini Kovačič – ***Krajevna skupnost Volče*** in ***Turistično društvo* Volče** (TD) sta pri planini Kovačič nad Volčami organizirali prikaz izdelave oglja – ognenco. Glavni pobudnik in vodja ogence je bil **Julij Carli** s Kozaršč, ki je za začetek pripravil približno 15 m^3 drv – ▶

Danes varujemo redke vrste z ohranjanjem njihovih rastišč. Varovanje posameznih primerkov je že preživeto, saj smo spoznali, da posamezni osebki ne morejo obstati. Na določenem prostoru mora živeti populacija, to je število osebkov, ki zagotavlja medsebojno izmenjavo genetskega materiala in produkcijo novih, kakovostnih organizmov. To opazimo v svetu velikih živali, končno tudi človeka, ki od prazgodovine živi v skupnosti, danes pa ga je družba naredila še bolj odvisnega od drugih.

So posegi povzročili še kakšno spremembo?

Seveda so. Poglabljanje rečne struge je pripeljalo do znižanja podtalnice, kar se posredno odraža v obrečnih gozdovih. Zaenkrat so spremembe opazne v zeliščni plasti, kjer se povečuje delež rastlin, značilnih za bolj suha rastišča, kar nakazuje razvoj v smeri gozdov belega gabra.

Pri pokrajini, kakršna je pod Sv. Lovrencem, se spomnimo še ene nevarnosti. Naravno valovito oblikovane prodne nasipine, gole ali – še bolje – poraščene z vrbami, imajo varovalno vlogo, saj blažijo razdiralne učinke povodnji in tako ščitijo rečne bregove od spodjedanja in zdrsa, kar je še posebej pomembno, če so na rečni terasi kmetijska zemljišča ali infrastrukturni objekti.

Ali je zaznaven vpliv turizma?

Z biološkega vidika turisti bistveno ne vplivajo na obrečne biocenoze. Obiskovalci se običajno razpršijo po celem toku reke, tako da ni večje obremenitve vodotokov. Razen na področjih, ki so v ta namen spremenjena (kopališča). Motnje so predvsem estetske, ko na primer ob Nadiži za nedeljskimi gosti ostajajo za oko moteči kupi smeti. Določene spremembe se kažejo pri manjših vodotokih v času nizkega vodostaja, ko se v vodnem ekosistemu zaradi večje organske obremenitve razmnožijo alge.

BERINIJEVEGA OTAVČIČA** danes na prodiščih Soče ne najdemo več. Lahko pa si ga ogledamo v **Herbariju ljubljanske univerze.** **Foto: Boško Čušin

Večje posledice bi imela gradnja turističnih objektov in spremljajoče infrastrukture ob sami reki. Mislim, da tega ni več v prostorskih načrtih, kar ocenjujem kot pravilno, saj je ob hudourniških vodotokih nespametno karkoli graditi.

Kakšno je vaše menje glede na tega, da je celotno območje ob Soči razglašeno za območje Nature?

Moram vas popraviti. Obrečni prostor Soče je zaenkrat le predlog območja Nature 2000. Pri tem je treba poudariti, da bodo tudi potem, ko bodo območja Natura 2000 razglašena, to večinoma le ohranitvena in ne zavarovana območja, na katerih se ne bi smelo nič početi. Ravno obratno, ohranili jih bomo le z aktivnim sodelovanjem lokalnega prebivalstva, predvsem kmetov, saj suha travišča in mokrotne travnike lahko ohranimo le z redno košnjo. Treba bo ohraniti delež primernih rastišč za tovrstne travnike, država pa bo morala subvencionirati njihovo ohranitev. Še vedno jih bo treba kositi, saj se bodo sicer zarasli z gozdom. Prav zato menim, da kmetom in naravovarstvenikom ne bi smelo biti pretežko najti skupnega jezika in doseči kompromisa, ki bi zadovoljil zanimanja obojih, saj ta niso tako zelo različna, kot se zdi na prvi pogled.

Kako ohraniti prodišča znotraj predlaganih območij Natura 2000?

Zelo enostavno. Za ohranitev prodišč človeku ni treba vlagati lastnega truda in finančnih sredstev, kot v primeru ohranjanja travišč. Če je ohranjena naravna rečna dinamika, bo reka sama poskrbela za vzdrževanje vseh habitatov v svojem vplivnem območju. Občasne povodnji bodo preprečevale, da se združbe zelnatih trajnic in grmišča sive vrbe razvijejo v višje sukcesijske faze; z drugimi besedami: preprečevale bodo zaraščanje.

Pogovor pripravila: Nadja Lazar

Utrinki

▶ predvsem iz leskovega lesa, iz katerega nastane kakovostnejše oglje. Ognenco je zakuril v soboto, 6. maja, svečanega prižiga pa se je udeležilo veliko domačinov. Slednji so Juliju pomagali pri izdelavi kope za ogenco.

Najprej je bilo treba narediti kopišče – prostor, ki ga je bilo treba očistiti in nasuti s 50 cm debelo plastjo prsti. Proti sredini je moralo biti kopišče zaradi odtekanja vode nekoliko dvignjeno. Nato so napravili *sredico* – pravilno zložena drva v obliki valja, okoli katerega se v obliki kope naloži drva. Drva je bilo treba obdati z vejami smrečja, praprotjo, travo, proti vrhu pa s slamo in vse skupaj pokriti z 10 cm debelo plastjo prsti.

Spodnji premer pripravljene kope je meril 4,5 m, njena višina pa 3 m. Ogenca se je nato kuhala cel teden oziroma vse do 13. maja. V tem času je Julij s pomočniki bedel pri ogenci, saj je bilo treba ogenj in pretok zraka nadzirati vsaki dve do tri ure. Bedeti pa so morali tudi zaradi požarne varnosti.

Foto: Florjan Feltrin

V tem času ga je obiskalo veliko domačinov, ki jim je z veseljem razložil način priprave in poteka izdelave ogence. Kot je pripovedoval, se je te obrti, ki je skoraj že zamrla, izučil doma na Idrijskem. Njegova družina se je preživljala s kuhanjem oglja, saj so takrat za potrebe rudnika potrebovali ogromno oglja. Zato je moral kot otrok pri tem opravilu pomagati očetu; predvsem pri nabiranju drv. V določenih dobrih *letinah* so menda skuhali tudi po 15 kop. Komaj so otroci nabrali drva za eno kopo, že jo je oče zakuril in zopet jih je čakalo nabiranje lesa. Julij pa se je spomnil tudi na to, da jim je kopa velikokrat zgorela in od nje ni bilo kaj pobrati.

Vsem, ki ste tokrat zamudili prikaz tradicionalne izdelave oglja, pa obljubljamo, da bomo kopo v jeseni zakurili še enkrat in vas povabili, da si jo pridete ogledat.

Andreja Sovdat, predsednica TD Volče

DELA JIM NE BO ZMANJKALO

Hudajužna – O ***Društvu baška dediščina***, ki ga je skupina pobudnikov za ohranitev naravne in kulturne dediščine zgornjega dela Baške grape ustanovila novembra, smo že pisali. S pomladjo je člane čakalo veliko dela na terenu, zato so že 11. marca pripravili prvi redni občni zbor, po katerem se je število somišljenikov društva skoraj podvojilo.

Pridružil se jim je tudi tolminski župan **Ernest Kemperle**, sicer doma iz Baške grape. Pohvalil je pobudnike, ki so vsaj za silo zaščitili nekatere sicer propadajoče spomenike, obenem pa nameravajo v prihodnje s svojo dejavnostjo še nadaljevati. Članom društva je čestital, ker jim je v nekaj mesecih uspelo združiti vse kraje od Grahovega ob Bači do Podbrda in začeti z ohranjanjem značilnosti območja. Po zaslugi Društva baška dediščina so tolminski svetniki Prangarjev mlin z žago in bližnjo Jakovo kovačijo že razglasili za tehnična spomenika lokalnega pomena, spremenili pa so tudi občinski pravilnik za zaščito profanih in sakralnih objektov.

***DAN ODPRTIH VRAT PŠ SMAST** – Rdeča nit dneva so bila drevesa.*

SKRIVNOSTNI SVET DREVES

Smast – ***Podružnična šola*** (PŠ) ***Smast***, ki jo obiskuje 34 otrok (16 jih je v vrtcu, ostali pa so že v šolskih klopeh), je konec aprila na dnevu odprtih vrat obiskovalcem predstavila svoje dejavnosti, ki jih opravlja kot EKO šola. Rdeča nit dneva so bila drevesa, ki so jih spoznavali prek celega leta, in svoje znanje nato predstavili skozi izviren program. Zaradi majhnega števila otrok so lahko na prireditvi nastopili prav vsi. Eni so obiskovalcem zapeli pesmi o naravi, drugi razodeli skrivnostni svet gozdnih dreves, spet tretji pa prikazali, kako si lahko sami izdelamo sodobna oblačila iz odpadnih materialov itd.

Prireditev si je ogledala tudi ravnateljica matične šole Simona Gregorčiča Kobarid, **Lenka Razpet**, ki je pohvalila njihov trud in jih spodbudila za nadaljnje delo. Nenazadnje je osveščanje otrok o skrbi za naravo ena izmed najpomembnejših nalog EKO šole, saj lahko le s pravilnim pristopom ohranimo tisto neokrnjeno, kar ga je na planetu še ostalo. Ekološke šole so zato pomemben del mozaika, ki ga sestavljajo razna ekološka gibanja, saj omogočajo otrokom prvi stik s spoznavanjem narave.

Besedilo in foto: Peter Domevšček

MED LJUDMI PISATELJEVE DOLINE

Trebuša–Most na Soči – Čeprav je po petih s soncem obsijanih pohodih po Komačevi učni poti (KUP) letos pohodnike spremljalo bolj muhasto vreme, se je število udeležencev vrtelo okoli 130. Letošnji pohod bo zagotovo ostal v lepem spominu tudi pisateljevima potomcema – **Nanči Kosmač Kogej**, ki se pohoda udeleži vsako leto, in **Jerneju Kosmaču**, ki se je pohodnikom pridružil prvič – ter drugemu sorodstvu.

Preden so se odpravili na pot, so prisostvovali kulturnemu programu, ki so ga pripravili ***učenci in učiteljice Podružnične šole Dolenja Trebuša*** ter sedmošolka mostarske šole **Manca Jarc** s harmoniko. Tik pred startom so prisluhnili pozdravnemu nagovoru predsednika Krajevne skupnosti (KS) Dolenja Trebuša **Francu Rijavcu** in ravnatelju OŠ Dušana Muniha Most na Soči **Branku Loncnerju**, ki je zbrane pozdravil v imenu petih organizatorjev: ***KS Idrija pri Bači***, ***Lokalne turistične organizacije Sotočje, OŠ Most na Soči***, ***Tolminskega muzeja*** in ***Turističnega društva*** (TD) ***Slap ob Idrijci***. Loncner je poudaril, da bodo prizadevanja organizatorjev šla

***NEKAJ POHODNIKOV PO KOSMAČEVI UČNI POTI** smo ujeli dva kilometra pred ciljem.*

Cveto Zgaga je bil med pobudniki za ustanovitev društva in je eden njegovih najbolj dejavnih članov. Povedal je, da so se zaradi pomanjkanja sodelovanja že obstoječih društev glede ohranjanja dediščine preteklosti odločili interesne skupine bolj povezati. *"Imamo še nekaj ljudi, ki jim ni vseeno, če propade vse, kar so nam zapustili predniki. Dela je dovolj, zato si želimo novih članov in več sodelovanja s krajevnimi skupnostmi, osnovno šolo in drugimi društvi,"* je razložil Zgaga.

Predsednik društva **Aleš Bizalj** iz Stržišč je predstavil njihovo dosedanje prostovoljno delo. V slabih štirih mesecih delovanja so očistili star most čez reko Bačo, na njem opravili nujna vzdrževalna dela in ga tako obvarovali pred propadom. Zaščitili so ostrešje Prangarjevega mlina in mlekarne na Bači pri Podbrdu ter tako preprečili zamakanje. Za velik uspeh člani štejejo razglasitev Prangarjevega mlina z žago in Jakove kovačije za kulturnozgodovinsko dediščino, je poudaril Bizalj. Le tako so se namreč lahko prijavili na razpis kulturnega ministrstva, od koder bodo morda pridobili denar za zamenjavo strešne kritine in ostrešja Prangarjevega mlina ter tako rešili že precej načet objekt. V družbi predstavnikov Slovenskih železnic so si že ogledali prezračevalno napravo za železniški predor na Koritnici in se pred poletnim vrhuncem praznovanja 100. obletnice Bohinjske proge z njimi dogovarjajo o najemu tega spomenika. Z ***Lokalno turistično organizacijo Sotočje*** so se člani dogovorili o pripravi osnutkov za turistične informacijske table, saj po Bizaljevih besedah *"dejavnost našega društva postavlja temelje za bodočo turistično ponudbo"*. Meni, da je treba delati in poskrbeti, *"da bomo mi in naši otroci s ponosom povedali, kje smo doma"*.

Besedilo in foto: Špela Kranjc

***ČLANI DRUŠTVA BAŠKA DEDIŠČINA** so med drugim očistili star most čez Bačo.*

v smeri proti Tolminu, saj želijo pot pripeljali do ***Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin***. Želijo pa si tudi sodelovanja s člani ***TD Tolmin***.

In ko že govorimo o poti, ne moremo mimo tukajšnjih prebivalcev, ki so se, kot vsako leto, ponovno izkazali. Na Slapu ob Idrijci so pohodnike pričakali s čajem, medtem ko so jim prebivalci zaselka Luža pripravili pravcato gostijo. Vsakega pohodnika so obdarili s spominkom – izdelali so figurice zelenih žabic z napisom Luža, KUP 06. A za tiste, ki so se petič udeležili pohoda to ni bil edini spominek, saj so od organizatorjev prejeli tudi Tantadrujeve zvončke. Na cilju jih je pričakala tradicionalna jota iz šolske kuhinje, lahko pa so si ogledali še arheološki muzej in naravoslovno učilnico.

Vodja inovacijskega projekta KUP **Nevenka Janež**, učiteljica na mostarski OŠ, z zadovoljstvom ugotavlja, da *"vsako leto uspemo pridobiti še koga, ki z veseljem sodeluje pri organizaciji pohoda. Letos so se nam s svojim ustvarjanjem pridružili tudi člani **Društva slikarjev amaterjev Tolminske.**"* Enajst slikarjev se je odločilo ob poti poiskati motive. Nastala dela si bomo ogledali prihodnje leto, letos pa so pohodniki v večnamenskem prostoru mostarske šole lahko uživali v razstavi njihovih dosedanjih stvaritev.

Besedilo in foto: Tatjana Šalej Faletič

80 let Alpskega botaničnega vrta Juliana

"Začarani vrtovi rojenic so že zdavnaj izginili. Mračna pravljica o Zlatorogu nam pripoveduje, kako se je zgodilo. Toda tu je nastal nov čarovni vrt sredi svetle sedanjosti!" (Julius Kugy: Iz minulih dni)

Letos mineva častitljivih 80 let od nastanka Juliane, prvega in edinega alpskega botaničnega vrta v naravnem okolju na slovenskih tleh. Ker smo več o samem nastanku vrta v ***EPIcentru*** že pisali (letnik II, št. 6, september 2001), smo se odločili, da ob jubileju v naslednjih nekaj številkah skupaj pokukamo v vrt in pod strokovnim vodstvom dr. **Nade Praprotnik** spoznamo nekaj rastlin, ki tu kljub nizki nadmorski višini prav lepo uspevajo (na primer: zoisovo zvončico, trentarski grintavec, triglavsko rožo in alpsko možino ...).

Uredništvo EPIcentra

USTANOVITELJ VRTA **ALBERT BOIS DE CHESNE** *leta 1935 –* ***Foto: fotografijo je posredovala njegova hčerka*** **Olga Bois de Chesne.**

"Tako je, kot da bi se vsa presunljiva lepota Trente zbrala prav tukaj, da bi gorskemu vrtiču nudila primeren okvir. Naj dobre zvezde vselej bedijo nad njim." **(Julius Kugy:** Delo, glasba, gore**)**

Sprehod iz doline na kak julijski vršac

Alpski botanični vrt Julijana leži v Trenti na slikovitem pobočju Kukle v bližini cerkvice sv. Marije na nadmorski višini približno 800 m. Nekaj deset metrov niže teče Soča. Po svoji površini meri 2.572 m^2. Sprehod po vrtu je mogoč od 1. maja do 30. septembra, in sicer vsak dan med 8.30 in 18.30. Predstavljal naj bi botanično popotovanje iz doline na vrhove naših gora. Vrt ni namenjen samo botanikom, ki se poklicno ukvarjajo z rastlinstvom, ampak vsem, ki so jim pri srcu gore in narava.

Ustvariti razmere, kakršne so v naravi

Vrt je leta 1926 ustanovil tržaški posestnik in trgovec **Albert Bois de Chesne** (1871–1953), ki je poskušal rastlinam ustvariti podobne življenjske razmere, kot jih imajo v naravi. Pri tem mu je z nasveti pomagal planinski prijatelj dr. **Julius Kugy**. Ko je bila po drugi svetovni vojni Primorska priključena Jugoslaviji, lastnik ni več mogel skrbeti za vrt, zato so skrb zanj najprej prevzeli slovenski botaniki pod strokovnim vodstvom znane botaničarke dr. **Angele Piskernik** (1886–1967). Prav letos se spominjamo tudi 120-letnice rojstva te koroške znanstvenice in naravovarstvenice, ki ji gre zahvala, da Juliane niso prepustili propadu in da so jo leta 1951 zavarovali. Nekaj let jo je vzdrževal ***Prirodoslovni muzej Slovenije***, dokončno pa jo je prevzel leta 1962 in zanjo

BOTANIČARKA DR. **ANGELA PISKERNIK** – *Letos mineva tudi 120-letnica rojstva koroške znanstvenice in naravovarstvenice, ki ji gre zahvala, da Juliane niso prepustili propadu in so jo leta 1951 zavarovali.* ***Foto: Stane Peterlin.***

Utrinki

KAPELA NA NOVO ZASIJALA

Ladra – Vaščani vasi Ladra, Smast in Libušnje so imeli v soboto, 22. aprila, pravi praznik. Zbrali so se v Ladrah ob vojaški kapeli iz prve svetovne vojne, ki leži ob robu polja, tik za zadnjimi hišami. S spominsko sveto mašo so počastili prenovo kapele, pri kateri sta poleg domačinov sodelovala ***Zavod RS za spomeniško varstvo in kulturno dediščino*** in ***Fundacija Poti miru v Posočju***. Velika zasluga gre organizatorju slovesnosti **Darku Smrekarju – Smrku**, ki si je z veliko vnemo prizadeval za obnovo kapelice in slednjo tudi prepleskal. Za drugo leto Smrk obljublja, da bodo počastili 90 obletnico, od kar je bila pri kapeli prva sveta maša.

Obiskovalci so si v novi kapeli in ob njej lahko ogledali razstavo slik in predmetov iz prve svetovne vojne. Ob številnih dobrotah, ki so jih pripravile tamkajšnje gospodinje, so se še dolgo pogovarjali, kako je bilo nekoč, ko so mimo letele granate, ko so po polju korakali vojaki, ko so bili domačini pregnani v begunstvo v Breginjski kot …

Besedilo in foto: Mateja Kutin

S SLOVESNO SVETO MAŠO *so Ladrci, Smaščani, Libušenjci in drugi obiskovalci počastili prenovljeno vojaško kapelo.*

PRAZNOVANJE FLORIJANOVE NEDELJE

Obloke in Hudajužna – Člani ***Turističnega društva Podbrdo, odsek Hudajužna-Obloke***, so v začetku maja že sedmo leto zapored popestrili praznovanje Florijanove nedelje. Prebivalci Podbrda, okoliških vasi in domačini se po 200-letni tradiciji vsako leto na nedeljo po godu sv. Florijana peš odpravijo v vasico Obloke, da se priporočijo svetniku in zavetniku pred požari, katerega kip krasi stranski oltar tamkajšnje cerkve.

Zgodaj popoldne so se v Hudajužni zbrali gasilci in gasilke iz vseh prostovoljnih gasilskih društev v Baški grapi in se odpravili peš v Obloke. Letos je bilo posebej slovesno, saj ***Prostovoljno gasilsko društvo*** (PGD) ***Podbrdo*** praznuje 100-letnico delovanja. Ob pritrkovanju zvona in z molitvijo rožnega venca so se verniki in gasilci v slovesni procesiji pomikali iz vasi Obloke do farne cerkve.

Med mašo je domači župnik **Danilo Kobal** gasilcem in gasilkam čestital za stoti jubilej in se jim zahvalil za njihovo požrtvovalno dejavnost ter da-

skrbi še danes. Več o vrtu si lahko preberete na spletnih straneh: *http://www2.pms-lj.si/juliana/juliana.html*.

Mešanica alpskih in kraških rastlin

V Juliani uspeva okoli 600 različnih vrst rastlin. Res je, da nikoli ne vidimo vseh rastlin naenkrat, zato pa nas skoraj vedno razveseli vsaj nekaj cvetlic. Med njimi so tudi take, ki rastejo samo pri nas. Od drugih alpskih botaničnih vrtov po Evropi se razlikuje po pestri mešanici alpskih in kraških rastlin. V vrtu najdemo največ rastlin iz Julijskih Alp, s furlanskega hribovja, s kraških košenic, nekaj pa tudi s Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Levo od vhoda so posajene tujke, ki sicer ne domujejo v Sloveniji. V vrtu poleg številnih drugih rastlin prav lepo uspevajo: zoisova zvončica oziroma "prava hči slovenskih planin" in simbol rastlinstva na sončni strani Alp, trentarski grintavec, simbol Kugyjevih mladostnih sanj in iskanj, triglavska roža, ki jo poznamo kot drobne kapljice Zlatorogove krvi, in kraljica planin, alpska možina.

Zaradi nizke nadmorske višine in močnega vpliva sredozemskega podnebja, ki prihaja po dolini Soče, so se mnoge visokogorske rastline v Juliani težko prijele. Res veliko truda in ljubezni je bilo treba, da je vrt zrasel in da živi že osem desetletij.

Dr. **Nada Praprotnik**, muzejska svetnica, vodja Kustodiata za botaniko in vodja alpskega botaničnega vrta Juliana, Prirodoslovni muzej Slovenije

Nešteto prostovoljnih ur

Planinsko društvo Tolmin, ki kot naslednik Soške podružnice Slovenskega planinskega društva v letošnjem letu praznuje 110. obletnico, predstavlja pomemben člen v družbenem življenju in turistični ponudbi tolminske občine.

V društvu se tega dobro zavedajo, zato sodelujejo z drugimi društvi in organizacijami na Tolminskem, povezujejo pa se tudi s planinskimi društvi, združenimi v ***Meddruštvenem odboru Posočja***.

Za varen korak v gore

Glavni cilj 710-članske družine ***Planinskega društva Tolmin*** – toliko članov je društvo štelo konec leta 2005 – je v naravo varno popeljati čim večje število planincev. V organizaciji društva je lani na pretežno enodnevnih izletih gore oziroma hribe obiskalo 1.116 ljudi. Kot najbolj dejavna in najštevilčnejša se je ponovno izkazala skupina, ki jo vodita **Rudi Rauch** in **Vlado Šorli**, finančno pa podpira ***Društvo upokojencev občine Tolmin***. Skupina deluje že od leta 1998, aprila pa je izpeljala svoj stoti izlet. Rudiju Rauchu je ***Planinska zveza Slovenije*** v preteklem letu za izreden prispevek k razvoju planinske dejavnosti ob njegovem življenjskem jubileju podelila najvišje priznanje: svečano listino Planinske zveze Slovenije.

Srečanja s predavatelji

Da bi za gorništvo in popotovanja navdušili čim več ljudi, je društvo v letošnji dolgi zimi organiziralo več zanimivih predavanj najrazličnejših popotnikov, alpinistov, jamarjev itd. Tovrstna srečanja v ***Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin*** so postala kar redna druženja ljubiteljev gora in narave nasploh.

Ciciban planinec

Skoraj tako uspešni kot upokojenci so bili tudi najmlajši planinci, ki se poleg izletov radi udeležujejo tudi planinskih šol in taborov. Na občnem zboru so osmim najbolj zagnanim za opravljenih 18 izletov in planinsko šolo podelili zlati planinski znak.

Uspeh jamarjev

V okviru planinskega društva delujejo tudi tolminski jamarji. Njihov podvig 17. decembra 2005, ko so izvedli krstno prečenje 1.300 metrov globoke jame Male Boke v Kaninskem pogorju, je vzbudil zanimanje širše mednarodne javnosti. Gre za najgloblje prečenje na svetu.

Učni center gorništva

Alpinisti so več uspešno preplezanim smerem v pretekli sezoni dodali še en velik uspeh. S pomočjo sredstev Phare in prostovoljnim delom so člani ***Soškega alpinističnega odseka*** uspeli urediti prostore gorniškega učnega centra, ki je namenjen razvoju gorništva v Posočju, pa tudi sodelovanju s sorodnimi organizacijami v zamejstvu. Kakovostna plezalna stena s 50 m^2 površine bo omogočila varno plezanje novim navdušencem za to zvrst športne rekreacije. Učni center je svoja vrata odprl v petek, 19. maja, Na logu v Tolminu.

Gorski reševalci

Postaja Gorske reševalne službe (GRS) Tolmin v zadnjih petih letih še vedno ostaja najbolj obremenjena

Utrinki

roval mašo za vse žive in pokojne gasilce.

Po maši so romarji v cerkvi prisluhnili koncertu krščansko duhovno ritmične glasbe, ki je navdušil navzoče. Slednjega je pod vodstvom in ob spremljavi pianistke **Tanje Abram** ter kitaristke **Lee Kemperle** izpeljalo štirinajstih pevk iz Hudajužne, ki se občasno zberejo, da bi s petjem popestrile slovesnejša bogoslužja v domači župniji.

Po koncertu so podbrški gasilci v Hudajužni izvedli še gasilsko vajo, obiskovalci pa so si lahko v dvorani krajevne skupnosti ogledali posnetek vaje reševanja ob požaru iz železniškega predora v Podhomu. Tradicionalno praznovanje se je nadaljevalo do večernih ur – letos ob zvokih harmonike.

Urška K. Mavrar in **M. M.**

FLORJANOVA NEDELJA – *Ob pritrkovanju zvona in z molitvijo rožnega venca so se verniki in gasilci v slovesni procesiji pomikali iz vasi Obloke do farne cerkve.* ***Foto: A. Zgaga***

VELIKO ZAMISLI IN VOLJE

Podbrdo – V ***Planinskem društvu*** (PD) ***Podbrdo*** se že pripravljajo na 50. obletnico delovanja, ki jo bodo praznovali prihodnje leto. Zadnja močnejša generacija aktivnih članov je vodenje društva prevzela pred petimi leti in od takrat se spopadajo s številnimi velikimi projekti.

Nazadnje so mladi pristopili k projektu *Via alpina*, ki je pri nas zaenkrat še precejšnja novost, v Evropi pa je širše poznan. Gre za prvo uradno evropsko pešpot, ki povezuje osem alpskih držav in so jo kot pot odkrivanja naravne in kulturne dediščine alpskega sveta vzpostavili pred tremi leti. Slovenija se je s svojimi pohodnimi etapami Franciji, Nemčiji, Italiji, Avstriji, Monaku, Liechensteinu in Švici pridružila leta 2004, po vstopu v EU. Projekt po- ▶

postaja v Sloveniji. Lani so našteli 43 intervencij; največkrat so posredovali pri nesrečah jadralnih padalcev.

Gospodarski odsek

Za varnost in vzdrževanje poti na območju, ki ga pokriva društvo, skrbi gospodarski odsek. Na številnih prostovoljnih delovnih akcijah, teh je bilo v letu 2005 kar za 288 ur, so člani očistili, obnovili in označili številne poti. Če seštejemo vse ure, ki so jih posamezniki namenili delu znotraj odseka, se številka povzpne na 886. Poleg vzdrževanja poti skrbi odsek za nemoteno obratovanje koče na planini Razor, ki jo je lani obiskalo 7.820 gostov. Kočo je treba nenehno vzdrževati, s pomočjo sredstev ***Fundacije za financiranje poštnih objektov*** pa bo letos zamenjana tudi strešna kritina.

Nešteto prostovoljnih ur

Delo društva sloni predvsem na prostovoljno opravljenih urah. Da bi se vsaj skromno oddolžili nekaterim posameznikom, ki so pripravljeni priskočiti na pomoč pri raznih delovnih akcijah, vzgoji mladih planincev in sodelovati v reševalnih akcijah ..., so na marčevskem občnem zboru PD Tolmin podelili priznanja ***Planinske zveze Slovenije*** (PZS), in sicer pismene pohvale, bronaste častne znake, dva srebrna in dva zlata častna znaka.

TEORETIČNI DEL TEČAJA VARNE HOJE *so tolminski planinci opravljali v koči na planini Razor.* ***Foto: arhiv PD Tolmin***

Zlati častni znak PZS je prejel **Vinko Pagon** za dolgoletno delo v društvu kot planinski vodnik, za delo v gospodarskem odseku, v zadnjem času pa predvsem za sodelovanje in organiziranje planinskih taborov in planinskih šol. Zlati častni znak je prejel tudi **Davorin Žagar**, ki je že več kot četrt stoletja dejaven član GRS. Je tudi inštruktor GRS in letalec reševalec, ki je uspešno vodil več težkih reševalnih akcij. Odgovoren je za vzgojo novih članov, znan pa tudi po tem, da nikoli ne odreče sodelovanja na planinskih šolah.

Cvetka Jug, PD Tolmin

Utrinki

AKTIVNI ČLANI PLANINSKEGA DRUŠTVA PODBRDO *na Črni prsti.* ***Foto: Arhiv PD Podbrdo***

▶ leg Unije finančno podpirajo tudi vključene države. Označenih je 341 etap oziroma 5.000 km poti, od tega jih PD Podbrdo oskrbuje približno 30 km. Kakšnih petnajst označevalnih tabel, ki jih je društvu zagotovila ***Planinska zveza Slovenije***, so lani julija dobro pričvrstili ob poti Petrovo Brdo–Bačarsko sedlo–Črna prst–Rodica–Vogel. Ker so po približno enem mesecu izginile, jih bodo letos nadomestili z novimi. Kot je povedal predsednik društva **Tomaž Štenkler**, jih je to dejanje zelo začudilo, saj gre za dobronamerni projekt. V naslednji fazi bodo pot opremili z večjezičnimi tablami, ki bodo planincem prinašale koristne informacije, in Štenkler upa, da bodo te le ostale na svojih mestih.

Največji in najzahtevnejši projekt zadnje generacije je bila obnova *Doma Zorka Jelinčiča* na Črni prsti, ki je od planinskih zanesenjakov terjala tri tisoč ur oziroma dobri dve leti prostovoljnega dela. Uredili so tudi njegovo okolico in postavili orientacijske plošče. Najpomembnejše vsakoletne dejavnosti društva so *Tek na Črno prst*, pri katerem sodelujejo s ***tolminsko postajo gorske reševalne službe***, *Srečanje planincev na Črni prsti* v septembru in avgustovski *Pohod Vinka Kobala*. Poleg tega na podbrški osnovni šoli organizirajo planinski krožek, v društvu izobražujejo vodnike, vanj pa je vključen tudi ***Odsek Grahovo-Koritnica***. Kočo na Črni prsti ima v domeni ***Gospodarski odsek***. Vsem, ki boste želeli v njej prenočiti, Štenkler priporoča rezervacijo pri gospodarju, in sicer na telefonsko številko: 05/ 380-86-09 ali 051-662-071.

Špela Kranjc

RIBIŠKA SREČA

Idrsko–Kamno – Konec maja je imel izkušen kobariški ribič Vojko Uršič izjemno ribiško srečo. Nedeljskega dopoldneva je v Soči med Idrskim in Kamnom (natančna lokacija ostaja ribiška skrivnost) ujel soško postrv velikanko. Meritve in tehtanje, ki jih je opravila posebna strokovna komisija ribiških čuvajev ob navzočnosti precejšnjega števila kobariških ribičev v ***Hotelu Hvala***, so pokazale 95 cm v dolžino in 10,80 kg. Ulov tako velike ribe zahteva precej znanja in sreče. Več ribičev je po pripovedovanju že imelo zapeto veliko ribo, toda spraviti jo na suho uspe le redkim. V dokazilo bralcem ***EPIcentra*** prilagamo fotografijo velikanke in srečnega ribiča.

Darko Gregorčič

IZJEMNA RIBIŠKA SREČA *se je majskega nedeljskega dopoldneva nasmehnila kobariškemu ribiču* **Vojku Uršiču.** ***Foto: Bojan Rustja***

GRAPARSKI KERLCI NA SMUČEH

Rut – Prvega Srečanja turnih smučarjev Baške grape, ki so ga poimenovali Srečanje graparskih kerlcev, se je 9. aprila udeležilo 29 turnih smučarjev in smučark s koreninami v različnih krajih Baške grape. Zbrali so se v Rutu pod lipo, od koder so se skupaj odpravili do štartnega mesta, nato pa s smučmi nadaljevali pot do Mladinske koče, je povedal pobudnik in glavni organizator srečanja ***Jože Dakskobler***. Tam so se razdelili v dve skupini – nekateri so pot nadaljevali navkreber s smučmi na ramenih, drugi pa so se odločili za nekoliko lažjo smer. Zopet so se združili na vrhu Rodice, od koder so se zaradi neprijetnega vremena kmalu spustili in smučali, dokler se je dalo. Po spustu so se zbrali v gasilskem domu v Rutu, kjer so s tradicionalnimi domačimi dobrotami nadomestili porabljeno energijo.

Vzpon in spust sta po Dakskoblerjevih besedah trajala pet ur, vsak udeleženec pa je prejel spominsko medaljo. Med smučarji je bilo pet predstavnic nežnejšega spola, najstarejši udeleženec pa je bil z 71-letni ***Ivan Rudlf***. *"Presmučamo vse hribe, vendar nikoli ne izzivamo. Smo uživači, saj imajo hribi pozimi poseben čar. Kljub temu mora turni smučar te kraje najprej spoznati poleti,"* je razložil Dakskobler in dodal, da je zimska idila v pozimi osamljenih hribih *"neke vrste zdrava zasvojenost"*. Zaradi pozitivnega odziva na prvo srečanje organizatorji razmišljajo, da bi dogodek postal tradicionalen, in upajo, da se ga bo vsako leto udeležilo več *"graparskih kerlcev"*.

Špela Kranjc

GASILSKI MLADINSKI ORIENTACIJSKI TEK

Bovec – V življenju je pomembno, da čim prej spoznamo skupno delo in ga v širši skupnosti tudi dejavno uresničujemo. Tako se utrjuje medsebojno sodelovanje in gradi zaupanje, ki je še kako pomembno pri sožitju vseh nas. Mnogi se povezujemo na družabnih, humanitarnih, stanovskih, kulturnih, športnih in drugih področjih, kjer si med seboj pomagamo ter drug drugega spodbujamo in dopolnjujemo. Še posebej se razveselimo raznih aktivnosti v naravi. Zato smo se na ***Gasilski zvezi*** (GZ) ***Bovec*** odločili, da v soboto, 27. maja, v sodelovanju z ***Mladinsko komisijo GZ Bovec*** pripravimo tretji orientacijski tek mladih gasilk in gasilcev naše zveze.

Start orientacijskega teka je bil pred gasilskim domom v Bovcu. Proga, ki je bila speljana po razgibanem terenu – od gasilskega doma čez bovško letališče do mostu v Čezsoči ter nazaj –, je imela kar osem kontrolnih točk. Ekipe so morale na točkah reševati naloge iz gasilstva: vajo z vedrovko, zvijanje cevi, reševanje testov iz narave, prve pomoči in prometnih znakov, prenos žogic, vezanje gasilskih vozlov, strel z žogo na gol, spajanje cevi na trojak in iskanje mrtve točke. Kontrolne točke sedmim sodelujočim ekipam niso povzročale večjih preglavic, saj je bila trasa dobro označena. Rezultati so bili dobri, razlika pa se je pokazala le v času prihoda na cilj, ker so bile ekipe kondicijsko različno pripravljene.

ORIENTACIJSKI TEK MLADIH GASILCEV *je po mnenju organizatorjev uspel.* ***Foto: Danijel Karba***

Sledila je svečana podelitev medalj in pokalov najboljšim. Prvo mesto v kategoriji mlajših pionirjev je zasedlo ***Prostovoljno gasilsko društvo*** (PGD) ***Log pod Mangartom***, drugo mesto pa ***PGD Bovec***. V kategoriji starejših pionirjev/pionirk je bilo za najboljši rezultat nagrajeno ***PGD Bovec***, na drugem mesto so bili člani ***PGD Log pod Mangartom***, na tretjem mestu člani ***PGD Srpenica***, na četrtem mestu pa druga ekipa ***PGD Bovec***. Med mladinci so prvo mesto zasedli člani ***PGD Log pod Mangartom***. Prve tri zmagovalne ekipe iz vsake kategorije čaka še regijsko tekmovanje v orientacijskem teku, ki bo 24. junija v Novi Gorici.

Tretjega teka so udeležile ekipe iz vseh prostovoljnih gasilskih društev GZ Bovec, tekmovanje pa je potekalo v dobrem tekmovalnem vzdušju in brez večjih zapletov.

Miro Bozja, poveljnik GZ Bovec

DESET NOVIH GASILSKIH VODIJ

Bovec – ***Gasilska zveza*** (GZ) ***Bovec*** z 270 člani, v katero so včlanjena tri prostovoljna gasilska društva (PGD) z območja občine Bovec, namenja izobraževanju veliko pozornost. Vsako leto organizira vsaj eno izobraževanje za večje število gasilcev in za posameznike pa posebej namenja sredstva, da se izobražujejo v gasilski šoli na Igu – gre predvsem za izobraževanje višjega strokovnega kadra in gasilcev za posamezna področja gasilstva.

V okviru letnega programa GZ Bovec je v prostorih bovškega gasilskega doma in tamkajšnje osnovne šole aprila in maja potekal tečaj za vodje skupin. V ciklus izobraževanja se je vključilo deset kandidatov iz ***PGD Bovec***, ***PGD Log pod Mangartom***, ***PGD Srpenica*** in ***Operativne gasilske enote Trenta***. Namen 55-urnega tečaja (35 ur teoretičnega in 20 ur praktičnega usposabljanja) je bil usposobiti gasilca za opravljanje nalog vodenja skupine. Tečajniki so se seznanili z osnovami zakonodaje s področja požarnega varstva in gasilstva ter z normativnimi akti gasilske organizacije. V procesu usposabljanja so razširili svoje znanje o gasilski opremi, prvi pomoči, vzgoji gasilske osebnosti in nevarnostih, ki pretijo gasilcu pri intervencijah, ter spoznali taktične in tehnične smernice za uspešno opravljanje gasilskih intervencij in vodenja gasilske skupine.

GASILSKA ZVEZA BOVEC *je odslej bogatejša za deset vodij.* ***Foto: arhiv GZ Bovec***

Udeležba na predavanjih je bila dobra, kar potrjuje tudi dejstvo, da je vseh deset tečajnikov tečaj uspešno opravilo s povprečno prav dobro oceno znanja. Tečaj se je zaključil 14. maja s pisanjem testa in preverjanjem praktičnega znanja z zaključno vajo. Bovška prostovoljna gasilska društva so odslej bogatejša za deset novih vodij skupin, ki bodo lahko svoje znanje s pridom uporabili pri gasilskih intervencijah, ki jih na našem koncu ne manjka.

Miro Bozja, poveljnik GZ Bovec

5. BOVŠKI TEK

Bovec – ***Tekaško društvo Bovec*** je 30. aprila uspešno izpeljalo peti tradicionalni Bovški tek, ki so ga letos krojili izredno slabi vremenski pogoji. Bovški tek se je trdno zasidral v koledar prireditev *Slovenja teče za zdravje*, ki se odvija pod okriljem ***Olimpijskega komiteja Slovenije***. Tek je štel za točke pokala *Primorskih novic*, tako za osnovnošolce kot tudi za članske kategorije. Kljub neprijaznim vremenskim pogojem, dežju in le trem stopinjam Celzija je bila udeležba tekmovalcev dobra – 121 otrok, 92 članov in štirje pohodniki, kar je sicer za polovico manjša udeležba glede na prejšnja leta. Organizatorji so se skrbno pripravil na tekmovanje in pripravili različne dolžine prog za vsako kategorijo tekmovalcev. Najdaljšo razdaljo so morali preteči člani, ki so tekli na 10 km po dinamično speljani trasi. Dokaz, da je tekmovalce tudi na progi zeblo in so se močno trudili, da bi čim prej pritekli do cilja ter se preoblekli v suha oblačila, sta očitno tudi dva izboljšana rekorda. **Mitja Kosovelj** je za sedem sekund izboljšal lanskoletni dosežek, njegova se- ▶

Učni center gorništva Tolmin

Na logu v Tolminu je bilo v petek, 19. maja, precej živahno, saj so ljubitelji gorništva odprli vrata novega učnega središča. Prostor s plezalno steno je namenjen srečevanju gornikov, na voljo pa bo tudi tistim, ki se želijo naučiti plezanja ali zgolj vzdrževati in izpopolnjevati svoje plezalne veščine.

Kot je v nagovoru obiskovalcev poudarila članica Soškega alpinističnega odseka (SAO) **Miranda Ortar**, so *"za izvedbo vseh del in aktivnosti moči združili člani **Gorske reševalne službe Tolmin**, **Soškega alpinističnega odseka**, **Planinskega društva Tolmin** in številni gorniški navdušenci"*. Med slednjimi je posebej izpostavila **Zorana Skubina**, brez kogar prostor najverjetneje ne bi bil urejen do te mere, kot je danes. Sicer pa so za ureditev prostora največ prostovoljnih ur prispevali **Peter Poljanec**, **Žarko Trušnovec**, **Marko Bokan**, vojno s papirji pa bijeta **Rosana Ščančar** in **Milena Brešan**.

1

2

3

1 – V NAGOVORIH PRED ODPRJEM NOVEGA CENTRA *smo lahko slišali, da bo učni center postal kraj, kjer se bodo rojevale zamisli, ki bodo prispevale k razvoju gorništva v naših krajih.*

2 – SREČEVANJE GORNIKOV *– Kot kaže, bomo lahko v prihodnje tu srečali tudi kakšnega zanimivega gosta. Tokrat smo med množico obiskovalcev v objektiv ujeli člana SAO in komisije za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije (PZS)* **Petra Mežnarja *(levo)***, *katerega korenine segajo na Tolminsko, in znanega vrhunskega alpinista* **Toma Česna**, *načelnika komisije za športno plezanje pri PZS.*

3 – SLAVNOSTNO ODPRTJE *je bilo takšno, kot se za gornike spodobi – polno smeha in izzivov. Izkušena alpinista sta premagala naporno smer in naposled osvojila vhodna vrata.*

Utrinki

▶ stra **Mateja Kosovelj** pa je popravila stari rekord kar za dve minuti. V osnovnošolskih kategorijah so blesteli člani Tekaškega društva Bovec, slednji so se kar devetkrat povzpeli na najvišjo stopničko.

Organizatorji so pripravili tudi pester spremljevalni program, ki pa ga na žalost niso mogli v celoti izpeljati. Kljub temu je prižiganje kresa uspelo in veselica se je nadaljevala pozno v noč. Predsednika tekaškega društva Bovec, **Vasja Vitez**, je bil z razpletom tekaške prireditve zadovoljen, dodal pa je še, da se vremena seveda ne da ukrojiti po lastni meri in da že kujejo priprave za naslednji tek.

Peter Domevšček

Foto: Robert Čopi

NAJLEPŠA JAMA JE STANETOVA JAMA

Gorenja Trebuša – V nedeljo, 14. maja, smo se trije člani Jamarske sekcije Planinskega društva (PD) Tolmin **Jana Čarga**, **Metod Kos** in **Zdenko Rejec** odzvali povabilu **Staneta Lamovška**, da si ogledamo novoodkrito *Stanetovo jamo* v gozdu nad domačijo Pršjak v Gorenji Trebuši. Bili smo navdušeni, saj je jama neverjetna: čista, nedotaknjena in polna krasnih kapnikov. Nekaj enkratnega za območje, kjer jame niso ravno bogate s kapniki. Kaj takega niti v snu nismo pričakovali. Do sedaj je za najlepšo jamo s kapniki na Tolminskem veljala *M'kčeva jama* v dolini med Dolenjo in Gorenjo Trebušo v M'kčevi grapi. Novoodkrita jama jo po lepoti krepko prekaša.

Jamo so sicer delno že raziskali in izmerili člani ***Društva za raziskovanje jam Kranj***, vendar ni za nas to odkritje nič manj pomembno. Jama je ostala nedotaknjena predvsem zaradi težko opaznega vhoda in nedostopnosti – ozka vhodna razpoka sredi gozda se nadaljuje v vhodno 16-metrsko brezno. Spodaj se začne pravi raj, poln prelepih kapnikov vseh vrst in oblik, kot da bi prišli na Kras. Z Jano sva fotografirala, Metko in Stane pa sta raziskovala, a do konca jame nista prišla. Zaenkrat so raziskani povezovalni rovi, dve dvo-

4

4 – *NOVI UČNI CENTER* *so uredili s pomočjo Pharovih sredstev (8.600.000 SIT), deležem Planinskega društva Tolmin (860.000 SIT) in več kot 3000 prostovoljnimi urami.*

5 – *PLEZALNO STENO JE NA ODPRTJU PRVI PREIZKUSIL* PETER MRAK, *trenutno najboljši prosti plezalec SAO.*

5

6

7

6 – *PRIJATELJSKA NAVEZA* *– V času projekta so se med prijavitelji (PD Tolmin – SAO) in partnerji iz Trbiža in Čedada (Club Alpino Italiano) ter alpinističnim odsekom* ***PD Bovec*** *spletle prijateljske vezi.*

7 – *PROSTOR S PLEZALNO STENO* *bo na voljo vsem, ki želijo vzdrževati in izpopolnjevati svoje plezalne veščine; predvsem pa mladim, ki jih veseli tovrstna dejavnost. Prostor je namenjen tudi srečevanju gornikov. To naj bi postal kraj, kjer se bodo rojevale nove zamisli, ki bodo prispevale k razvoju gorništva v naših krajih.*

Besedilo in foto: Tatjana Šalej Faletič

Utrinki

NOVOODKRITA JAMA *je pravi raj, poln prelepih kapnikov vseh vrst in oblik, kot da bi prišli na Kras.*

rani in blaten meander, v kratkem pa načrtujemo nove akcije, s katerimi želimo priti jami "do dna".

Besedilo in foto: Zdenko Rejec, član Jamarske sekcije PD Tolmin

KRAVJI BAL

Tolmin – ***Društvo živinorejcev Tolminske*** je v sodelovanju s ***Kmetijsko svetovalno službo*** (KSS) ***Tolmin*** 22. aprila organiziralo *pomladanski sejem plemenske živine*, ki se na Tolminskem odvija že od leta 1964. Zgornje Posočje je namreč po kakovostni plemenski živini znano že od nekdaj. Težke podnebne in geografske razmere, ki vladajo tu, pripomorejo, da so tukajšnje živali trdožive, zdrave in vitalne. In prav zaradi teh lastnosti na sejem prihajajo številni kupci z bolj oddaljenih krajev.

Letošnji sejem je štel 14 živali: dve kravi, pet prvesnic in sedem plemenskih telic, ki jih je tričlanska komisija najprej ocenila ter jim na podlagi cenitve določila izklicno ceno za kasnejšo licitacijo. Živali so ocenjevali po standardih, ki se uporabljajo pri tovrstnih dejavnostih. Da je delo komisije zahtevno in odgovorno, je opozoril tudi svetovalec KSS Tolmin, **Bogdan Črv**, ki pravi, da lahko na postavljeno oceno vplivajo tudi malenkosti, ki pa se kasneje izkažejo ▶

Kozar Peter

Po vaseh ob Soči in višje v hribovskih vaseh je od nekdaj veljala navada, da so ločeno pasli govejo živino, koze in ovce. Glede na število živali so se vrstili pri paši na gmajni vsi lastniki. Pogosto pa so se vaški možje dogovorili o skupnem pastirju, ki je za dnevni obrok hrane opravljal pašo skozi vso sezono.

Živinski mešetar

V letih pred prvo in med obema vojnama je bil skoraj v vsaki vasi poleg župana, gostilničarja in šolnika tudi živinski mešetar. Moral je znati dobro govoriti, biti dober poznavalec živine in živinskih bolezni ter biti prebrisan, da je lahko poskrbel, da so domači kmetje na sejmih kupovali zdravo in kvalitetno živino, poleg tega pa uspešno prodali živinče, ki so ga iz takih ali drugačnih vzrokov hoteli prodati.

Vrsto let je delo mešetarja na Vrsnem upravljal gospodar Bričeve kmetije, po domače **Bric**. Neke jeseni se je v času sejmov odpravil na Tolminsko, da bi kaj kupil za domači hlev ali morda za nadaljnjo prodajo. Čeprav tistega dne ni sklenil načrtovanega posla, se je domov vrnil zadovoljen, z novo idejo o dobrem poslu. Doma je gospodinji povedal, da se je že dogovoril za posel in bo pripeljal čredo koz, ki jih je bilo v vasi malo, pa še te niso bile vse najboljše pasme. Žena je poslu nasprotovala in napovedala pogubo.

DELO KOZJEGA PASTIRJA JE PETER DOBRO OBVLADOVAL**, kakšno neposlušno ali nagajivo kozo pa je okrcal z besedami: "Slabata kazja." **Foto T. Š. F.

Nov vaščan kozji pastir

Bric se je pogovoril z vaškimi veljaki, ki pa niso bili navdušeni, da bi za kozjo pašo skrbeli vaški otroci, ki so pasli že ovce. Menili so, da svojeglavih živali, kot so koze, ne bodo obvladovali. Bric pa se ni dal in je možem predlagal, da s čredo pripelje še moža, ki bo za skromno plačilo opravljal delo vaškega kozarja.

Nekega dne se je na vasi prikazal trop koza, ki jih je vodil malo čuden možak z velikim klobukom, starim volnenim *lajbčem* (brezrokavnikom) in zamaščenim suknjičem preko ramen. V roki je imel veliko palico, čez hrbet pa mu je visel velik kravji rog. Mešetar Bric je vaščanom, ki so si prišli ogledat novo čredo in kozarja, možaka predstavil za Petra.

Prva je bila človek, druga pa ...

Peter je bil doma nekje nad Avčami. Ko je ovdovel, se je odpravil v svet in vrsto let delal pri železnici po Avstriji. Delo ga pripeljalo bližje domu, v Podbrdo, kjer je našel novo življenjsko družico, s katero pa se nista ravno ujela in Peter je ni preveč cenil. Večkrat je v pogovorih z domačini dejal: *"Prva je bila človek, druga pa hudič."* Če je bil močno nejevoljen in ga je kdo preveč dražil na račun žena, je svojo jezo še podkrepil z besedami: *"Prva je bila angel, druga pa zlodej."*

Verjetno mu družinsko življenje in trdo delo pri železnici nista preveč ugajali, pa je menjal poklic ter odšel med kozarje, kjer ga je našel Bric z Vrsnega.

"Slabata kazja"

Delo kozjega pastirja je Peter dobro obvladoval. Čreda mu je zvesto sledila na pašo po robeh in

Utrinki

▶ kot precejšen problem (na primer: trda molža, povešeno vime, slabi parklji, brcanje ob molži, dovzetnost do raznih bolezni itd.).

Po opravljeni strokovni oceni se je pričela licitacija. Potencialni kupci so že pred licitacijo dvignili licitacijske tablice, s katerimi so višali ceno živali, ki so jo želeli kupiti do tiste višine, ki so jo bili še pripravljeni plačati. Značilno za tokratni sejem je bila izredno majhna ponudba in veliko povpraševanje, kar je vplivalo na to, da so bile dosežene bistveno višje prodajne cene od izklicnih, ki jih je postavila komisija. Vzrok za tako majhno ponudbo gre iskati v zadostni količini krme v zimskem obdobju ter pričakovani dobri letini planinske paše, je pojasnil Črv in dodal, da so v zadnjem času za drugačno obnašanje rejcev oziroma prodajalcev živine "krive" tudi mlečne kvote in ostale subvencije, ki so vezane na živali. Po oddani vlogi za subvencije morajo rejci svoje živali obvezno rediti še najmanj šest mesecev.

Besedilo in foto: Peter Domevšček

***LETOŠNJI SEJEM** je štel 14 živali. Kljub majhni ponudbi je bilo povpraševanje veliko, kar je vplivalo na bistveno višje prodajne cene od izklicnih.*

brezpotjih, kamor so ovce le redko zahajale, *cike* pa še redkeje. Le malo truda je potreboval, da je koze zbral, ko je bilo potrebno oditi proti domu. Če pa je katera odpovedala poslušnost, mu je na pomoč priskočil eden od vaških otrok, ki je bil določen za pomoč pri paši. Neposlušno ali nagajivo kozo je okrcal z besedami: "Slabata kazja."

Vsako jutro se je ob sončnem vzhodu Peter pojavil na vasi z velikim rogom ter po vasi navzgor in navzdol oznanil, da je čas za pašo. Ni dolgo trajalo in že so domačini odprli hleve. Na vasi se je zbrala vsa kozja čreda. Pridružil se mu je eden od vaških otrok; prišel je iz hiše, ki je bila za tisti dan določena pomagati pri paši in skrbeti za kozarjevo hrano. Še preden je Peter s svojo čredo zapustil vas, se je že zbrala ovčja čreda s pastiricami in pastirci, tej pa so sledile krave, ki so jih gnali na vaško gmajno.

Snubil je mlade in manj mlade

Peter ni bil ravno ljubitelj čistoče in osebne higiene. V kleti Stanščeve domačije, ki je bila njegov dom, so ga redki obiskovali. Tisti, ki so ga, so pripovedovali, da je bilo njegovo ležišče pravi pašnik malih skakajočih živalic. Pa vendar je bil velik ljubitelj žensk in deklet. Večkrat jim je ponujal svoje usluge. Da bi bil bolj prepričljiv, je rad rekel: *"Nihče ne bo vedel, razen mene in tebe in Matere Božje."* Čeprav nad zavrnitvijo ni bil navdušen, se je skoraj razumevajoče umaknil do naslednje priložnosti.

Mladim je, kljub obilici dela na kmetijah, še vedno ostalo dovolj časa za zabavo. Petrovo naivnost so prevečkrat izkoristili za svojo zabavo in posmehovanje starejših. Ko so nekoč izvedeli, da snubi za ženitev godno dekle, so enega od mladeničev oblekli v žensko obleko, ki so jo skrivaj vzeli. Petru so poslali *marn* (obvestilo), da ga dekle čaka zvečer pri *stogu* (kozolcu) za vasjo. Kar nekaj časa je trajalo, da je ženske željan možak ugotovil, da ima pred seboj falota.

Močno se je Peter razjezil takrat, ko je enega od gospodarjev zaprosil, da bi zanj zasnubil za ženitev godno dekle, in ga je ta zavrnil, češ da je za njo prestar ter da ji nima v zakonu kaj dati.

Zakopana skrinja z zakladom

Kmalu po prihodu v vas so nadebudni vaški fantiči Petra prepričali, da je za vasjo na Doblju zakopana skrinja z zakladom. Ubogi možakar je kmalu začel iskati skrito bogastvo. Starejši vaščani, predvsem pa ženske, ki se jim je Peter smilil, so ga poskusili prepričati, naj ne koplje in išče zaklada. Ženske je zavrnil rekoč: *"Ki bo baba vedla!"* In iskal je dalje. Šele ko so ga ob polni luni pobalini, zaviti v bele rjuhe, na smrt prestrašili, je opustil iskanje dragocene skrinje.

Pa fantičem ni bilo dovolj! Daleč nad vasjo, na gmajni, kjer je Peter pasel čredo koz, so v kamen vklesali križ. Med pašo je deček pastirju pokazal znamenje. Prepričljivo mu je dopovedal, da je tu zanesljivo kraj s skritim zakladom. Po končani dnevni paši je Peter večkrat odhajal v hrib za Glavo iskat skriti zaklad. Nekega jesenskega popoldneva so mu fantiči skrivoma sledili na gmajno. Medtem ko je vztrajno iskal kraj, kjer bi začel kopati, so fantje začeli spuščati pridušene glasove, po listju pa so metali droben pesek, ki so ga prinesli s seboj v žepih. Vse skupaj je dajalo čudne, skrivnostne glasove, ki se jih je iskalec zaklada na moč prestrašil. Prepričan, da so ga obiskali duhovi, ki varujejo zaklad, jo je urno ubral navzdol proti vasi. Ko so ga kasneje spraševali, če se je kaj bal in ali je bežal, je rekel: *"Bežal res nisem, sem pa šel kar v šrek (po čez)."* Čeprav je iskanje opustil, je večkrat predlagal, da bi kraj z zakladom moral obiskati in požegnati vsaj gospod dekan iz Kobarida, da bi skrinjo lahko dvignili na plan.

Tobak in *južina* tudi za vodnico

Kot marsikateri možakar je tudi Peter slastno vlekel pipo tobaka, če je le dobil to dragoceno blago. Vanjo si je nasul le ščepec, toliko da je bilo dovolj za nekaj slastnih vdihov in dimov. Kljub skromni zalogi v mošnjičku je s tobakom vsakodnevno *pocrkljal* tudi kozo vodnico, ki jo je najbolj cenil. Ne le tobak, tudi južino je delil z njo; v stari aluminijasti menažki, v kateri mu je gospodinja pripravila južino, je vedno pustil nekaj žlic hrane, ki jo je na koncu ponudil najzvestejši kozi vodnici. Žepi suknjiča, v katerih je nosil sol za podkupovanje črede, so bili čudnih barv in oblik, saj so jih živali stalno grizljale ter lizale.

Med pašo ali zvečer za vasjo so fantiči s časopisnim papirjem v žepu Petra zaprosili za šop tobaka, da bi zvili cigarete. Na odtrgan papirček pa je skromni mož nasul komaj toliko, da so pokadili več papirja kot tobaka. Le tisti, ki ga je imel Peter rajši ali ga je bolj cenil, je dobil več kot ostali. Tako kot dobrote kozam in tobak fantičem je Peter delil majhnim otrokom tudi druge dobrote po priljubljenosti. Nabrane gozdne sadeže, predvsem jagode, je rad razdelil med otroke, vendar nikoli vsem enako; tisti, ki mu je bil bolj pri srcu, je vedno dobil več, drugi pa manj ali celo nič.

Tehnološki višek

Kozar Peter je ljubil koze, kot bi bile njegove, ljubil je svoje delo in ljudi. Vrsenci so bili z njim zadovoljni. Koze so dajale dragoceno mleko in bile so dobra pečenka ob praznikih. Več krav je lahko odhajalo v planine. Komaj pa so se zavedali, da s čredo skrbi za čiščenje pašnikov in gmajne pred zaraščanjem robide, malinja ter nezaželene podrasti.

Nekega dne so modri možje, nekje v Ljubljani ali še dlje, ugotovili, da je koza škodljiva žival ter prepovedali rejo in pašo te, za male kmete dragocene živali. Kazni za pašo na gmajni ali v gozdu so bile velike, krme za rejo v hlevu pa ni bilo na pretek. Koze so druga za drugo končale v loncih. Petra je prepoved paše in žalosten konec dolgoletnih prijateljic zelo prizadel. Vendar je ostal na Vrsnem in se selil po vasi ter z drobnimi uslugami, kot so sečnja *sirščа* (koruzne slame), pripravljanje stelja, sečnja vej za kurjavo ... zaslužil za južino in večerjo ter ščepec tobaka. Večkrat se je oglasil pri gospodinjah in jih poprosil za skutnico ali krompir, ki se je kuhal za živino. Mohorovo gospodinjo je poprosil v svojem žargonu: *"Mahorka, mal sem žejn, a lahko prosm mal skutnce."* V zimskih večerih pa je vedno dobil v vasi prostor pri peči, kjer je poslušal pogovore vaških mož. Če je kateri ugotovil, da so kaj naredili napak, je Peter rekel: *"A smo se nasral."*

Na stara leta je Petru počasi odpovedovalo zdravje in dobil je nov varen dom. Toda to ni bilo tisto, kar bi mu dajalo veselje; počutil se je varno, vendar kakor ujeta ptica v kletki. Še enkrat se je vrnil na Vrsno ter obiskal dobre znance, ki jih je cenil in vzljubil. Pa vendar svoje črede ni našel in vrnil se je v varno zavetje, kjer so zanj lepo skrbeli.

Po pripovedovanju zapisal: Pavel Četrtič

Utrinki

TRINAJSTI EMAVS

Bovec in Kanin – Na velikonočni ponedeljek, 17. aprila, so se pred bovškim ***hotelom Alp*** na tradicionalnem Emavsu že trinajstič zapored zbrali ljubitelji stare smučarske opreme in starih tehnik smučanja. Na prostoru pred hotelom se je bohotila stara smučarska oprema in številni obiskovalci so lahko občudovali opremo, ki so jo nekoč uporabljali za smučanje.

Letošnja udeležba je presegla pričakovanja organizatorja ***Društva starosvetnih smučarjev Kanin***, saj se je zbralo kar 152 smučarjev. Sledil je sprevod starodobnikov na A postajo do kaninske žičnice. Da je korak v sprevodu tekel ubrano, je poskrbela pihalna godba. Sledila je vožnja na Kanin, ki je letos res izgledal kot v starih časih, saj ga je narava pokrila z debelo snežno odejo. Tekmovanje, ki je sledilo, je bilo izredno naporno, zato so vsi komaj čakali na zasluženo pogostitev z domačimi dobrotami.

Emavsa se je letos udeležilo 15 ekip; najštevilčnejše je bilo moštvo iz Škofje Loke. Med številnimi smučarji je bilo tudi lepo število otrok. Predsednik društva **Franc Čopi** je povedal, da je tovrstne prireditve vsako leto težje izvesti, saj zahtevajo veliko časa, predvsem pa prostovoljnega dela, za katero je vedno manj zanimanja.

Besedilo in foto: Peter Domevšček

TRINAJSTI EMAVS – *Tudi letos so se ga udeležili člani* ***Društva 1313****.*

Pogled na prršeče kapljice

Topli dnevi vabijo v naravo. Gozd, ki je že ozelenel, ponuja hladen objem. Osvežujoče bo na nas vplival tudi obisk slapa Sopota, ki se nahaja v bližini vasi Podmelec.

Na izhodišče pridemo lahko z dveh strani: z Ljubinja (čez Hum) ali iz Podmelca. Od tu nas čaka desetminutna hoja navkreber skozi gozd. Pot je precej strma in na posameznih mestih je nujna previdnost. Ureja jo ***Turistično društvo Sopota***, tradicionalno čiščenje pa poteka na velikonočni ponedeljek.

Voda prši

Slap Sopota pada čez sklano steno 62 metrov globoko v tolmun na dnu kotanje. Sedemo na klopco in uživamo v pogledu na prršeče kapljice, ki jih nosi veter. Prijetno hladno je. Ko močno zapiha, nas kakšna kapljice tudi doseže.

Požirek zdravilne vode

Ko se odpočijemo, se spustimo do korita, ki se nahaja v neposredni bližini slapa. Pot je bila nedavno opremljena z varovalno jeklenico. Ker je prejšnje dni deževalo, blatni prispemo do korita. V roke zajamemo vodo in jo popijemo. Mrzla je in poživi. Ljudsko izročilo pravi, da je tudi zdravilna. Kaj natančno naj bi zdravila, ne vem.

Vrnemo se do tolmuna in nazaj na izhodišče. Na poti skozi gozd nas spremlja ptičje petje. Tudi številne žuželke neutrudno hitijo na svoji poti. Po nekajminutni hoji zagledamo travnik in pod njim parkirišče.

INFOFLEŠ:

- Izhodišče za obisk slapa Sopota je na poti med Ljubinjem in Podmelcem.
- Na izhodiščni točki, kjer lahko pustimo svojega jeklenega konjička, nas tabla usmeri proti slapu.
- Pot je strma in na posameznih odsekih je potrebna velika previdnost.
- Do slapa je deset minut zmerne hoje.
- Priporočamo primerno obutev.

***NA RAZGLEDNI TOČKI**, do katere pridejo le pogumni in spretni, se nam odpre pogled na Podmelec.*

***VODA SLAPA SOPOTA** pada 62 metrov globoko v tolmun.*

Do razgledne točke

Zapeljemo se proti Ljubinju in že po nekaj sto metrih pridemo do table, ki nas usmerja proti razgledni točki. Teren je sicer zelo nevaren in ni primeren za vsakogar. Nepreviden korak lahko pomeni zdrs več deset metrov v globino. Komur pa uspe doseči razgledno točko, se mu odpre lep razgled na Podmelec.

Besedilo in foto: Mateja Kutin

Utrinki

STARŠI VRTČEVSKIH OTROK ZGRADILI PESKOVNIK

Volče – Lansko leto so otroško igrišče vrtca v Volčah zaradi varnosti otrok ogradili. S tem pa je vrtec izgubili peskovnik, v katerem so se otroci zelo radi igrali in ustvarjali. Ker denarja za novega ni bilo, smo vzgojiteljice staršem predlagale, da bi z njihovo pomočjo peskovnik sami naredili. Starši so se strinjali in akcija je stekla. Pri delu smo upoštevali vse normative, ki veljajo za peskovnike. V petek, 21. aprila, so s kopačem naredili izkop ter s traktorjem pripeljali ves potreben material. Dan kasneje je 15 očetov ves dan nadaljevalo z gradnjo in jo v nedeljo tudi dokončalo. V tem času smo na dvorišču popravili tobogan in posadili lipo, ki nam bo v poletnih dneh delala prijetno senco. Ko smo v ponedeljek prišli v vrtec, nas je na igrišču pričakal krasen nov peskovnik, napolnjen s peskom. Tako pridnih staršev res nima vsak vrtec, zato jim gre za trud vsa pohvala.

Vzgojiteljice **Dolores**, **Jadranka** in **Špela** s "***škrati***" in "***zmajčki***"

STARŠI VRTČEVSKIH OTROK** niso zgradili le novi peskovnik, temveč so na dvorišču vrtca popravili tobogan in posadili lipo.* ***Foto: Stojan Črv

ZDRUŽENI ZA VEČJO VARNOST OBČANOV

Tolmin – Letos se po 30 letih še vedno spominjamo rušilnega potresa v Furlaniji-Julijski krajini in njegovih posledic v Posočju. ***Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu občine Tolmin*** (SPVCP) je zato 20. maja v okviru občinskega praznovanja pripravil prireditev z naslovom Vsi za večjo varnost. Na njej so se občanom predstavili službe, društva in dejavnosti ***Civilne zaščite*** (CZ), ki so v naši občini vključeni v sistem zaščite in reševanja, seznanili pa so jih tudi z ravnijo sodelovanja med temi subjekti. Pokazali so opremo in sredstva, ki jih pri tem uporabljajo, ter prikazali usposobljenost enot in drugih pripadnikov tega sistema.

Obiskovalci so Na logu lahko videli tiste, ki jih v kriznih situacijah aktivira regijski center za obveščanje (112), med katere v tolminski občini sodijo gasilska zveza, postaji gorske in potapljaške reševalne službe, jamarski reševalni center, regijska enota kinologov reševalcev, regijska enota za varstvo pred neeksplodiranimi ubojnimi sredstvi in enota prve pomoči CZ. Poleg njih so obiskovalci lahko spoznali še vloge, ki jih imajo v sistemu zaščite in reševanja policija, reševalna postaja ZD, SV, radioamaterji in CB radio klub ter opazovalci iz zraka – torej padalci in zmajarji – ki lahko veliko pomagajo predvsem pri iskalnih akcijah.

***VSI ZA VEČJO VARNOST** – Obiskovalci so Na logu lahko videli tiste, ki jih v kriznih situacijah aktivira regijski center za obveščanje (112).*

Veliko pozornosti je na prireditvi pritegnil realen prikaz prometne nesreče, v kateri sta čelno trčili dve vozili. Ena oseba je med nesrečo padla iz avtomobila, ki je nato zagorel, drugi voznik pa je ostal ukleščen v gorečem vozilu. Obiskovalci so lahko opazovali ukrepanje enote PP, reševalcev, gasilcev in policije. Svoje ukrepanje so prikazali tudi gorski in jamarski reševalci, nekaj elementov reševanja pa tudi kinologi s svojimi psi.

Ob tej priložnosti sta AMZS in AMD Tolmin pripravila še preventivno akcijo Družinska ura, na kateri so voznike opozarjali na pravilno rabo in izbiro otroškega sedeža, optimalno nastavitev voznikovega delovnega okolja, pravilno rabo klimatske naprave ter varno shranjevanje tovora v vozilu. Nekaj nasvetov za varno vožnjo je dal mopedistom in skuteristom, ki so se lahko nato izmerili svoj reakcijski čas.

Predsednik SPVCP in glavni organizator prireditve, **Jože Režonja,** je bil z izpeljanim zelo zadovoljen, saj si v svojem 19-letnem vodenju Sveta vseskozi želi večje prisotnosti med občani. Poleg tega si prizadeva te dejavnosti bolj približati tudi krajem zunaj centra občine. Po njegovem so civilna zaščita in druge na prireditvi sodelujoče strukture v tolminski občini glede na svoje znanje in voljo na zelo visokem nivoju. Kljub temu je opozoril, da k svoji varnosti lahko največ prispeva prav vsak sam, saj reševalci v akcijo odhitijo, ko je za preventivo že prepozno. Njihova naloga je le poskrbeti, da bodo posledice čim manjše. Dogajanje na prireditvi je kot pozitivno ocenil tudi tolminski župan **Ernest Kemperle**. Po svojih besedah pa je tudi sicer zadovoljen z delovanjem SPVCP in zaslugami njegovega predsednika Režonje. Svetu je obljubil nadaljnjo podporo, kar je tudi naloga občine kot njegove ustanoviteljice.

Besedilo in foto: Špela Kranjc

ATLETSKI DOSEŽKI TOLMINSKIH GIMNAZIJCEV

Dijaki ***Gimnazije Tolmin*** ne prinašajo priznanj le s tekmovanj v znanju. Pomemben del življenja mnogih dijakov je tudi šport. Aktivnim športnikom gimnazija omogoča poseben status, s katerim njihove šolske obveznosti prilagodi ritmu treningov in tekmovanj. Dijaki športniki ne nastopajo le na klubskih tekmovanjih, temveč svojo šolo zastopajo tudi na srednješolskih prvenstvih. Z zadnjega področnega prvenstva v atletiki za srednje šole so se vrnili s tremi medaljami – zlato si je pritekla ženska štafeta 4 x 100 m, za katero so tekle **Katarina Ipavec**, **Petra Humar**, **Mateja Mrak** in **Kristina Iskra**, medtem ko je bil **Matic Mavri** najboljši v skoku v daljino. S tretjim najboljšim rezultatom v teku na 400 m je na stopničke še enkrat stopila Petra Humar.

Branka Hrast Debeljak, prof., Gimnazija Tolmin

NOVI PAKETI
AVTOMOBILSKIH ZAVAROVANJ

V Zavarovalnici Triglav smo prenovili avtomobilska zavarovanja in oblikovali 5 novih paketov. Med sabo se razlikujejo po obsegu in številu zavarovalnih kritij, ki določajo paketne popuste.

Novi paketi Zavarovalnice Triglav: za vsak žep in za vsako vozilo! In z dodatnimi popusti za zveste stranke.

▪ **VELIKI**PLUS ▪ **VELIKI** ▪ **MALI** ▪ **MINI** ▪ **KASKO**

KER NIKOLI NE VESTE KDAJ

triglav

www.triglav.si

Predor Bukovo je nekaj posebnega

Tudi v tej številki EPIcentra nas bo upokojeni strojevodja čufaric Bazilij Humar s Koritnice popeljal Po tirih Bohinjske proge, kakor smo poimenovali našo bolj ali manj novo rubriko.

Danes 84-letni gospod je v svoji železničarski karieri tri leta in pol upravljal prezračevalno napravo za predor Bukovo, ki je edina takšna v Sloveniji. Ker mu to delo sčasoma ni predstavljalo nobenih izzivov več, se je odločil za poklic strojevodje. In morda prav zato tako natančno pozna vse, kar je povezano s predorom Bukovo, ki so ga po njegovih besedah takrat vsi še posebej spoštovali.

Predor kot peč

Predor Bukovo je dolg manj kot en kilometer, vendar se teren v smeri proti Podbrdu precej vzpenja – naklon je do 22 oziroma 25 promilov – zato je bil v času parnih lokomotiv res težaven. Hitrost je s prvotnih 50 km/h, kolikor je vlak peljal po progi, padla na vsega 10 km/h. Skozi predor smo vozili kakšnih pet minut. Na prostem je dim čufaric uhajal v zrak, v predorih pa ga je stisnilo. Vseeno nekateri drugi predori niso bili problematični. Bohinjski je na primer dolg šest kilometrov, vendar je mrzel in širši, saj je bil sprva namenjen dvotirnemu prometu. Zaradi položnejšega terena smo lahko skozenj vozili 40 km/h, kar je bilo dovolj, da smo prehiteli dim, ki ga je ustvarjala lokomotiva. Parna lokomotiva oziroma taka z dvema vagončkoma pri vožnji skozi

TEŽAVE Z DIHANJEM** – Včasih smo v predoru zaradi lažjega dihanja uporabljali plinske maske, vendar smo se pod njimi zaradi prehude vročine spotili in smo jih morali odstraniti. **Foto: T. Š. F.

PREZRAČEVALNA NAPRAVA** je služila za odpihovanje lokomotivinega dima. **Foto: Špela Kranjc

Utrinki

SKRB ZA PODMLADEK VOZNIKOV

Tolmin – Avto šola za male je poseben program prometne vzgoje in pomeni nadgradnjo teoretičnega dela izobraževanja otrok na področju prometne preventive in vzgoje. Podobne akcije tolminski svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu (SPV CP) z osnovnimi šolami v občini izvaja že vrsto let.

Navadno so se akcije odvijale v Tolminu, kar je bilo po besedah predsednika SPV CP **Jožeta Režonje**, ki je na čelu Sveta že 19 let, s finančnega in organizacijskega vidika tudi najlažje, letos pa so zaradi večje prireditve Vsi za večjo varnost Avto šolo za mlade organizirali ločeno. Tako so po poligonu 19. maja lahko vozili otroci četrtih in petih razredov iz tolminske osnovne šole, 23. maja pa so se enake akcije udeležili še njihovi vrstniki v Podbrdu. Učenci so se preizkusili kot udeleženci v cestnem prometu oz. vozniki avtomobilov, saj izvajalec na poligonu ustvari razmere, podobne tistim na pravih cestah. *"SPV CP je sicer načrtoval tudi izgradnjo poligona v Tolminu Na Logu, vendar je iz nam neznanih razlogov tam nastalo dirkališče za modelarje, ki za otroke v nobenem pogledu ni uporabno,"* je bil kritičen Režonja in potožil, *"da je občina na račun SPV CP in otrok odobrila več kot dva milijona tolarjev za dirkališče, ki je zaradi prekomernega hrupa razlog številnih pritožb občanov".* Povedal je še, da so prosili za razlago, vendar odgovora do danes še niso dobili.

***AVTOŠOLA ZA MALE** – je poseben program prometne vzgoje in predstavlja nadgradnjo teoretičnega dela izobraževanja otrok na področju prometne preventive in vzgoje.*

Zaradi velike zasedenosti izvajalca se Režonja žal tokrat ni uspel dogovoriti za gostovanje na Mostu na So-

predor Bukovo ni imela hudih težav, le pri večjih obremenitvah se je zaradi počasne vožnje začela toplota mešati in v tistih razmerah je marsikdo padel tudi v nezavest. Čutili smo vročino, kot bi nas zaprli v peč. Ena čufarca je namreč lahko vlekla le 250-270 ton, 700-tonsko maso pa so morale peljati kar tri - dve spredaj in še ena zadaj, da je vse skupaj potiskala. Temu primerna je bila seveda tudi količina dima, pa tudi vročina je bila hujša.

Težave z dihanjem

Pred vstopom v predor si vedel le, da pelješ vanj, nisi pa vedel, kako boš iz njega prišel. V notranjosti je ozek, presenetil te je ovinek in počasi vozečo čufarco je obkrožala trda tema. Ko smo se bližali koncu, se je naenkrat vse orosilo in začele so padati kaplje. To je pomenilo, da je temperatura padla in da smo prišli na zrak. Včasih smo v predoru zaradi lažjega dihanja uporabljali plinske maske, vendar smo se pod njimi zaradi prehude vročine spotili in smo jih morali odstraniti. Potem smo za to imeli zračno cev oziroma zračno črpalko od lokomotivinih zavor. Cev smo si nastavili čim globlje pod srajco ali pulover, iz nje pa je pihal zrak, ki smo ga potem lahko vdihavali.

Spominjam se, kako sem nekoč s parno lokomotivo zapeljal v predor Bukovo. Ta je bil vlažen in tiri so bili spolzki. Lokomotiva je tistih 250 ton gnala naprej, vendar ni imela dovolj moči in vagoni so jo vlekli nazaj. Tako sem moral iz predora počasi zapeljati vzvratno in poskusiti še enkrat. Zdaj je bila podlaga že bolj suha in je nekako šlo.

Ventilator oziroma prezračevalna naprava

Zaradi vseh teh posebnosti so pri predoru Bukovo že Avstrijci postavili ventilator z dizelskim motorjem s 300 KM, partizani pa so ga kasneje zamenjali z električnim s 150 KM. Ko sem si kruh služil še kot gradbeni delavec železniških mostov, sem bil nekega dne ravno po opravilih okoli hiše. Pa pride do mene nekdo z Jesenic in vpraša, ali je v bližini kdo, ki bi se spoznal na upravljanje motorja v bližnji prezračevalni napravi. In takrat sem prestopil v državno službo.

Odpihovanje lokomotivinega dima

V prezračevalni napravi na Koritnici oziroma v Zarakovcu je velik ventilator, od strojnice do predora pa je speljan nekakšen rov - železna obzidana konstrukcija. Takoj na začetku predora je okoli njega šoba, skozi katero je pihal zrak in odpihaval dim lokomotiv. Napravo smo uporabljali le pri vožnji po Grapi navzgor, saj se v nasprotni smeri podlaga spušča. Dima zato ni bilo toliko, pa tudi če bi bil, bi mu zaradi hitrejše vožnje lahko ušli.

Pogovor pripravila: Špela Kranjc

GORIŠKI SLAVČEK POVEZAL VZHOD IN ZAHOD SLOVENIJE

Posočje-Prekmurje – Nenavadno bi bilo, če 100. obletnice smrti pesnika **Simona Gregorčiča** ne bi obeležil tudi moški oktet, ki nosi njegovo ime. Prav zato so pevci z veseljem pristopili k projektu S pesmijo skozi življenje in delo goriškega slavčka, katerega pobudnica in glavna organizatorka je **Vida Škvor**. Upokojena učiteljica iz Breginja, ki je sicer po rodu Prekmurka, želi s tem kulturnim projektom povezati skrajna zahodni in vzhodni del Slovenije. Člani ***Okteta Simona Gregorčiča*** so bili navdušeni nad zamislijo, da s predstavitvijo goriškega slavčka spoznajo tudi lepote Prlekije, Prekmurja in Porabja. Za scenarij in režijo je poskrbel **Matej Kavčič**, sicer član okteta. Pripravili so multimedijsko predstavitev pesnika, za katero so uglasbili nekatera pesnikova dela, o njem posneli DVD in vključili naravne lepote območja ob zahodni meji, pridružili pa so se jim igralci ***Gledališče skupine Zvonko Gimnazije Tolmin***, ki so na zabaven način aktualizirali Gregorčičev pomen, in citrar **Sandi Manfreda**.

V okviru projekta je skupina med 20. in 23. aprilom petkrat nastopila v Ljutomeru, Monoštru (na Madžarskem) in Turnišču. V Tolminu bodo predstavo ponovili ob dnevu državnosti 25. junija.

Špela Kranjc

ČLANI OKTETA SIMONA GREGORČIČA *so bili navdušeni nad zamislijo, da s predstavitvijo goriškega slavčka spoznajo tudi lepote Prlekije, Prekmurja in Porablja.* ***Foto: Leo Caharija****, Primorske novice*

Utrinki

či. *"Dodaten razlog pa je bil tudi zagotavljanje finančnih sredstev, saj ni bilo jasno, kaj bo določal občinski proračun. Vsaka izvedba akcije nas namreč stane 120 tisoč tolarjev,"* je razložil Režonja in opozoril, *"da SPV CP pri svojem delovanju nima vedno največje podpore pri odgovornih na Občini in v občinskem svetu. Opažam, da le redki svetniki poznajo našo vlogo in vsebino dela, zato se moramo za podporo vsake akcije in predloga prometne rešitve zelo potruditi z dokazovanjem smiselnosti. Še posebej pride to do izraza pri zagotavljanju varnih šolskih poti".* Povedal je še, da je SPV CP občine Tolmin leta 2004 pripravil, obravnaval in nato potrdil tako imenovano Strategijo za pripravo programa varnosti v cestnem prometu v občini Tolmin, ki temelji na Nacionalnem programu varnosti v cestnem prometu. Z namenom sprejetja programa so Strategijo posredovali občini v obravnavo na odborih in v občinskem svetu, vendar do tega zaenkrat še ni prišlo.

Kljub vsemu so člani tolminskega SPV CP prepričani, da so rezultati njihovega dela več kot očitni, saj s ponosom povedo, da se že več kot petnajst let v občini ni zgodila prometna nesreča, ki bi zahtevala smrtno žrtev ali hudo telesno poškodbo otroka.

Besedilo in foto: Špela Kranjc

SPOMNILI SO SE MOZARTA

Kobarid – ***Učenci in učitelji razredne stopnje Osnovne šole Simona Gregorčiča Kobarid*** so se konec marca spomnili velikega skladatelja **Wolfganga Amadeusa Mozarta**. Januarja je namreč minilo 250 let od njegovega rojstva.

Učenke in učenci so nas na zanimiv način popeljali v čas njegovega življenja. Ko smo stopili čez prag šole, so nas pričakali v oblekah, kot so jih nosili v 18. stoletju. Peresa so pomakali v črno tinto in pisali po rumenkastem papirju. V dvorani so potekale še druge delavnice: nekateri so prepisovali njegove notne zapise, drugi izdelovali panove piščali, maske, slikali … Sledil je koncert, na katerem so se Mozarta spomnili s pesmijo in glasbo.

Tolmin – Velikega skladatelja Mozarta so se s prireditvijo *O, pridi, maj zeleni* (ime je dobila po eni njegovih skladb) spomnili tudi na ***Glasbeni šoli Tolmin***. V tolminskem kinogledališču so se 19. maja v devetnajstih točkah predstavili učenci vseh oddelkov šole: bovškega, kobariškega, mostarskega, podbrškega in matične šole v Tolminu.

Nekatere Mozartove skladbe so zapeli, druge pa odigrali na različnih inštrumentih. Prireditelji so v goste povabili tudi dramskega igralca **Aleksandra Krošla**, ki je bral in interpretiral odlomke iz Mozartovih pisem.

Naj ob tej priložnosti povzamemo še največje uspehe sedanjih in nekdanjih učencev tolminske glasbene šole v letošnjem šolskem letu. **Nika Kovačič**, **Anja Kravanja** in **Jernej Šorli** so na regijskem tekmovanju prejeli zlata priznanja, **Urška Fon** si je prislužila srebro, **Nina Klanjšček** pa bron. Na državnem tekmovanju sta se najbolje izkazala nekdanja učenca **Irena Kavčič** in **Marko Kanalec**, ki so jima dodelili zlato plaketo in prvo nagrado. Zlato plaketo in ▶

T'minski Madrigalisti

V 90-ih je bilo na Tolminskem kulturno gibanje zelo močno dejavno. Plod tega so bili številni kulturni dogodki ter produciranje novih glasbenih skupin. Leta 1996 je bilo ustanovljeno tudi kulturno umetniško društvo Karmakoma, prek katerega so se izvajale številne dejavnosti. Veliko je bilo koncertov, gledaliških predstav in čistilna akcija. Vsako leto so v okviru društva uprizorili tudi humoristični kabare Predbožično presenečenje, kar štejejo T'minski Madrigalisti za svoj "debi" (leto 1996).

Prvi nastop je zasedbi ***T'minski Madrigalisti*** uspel. Osnovno jedro skupine so sestavljali flavtist **Rok Cuder**, **Valter Jelinčič**, **Domen Jeriha**, **Marko Magajne**, **Damir Mrak** in kitarist **Nikola Rutar**, ki so želeli ustvariti s humorjem prežeto parodijo na ljudsko pesem. To jim je vsekakor tudi uspelo. Nastop je obiskovalce navdušil, kar jih je opogumilo za nadaljevanje tovrstnega početja. Rdečo nit svojega ustvarjanja vlečejo skozi tenko šivankino uho, saj je njihovo ustvarjanje nemalokrat povezano z aktualno družbeno kritično tematiko. Večina njihovih pesmi pa vključuje zgodbe, mite in *kvante*, ki izvirajo iz lokalne zgodovine. Vsa besedila so njihovo avtorsko delo, tu pa tam pa si za podlago k besedilu

T'MINSKIM MADRIGALISTOM *(iz leve prosti desni stojijo:* **Nikola Rutar, Domen Jeriha, Marko Magajne**, **Rok Cuder** *in* **Damir Mrak***) smo lahko prisluhnili pred kratkim in sicer na odprtju mostarske galerije Bogatin.* ***Foto: Tatjana Šalej Faletič***

Utrinki

▶ ***UČENCI KOBARIŠKE OSNOVNE ŠOLE*** *so se ob pomoči učiteljic spomnili velikega skladatelja, čudežnega dečka* **Wolfganga Amadeusa Mozarta** *(desno).* ***Foto: Mateja Kutin***

MARJETKA LUZNIK, JANJA GRUDEN IN ANJA KAVČIČ *kot tercet dečkov iz opere Čarobna piščal.* ***Foto: Špela Kranjc***

drugo nagrado sta si priigrali nekdanji učenki **Petra Kovačič** in **Sabina Magajne**, srebrno plaketo in drugo nagrado si je prislužil prav tako nekdanji učenec **Sebastjan Grego**, bronasta plaketa pa je šla v roke **Tini Grego**. Priznanje za udeležbo so prejele še **Tjaša Šuligoj**, **Anja Kavčič** in **Marjetka Luznik**. Na mednarodni ravni se je z drugo nagrado in prvim mestom najbolje odrezal **Jani Pavletič**, drugega mesta pa se je veselila **Tjaša Šuligoj**. Poleg tega sta učiteljice razveselili **Nives Kemperle** in **Neža Ipavec**, ki sta uspešno opravili sprejemne izpite za ***Srednjo glasbeno in baletno šolo v Ljubljani***, kjer bosta jeseni nadaljevali s šolanjem.

Mateja Kutin in **Špela Kranjc**

MLADA PARADA SE VRAČA

Tolmin – Tudi letos je ***Klub tolminskih študentov*** (KTŠ) med 18. in 20. majem organiziral tradicionalno (dvanajsto) Mlado Parado. Prireditev, ki temelji na aktivnosti mladih, se je tokrat odvijala na dveh lokacijah: na Mestnem trgu in v ***mladinskem centru MiNK***. Organizatorji so dali največji poudarek večernim koncertom, manjkalo pa ni niti spremljevalnih prireditev. Izbira nastopajočih je bila pestra, lahko bi rekli za vsaka ušesa nekaj. Tako se nam je že v četrtek ob spremljavi ***Big Banda NOVA*** z glasbo legendarnega **Franka Sinatre** predstavil tolminski pevski talent **Mitja Jerkič**. Poln Mestni trg je z užitkom prisluhnil dovršeni izvedbi skladb, poslušalci pa so uživali tudi ob vizualnem spektaklu, ki je spremljal koncert. Petkov in sobotni večer je dež na žalost pregnal s čudovi-

sposodijo melodijo kakšne ljudske pesmi.

Pa T'minu se patepaje

Fantje pravijo, da družbeno-kritične pesmi prav z veseljem umaknejo z repertoarja, ko te dosežejo svoj namen, kar se je na primer zgodilo s pesmijo Pa T'minu se patepaje (priredba), ki je, kot kaže, dosegla svoj cilj: odprtje mladinskega kluba MiNK. Od takrat dalje so ljubitelji Madrigalistov za to pesem na koncertih prikrajšani ter je v živo ne bodo slišali nikoli več.

Petnajst avtorskih pesmi

V svoji zgodovini so izvedli številne nastope v različnih krajih in ob različnih priložnostih. Najbolj pa se spominjajo gostovanja na Dunaju in v Trstu. Zadnji koncert so imeli aprila v Ljubljani, ko so odprli 11. slovenske dneve knjige. Nastopajo z repertoarjem, ki trenutno obsega 15 avtorskih pesmi. V kratkem pa lahko pričakujemo še kakšno novo.

Pesmi nosijo v glavah

Fantje so se začeli zanimati tudi za izdajo prve zloženke, ki jo nameravajo izdati še letos. V ta namen so se lotili zbiranja svojih posnetkov, ki so razmetani po raznih radijskih arhivih itd. Zelo so hvaležni **Mihi Kozorogu**, študentu etnologije, ki je popisal in zbral večino njihovih pesmi, saj kot pravijo, sami nimajo napisane niti ene, ker jih nosijo kar v svojih glavah. Za vsak primer smo besedilo ene zapisali tudi mi. Pesem z naslovom

ZA ČLANE SKUPINE JE ZNAČILNA TUDI DOŽIVETA INTERPRETACIJA. Foto: T. Š. F.

T'minski Madrigalisti pravi takole:

Madrigalisti sma kamercialisti,
zastuojn se nam na da vč piet,
za kultura je lepuo skrbiet,
ma ad lufta dans težkuo je žviet.

Ldie nastuojte bat se za svoj dnar,
medruj ga boma fajn panucat znal
– panucat znal prou zaries!
Boma kupil same liepe reči,
za puhn takwin se mars ki liepega dabi.

Nastuojte zamiert ldie muorte zastapit,
zjutra ab petih je težkuo na šiht hadit
– na šiht hadit prou zaries!
Vč souda 'k boste dal, ljepš boda pesmi,
če prazn waržet je, ga za piet vesejle ni.

Protestni koncert

Zamisli za delo jim nikoli ne zmanjka in trenutno pripravljajo protestni koncert, s katerim bi radi opozorili na nekatere pomanjkljivosti v zvezi s pobiranjem vstopne za oglede naravnih znamenitosti v občini Tolmin. Zavzemali se bodo za to, da bo domačinom – prebivalcem občine Tolmin omogočen brezplačen ogled vseh lokalnih naravnih znamenitosti v občini.

Njihovi koncerti so nepredvidljivi, prežeti s humorjem in pozitivno energijo, kar pa so že dovolj tehtni razlogi, da se udeležite katerega od njihovih nastopov.

Peter Domevšček

PRAVLJIČNA DELAVNICA PO ZGLEDU ŠEHEREZADE

Kobarid – V ***Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin***, kjer so pred leti že bile zelo priljubljene ure pravljic, bi radi ponovno obudili tradicijo pripovedovanja pravljic. Ker pripovedovanje pravljic zahteva določena znanja iz psihologije razvoja otrok – obvladati je treba določene pripovedovalske prijeme, še najbolj pomembno pa je, da tudi pripovedovalec uživa v podajanju zgodbe – smo se odločili organizirati pravljično delavnico z naslovom Povej mi še eno, kjer bi knjižničarji lahko izmenjali svoje izkušnje in znanja. Povabili smo pravljičarki iz Maribora in Ptuja. Z naslovom smo skušali ujeti tisto nenasitno željo človeka (ne samo otrok, ampak tudi odraslih) po zgodbah in spretnost pripovedovalca, ki poslušalca premami v še eno zgodbo, kot je to vedno znova uspelo Šeherezadi. Delavnico o veščinah pripovedovanja pravljic, ki je potekala v četrtek, 13. aprila, v kobariški knjižnici, smo organizirali skupaj z ***Društvom bibliotekarjev Primorske***. Namenjena je bila knjižničarkam iz šolskih in splošnih knjižnic na Primorskem, ki se ukvarjajo s pripovedovanjem pravljic oziroma s spodbujanjem bralne kulture pri mladih.

Vodja Službe za mlade bralce v mariborski knjižnici, **Maja Logar**, je udeleženkam delavnice predstavila aktivnosti in dejavnosti, ki jih v mariborski knjižnici izvajajo za otroke in mladino. ***Mariborska knjižnica*** je največja slovenska splošna knjižnica s kar 17 podružnicami. V njenem okrilju deluje posebna služba, ki se ukvarja izključno z dejavnostmi za mlade. Ob pripovedovanju **Lilijane Klemenčič**, vodje mladinskega oddelka ptujske knjižnice, smo lahko knjižničarke izvedele veliko koristnih nasvetov, kako izpeljati uro pravljic oziroma kako otroke spodbuditi k branju. Največ zanimanja pa so pri udeleženkah vzbudile pravljice z jogo, ki jih v ptujski knjižnici izvajajo že vrsto let. **Zdenka Gajser** v Mariboru vsako leto organizira pravljičen dan s pravljično šolo, ki se naslednji dan konča s pripovedovalskim festivalom, na katerem se predstavijo najbolj znani slovenski pripovedovalci pravljic in zgodb.

Gajserjeva nas je z brskanjem po naših spominih spomnila, da vsi v sebi nosimo prijetne spomine na prve zgodbe, ki nam jih je nekdo povedal, na osebo, ki nam je pripovedovala, ali na posebno vzdušje, ki je vladalo ob tem, in tudi kot odrasli uživamo ob spretnem pripovedovalcu. Pomembno je, da se starši, ▶

Utrinki

OB SPREMLJAVI BIG BANDA NOVA *se je z glasbo legendarnega* **Franka Sinatre** *predstavil tolminski pevski talent* **Mitja Jerkič.** ***Foto: Špela Kranjc***

tega Sotočja v MiNK. Zabave željni mladi pa se niso pustili motiti, tako da so obiskovalci oba dneva rajali pozno v noč ob glasbi skupin ***Midlane***, ***Red Five Point Star***, ***Duwai Orchestra***, ***Močo & Razparači***, ***Sausages*** in ***Zmelkoow***. Razen turnirja v briškuli in tekme s kanuji so organizatorji izpeljali vse ostale spremljevalne dejavnosti. Na svoj račun pa so prišli tudi otroci, ljubitelji šaha, barel in še česa. Predsednik Kluba tolminskih študentov **Domen Rovščček**, glavni organizator Mlade Parade **Aleks Mlekuž** ter izvršni odbor KTŠ-ja so z izvedbo prireditve zadovoljni, saj je kljub dežju več kot uspela. Sodeč po obisku in odzivih, se Mlada Parada spet vrača na pota stare slave, organizatorji pa za naslednjo Mlado Parado že obljubljajo še več aktivnosti in lepih doživetij.

M. V.

Romkinja sem, pa kaj potem

Letošnjega natečaja Evropa v šoli pod skupnim naslovom Sodelovanje v Evropi različnosti, ki poteka v vseh državah Evropske unije, so se udeležili tudi učenci OŠ Dušana Muniha Most na Soči. Slednji so se odlično odrezali že na regionalnem izboru, saj je komisija severno-primorske regije za državno tekmovanje izbrala tri literarne prispevke in en likovni izdelek.

Vožji izbor so se s svojimi literarnimi prispevki uvrstile četrtošolka **Alja Kozorog** z mentorico **Romano Svetičič**, devetošolki **Tjaša Gruden** z mentorico **Nevenko Janež** in **Anita Bajramović** z mentorico **Danico Taljat**. Osmošolki **Marina Laharnar** in **Helena Kenda** pa sta se pod vodstvom mentorja **Mirka Kavčiča** na državno tekmovanje uvrstili z likovnim izdelkom.

Na državnem izboru pa je Anita za spis *Romkinja sem, pa kaj potem* prejela 3. nagrado. Regijskim nagrajencem iz cele Slovenije je 9. maja v Mariboru ob bogatim spremljevalnem kulturnem in turističnem programu nagrade podelil mariborski župan. Anita je prejela diplomo slovenskega nacionalnega odbora Evrope v šoli in aktivne petdnevne počitnice v enem od domov Centra šolskih in obšolskih dejavnosti, ki jih ji bo sponzoriralo ***Ministrstvo za šolstvo in šport***.

Danica Taljat, mentorica

Romkinja sem, pa kaj potem

"Moje ime je Anita Bajramović. Na prvi pogled sem videti za odtenek temnejša od Slovencev. Ko me ljudje zagledajo in ko zaslišijo ali preberejo moj priimek, vedo, da po rodu nisem Slovenka.

Da, Romkinja sem in rada bi vam napisala nekaj o sebi, svoji družini in nas Romih nasploh. Ne bom vam opisovala svojega rodbinskega drevesa, saj bi to imelo preveč vej (naše družine so namreč zelo številne). Morda samo nekaj malega o naši zgodovini in običajih. Moram pa vam predstaviti tudi svojo nono Slavico, na katero sem zelo ponosna. Brez nje verjetno danes ne bi zmogla tako odkrito in ponosno predstaviti samo sebe. Tako boste ugotovili, da Romi nismo vedno nekaj drugačnega, slabega ali celo strašnega. Takšni smo kot vi: dobri in slabi, delavni in leni, včasih vesli, včasih žalostni ... Morda znamo biti celo večkrat veseli kot žalostni, morda se trudimo večkrat peti kakor jokati, morda znamo biti bolj zadovoljni z majhnimi stvarmi kot drugi ljudje ...

Moji predniki so prišli v Evropo iz indijske podceline, bolj natančno z območja Pandjab na severovzhodu Pakistana. V Evropi so se pojavili že pred 800 leti in se s svojim nomadskim načinom življenja selili predvsem po vzhodnem in jugovzhodnem delu celine. Kot nomadi so bili pač navajeni ostati na nekem območju le toliko časa, dokler so se tam lahko po njihovih skromnih kriterijih normalno preživeli. Kot nomadski lovci in nabiralci so se naselili med poljedelske Evropejce. Za razliko od njihove prejšnje domovine pa evropska klima ne omogoča celoletnega nabiralništva, zato so morali spremeniti tudi prehrambne navade. V gozdu je relativna obilica hrane le v poletno-jesenskem času. Zaradi danosti novega okolja so se zato najraje naseljevali v varni samoti, a v primerni bližini naselij, kjer je bila hrana celo leto.

ANITA BAJRAMOVIĆ. Foto: Marjan Rodman

Moji bližnji predniki so se tako naselili na ozemlju nekdanje Jugoslavije in moja starša sta se rodila v Srbiji ter se s svojimi starši preselila v Slovenijo, ko sta bila še čisto majhna. Moja nona in nono sta namreč dobila zaposlitev na železnici na Mostu na Soči. Nona kot čistilka, nono kot delavec na progi. Moja mama je že obiskovala OŠ na Mostu na Soči, jaz pa predstavljam že tretjo našo generacijo v Sloveniji. Tukajšnji ljudje nas pogosto sprašujejo, od kod izvira naš priimek. Izvira iz praznika, ki se imenuje bajram in ga praznujejo ljudje z muslimansko vero. Ta praznik prinaša v hišo obdarovanje, veselje, pojedino, pomoč ljudem v stiski ... Pri-

Utrinki

▶ vzgojitelji, knjižničarji zavedajo, kako pozitivno vlogo ima pripovedovanje pravljic v otrokovem razvoju. Uživanje prijetnih skupnih trenutkov krepi medsebojne vezi med starši in otroki, otroci pa se iz pravljic naučijo pravil dobrega in slabega, moralnih vrednot in kako reševati konfliktne situacije v kasnejšem življenju.

Vsekakor bi bili veseli, če bo kakšna od podanih zamisli zaživela tudi v kateri izmed primorskih knjižnic.

Jožica Štendler, v. d. direktorice Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

S PRAVLJIČNO DELAVNICO "POVEJ MI ŠE ENO" *je 23 knjižničark iz osmih primorskih knjižnic, osnovne šole in vrtca skušalo ujeti tisto nenasitno željo človeka po zgodbah in spretnost pripovedovalca, ki poslušalca premami v še eno zgodbo.* ***Foto: Alenka Mahajnc***

naša torej same lepe in dobre stvari, čeprav nekateri ljudje o njem ne razmišljajo tako. Ampak to je verjetno zato, ker ga ne poznajo dobro.

Za nas Rome je značilno, lahko bi rekla tudi tradicionalno, da se fantje in dekleta moje starosti poročijo in si ustvarijo družino. Poroka poteka kar tri dni zapored. Prvi dan praznujejo fantovščino in dekliščino. Drugi dan pripeljejo nevesto k ženinu. Tretji dan pa se vsi gostje zberejo in se veselijo do jutranjih ur. Tak način poroke je bil za srbske Rome nekoč obvezen, vendar ta tradicija iz leto v leto počasi upada. Pozabila sem omeniti, da si ženini neveste ne izberejo sami. Večkrat to vlogo prevzamejo starši. Nevesto izberejo po strogih kriterijih: biti mora iz dobre družine, delavna, zgledno mora skrbeti za otroke in moža, ne sme osramotiti moževega priimka in še bi lahko naštevala. Poleg nenavadne poroke pa imamo tudi zelo zanimive šege in običaje. Šestega maja praznujemo pravoslavni praznik, ki se imenuje đurđevdan. Petega maja se z družino odpravimo po cvetlice, ki rasejo na travniku. Iz teh cvetlic pozneje naredimo dva venčka, obvezana z rdečo nitko. Prvi venec obesimo na vhodna vrata. Drugi venček pa položimo jagnjetu okoli vratu. Ta dva venca naj bi v družina prinašala srečo. Naslednje jutro zakurimo ogenj in ubijemo jagnje, ki smo mu obesili venec okoli vratu. Naslednji praznik pa je vaseljica. Praznujemo ga štirinajstega januarja, kar pomeni za pravoslavno vero novo leto. Ta dan zakoljemo neparno število perutnine, nato jo spečemo in pojemo. Med tem pa gospodinja hiše zamesi kruh in vanj da kovanec manjše vrednosti. Kasneje, ko si kruh razdelimo, poiščemo kovanec in tisti, ki ga dobi, ima celo leto srečo ter veliko denarja.

V naši družini še vedno praznujemo te praznike, a smo prevzeli že precej slovenskih navad in običajev. Čeprav smo Romi, se tega ne sramujemo. Ljudje v Sloveniji so z nami zelo prijazni. Večkrat se je celo zgodilo, da niso vedeli, da smo Romi in so se norčevali, potem jim je bilo pa nerodno. Za to, da smo povsod, kamor pridemo, zelo dobro sprejeti, ima velike zasluge moja nona Slavica. Je oseba z velikim srcem, vedno polna dobre volje in zelo energična. Mogoče je prav zaradi svojega pozitivnega karakterja postala čez noč filmska igralka. Saj jo poznate: v znanem, večkrat nagrajenem filmu Jana Cvitkovića V leru je igrala čistilko. Večkrat pripoveduje, kako je bila presenečena, ko jo je neka znanka kar po telefonu vprašala, če bi igrala v filmu. Seveda je za dovoljenje morala vprašati svojega moža, mojega nonota, a je ta privolil. Tako tudi med Romi ženske počasi postajajo bolj neodvisne od moških. Ker je bil režiser z noninim igranjem zadovoljen, je igrala še v filmu Pod rušo, pred kratkim pa je posnela dokumentarni film Stranski tir. Nona večkrat pravi, da se včasih počuti kot prava holiwoodska zvezda.

Res je! Ljudje smo si različni. Razlikujemo se po barvi kože, barvi las, telesni višini, veri, celo po glasu... Vendar pozabljamo, da smo na nek način vsi enaki. Rabimo enake pogoje za preživetje. Zrak ki ga dihamo, hrano, ki jo jemo, in vodo, ki jo pijemo. Večkrat sem se spraševala, zakaj obstajajo ljudje, ki so rasisti. Mogoče, ker niso zadovoljni sami s seboj, ali mogoče, ker ne prenesejo pogleda na človeka, ki mu ni na zunaj niti malo podoben.

Rada imam svoje romske prednike, ne moti me moja temnejša polt in zavedam se, da imam lepe temne lase in oči in prijazen nasmeh ter dobro srce. Od nekdaj se odlično razumem s svojimi sošolci in sošolkami. Verjetno zato, ker tako kot svoja nona v sebi vedno nosim dobro voljo in veliko pozitivnega. Kar človek s svojim odnosom daje svoji okolici, to tudi sam prejme od nje!

Ne razmišljam veliko, ali sem Romka ali Slovenka. Pa saj je vseeno. Dobro govorim romsko in slovensko, kar uspešno bom končala slovensko osnovno šolo. Moja nona je čistilka, moja mama je čistilka, jaz pa bi bila rada turistična vodička. Zelo sem družabna in rada potujem. Verjetno je to tista nemirna romska kri, o kateri se toliko govori ... S kom se bom poročila: s Slovencem ali Romom? Ne vem. Morda celo z nekom druge narodnosti. Saj smo zdaj v Evropski uniji in se ljudje zelo mešajo med seboj. Za enkrat pa sem še vedno Anita Bajramović, Romkinja, ki je ni sram povedati, da je to, kar je.

***Anita Bajramović**, 9. razred, OŠ Dušana Muniha Most na Soči*

PESTRO POLETJE ZA JOHNNY BRAVO** – Vokalista* **Boruta Manfreda** *(desno), pisca besedil* **Leona Oblaka** *(v sredini) in kitarista* **Primoža Janeža** *čakajo tradicionalni piknik, snemanje himne, Festival MMS, festival Slovenska popevka itd.* ***Foto: Manca Janež

JOHNNY BRAVO NA FESTIVALU MMS 2006

Portorož, Tolmin, Ljubljana – Duet ***Johnny Bravo*** (v sestavi kitarista **Primoža Janeža** in vokalista **Boruta Manfreda**) se je s skladbo *Tisti teden* med več kot sto prijavljenimi uvrstil na 29. portoroški *Festival melodije morja in sonca* (MMS). Glasbo in besedilo je duetu tudi tokrat napisal **Leon Oblak**, priredbo pa naredil **Matjaž Švagelj**.

Če na hitro preletimo statistiko, lahko povemo, da bo to za Johnny Bravo že četrta udeležba na Festivalu MMS in dvanajsti nastop na festivalih nasploh. Glede na uspehe, ki jih je Johnny Bravo na tem festivalu dosegal v preteklosti (na primer nagrada za najboljše besedilo leta 2001), lahko morda tudi letos pričakujemo vzpodbudne novice iz portoroškega avditorija.

Sicer pa je pred članoma dueta, Borutom in Primožem ter avtorjem njunih skladb, Leonom, vroče in zanimivo poletje s številnimi aktivnostmi. 10. junija bodo pripravili tradicionalni piknik ***Društva Johnny Bravo***. Med 12. in 15. junijem bo duet snemal himno ***Nogometnega kluba Tolmin*** (avtor glasbe in besedila himne je tudi tokrat Leon), ki bo javnosti prvič predstavljena ob 85. obletnici delovanja nogometnega kluba Tolmin, 17. junija na prireditvi *Dan nogometa v Tolminu*. Od 13. do 15. julija bo duet nastopil na že prej omenjenem Festivalu MMS 2006, ob koncu poletja, 3. septembra, pa se bo Leon v ljubljanskih Križankah udeležil še festivala *Slovenska popevka*, kamor se je kot avtor uvrstil s **Tadejo Fatur**, mlado pevko iz Ilirske Bistrice. Aktivno poletje torej, z veliko glasbe in zabave.

T. Š. F.

TOLMINSKI OTROCI DOBILI NOVO IGRALO

Tolmin – Sredi aprila je **Majda Maglica**, ravnateljica VVZ Ilke Devetak Bignami Tolmin, slovesno predala v uporabo novo sestavljeno igralo, s katerim so obogatili zunanje igrišče vrtca. Za otroke je bil ta dan pravi praznik. Na slovesnosti so si najprej ogledali igrico, potem pa so se posamezni oddelki vrtca predstavili s plesi in igricami.

Pridobitve so prav gotovo najbolj veseli otroci, ki so si igralo tudi "prislužili". Sredstva zanj, milijon tolarjev, so si namreč pririsali. Projekt *Za čiste otroške želje!* so organizirali javna RTV in dve slovenski podjetji. Vrtci so jeseni prejeli povabilo za sodelovanje. Otroci so navdušeno risali in izdelovali izdelke na temo zunanje igrišče. Med 196 popolnimi prijavami vrtcev iz vse Slovenije je posebna komisija je izbrala 40 finalistov, ki jih je obiskala. Na osnovi stanja zunanjih igrišč, ustvarjalnosti prispelih del in števila otrok na igrala v posameznem vrtcu je pripravila končni izbor 15 vrtcev in jim januarja podelila vrednostni ček.

***OTROŠKI PRAZNIK** – Razposajeni malčki so po slovesnem prerezu traku preizkusili novo igralo.*

Besedilo in foto: Mateja Kutin

Moj dom

Šestega maja je minilo 30 let od prvega furlanskega potresa, ki je globoko posegel tudi v Posočje, v naše domove in v naše duše. Od takrat so se tla še mnogokrat stresla, prvič močneje že istega leta, kasneje pa v letih 1998 in 2004. Hiše, ki so jih potresi premočno poškodovali, je bilo treba porušiti. In ko stene tvojega doma ječijo pod težkimi stroji, ti joče srce.

V pesmi Moj dom je pesnica **S. M.** opisala boleče slovo od svojega doma, ki ga je prizadelo večkratno tresenje tal. Za njim ni ostala niti gomila, *"le zemlja poravnana"*. To pa je le ena od nesrečnih usod, ki so zaznamovale Posočje.

Mateja Kutin

MOJ DOM

Tu v mogočni hiši s kamnitim gankom
in mnogimi okni ter visokim ostrešjem,
kamor so se lastovke vračale leto za letom,
sem se rodila.
Tu, kjer prve korake sem naredila,
tu, kjer učili so me govoriti,
tu, kjer naučili so me moliti.
In tu, kjer prve sanje sem o ljubezni sanjala.
Tu dom moj bil je lepši od vseh.
Tu s starši, sestro, bratom, mladost prelepo
sem užila.
Pa prišla je strašna sila.
In ti rane naredila.
Dom moj, ječal si pod razpokami.
In rekli so: "Tako, za živino in stvari, še samo
naj bo."
Sameval sam s spomini si, ki zakopal si jih v
svojo stran.
Čeprav osamljen, zapuščen in ranjen ves,
izkrvavljen še,
vedno moj si lep spomin.
A kakor da usoda bi hotela,
zadela znova te je potresna strela.
"Rušiti!" so odločili.
Potem so stroji zaropotali, se v srce že davno
mrtvo zagnali in kot bi bil še živ, si zaječal,
saj trud premnog je zdaj končan.
Za tabo še gomila ni ostala, le zemlja
poravnana, z mejniki mrkimi obdana.
Pri sosedu se še pogled ustavi,
samo še ruševina je tik ob travi,
kjer včasih smo se igrali radi.

Naj padajo cvetovi na gomile hiš,
kjer rodile so se generacije mnogih
otrok, ki poznali niso drog,
kjer živeli so od pridnih rok.
In naj v spomin še to
napišem, da te iz svojih sanj,
moj dom, nikoli ne izbrišem.

S. M.

Mlečni potok kot spomenik človeške neukosti

Potem ko so tik pred zimo 2005/2006 na cesti Podbrdo–Petrovo Brdo zgradili nov most čez tamkajšnji hudourniški potok, so delavci cestnega podjetja postavili tudi napisno tablo z imenom potoka: **Mlečni potok**. Takšno poimenovanje tega potoka je mogoče najti na vseh dovolj podrobnih zemljevidih iz časa po drugi svetovni vojni, med drugim v *Atlasu Slovenije* in na temeljnih topografskih načrtih v merilih 1 : 5.000 in 1 : 10.000. Navaja ga tudi *Krajevni leksikon Slovenije*, 1. knjiga (Ljubljana 1968), pri kraju Petrovo Brdo, kjer mu v oklepajih dodaja še ime *Milpoh*.

Obravnavano območje (KO Podbrdo in celotna zgornja Baška dolina, ki je do leta 1850 spadala v "rihtarijo" oziroma glavno občino Nemški Rut) je bilo v srednjem veku poseljeno s tirolskimi kolonisti, ki so se v zadnjih nekaj stoletjih poslovenili, ohranila pa so se številna tirolskonemška ledinska in vodna imena. Vodno ime *Mlečni potok* je rezultat naravnost neverjetne **dvakratne mistifikacije**. Prvič gre za napačni prevod iz tirolskega imena **Milpoh** (knjižno nemško Mühlbach), ki se na ozemlju tirolske kolonizacije večkrat pojavi in ustreza pogostnemu slovenskemu imenu *Mlinščica* (< Mlinska voda), drugič pa gre za napačno identifikacijo potoka, ki se je v vseh dosegljivih listinah (predvsem katastrih 18., 19. in prve polovice 20. stol.) imenoval **Petrobrški potok**. V jožefinskem katastru iz leta 1789 pri seznamu lastnikov posameznih parcel tako najdemo zapis *Petroberschi potoch*, ki se zanesljivo nanaša prav na obravnavani vodotok. Na spletnih straneh *Arhiva Republike Slovenije* (www.arhiv.gov.si) si je mogoče v rubriki Podatkovna zbirka ogledati zemljevide franciscejskega katastra za Podbrdo iz leta 1822. Današnji *Mlečni potok* je na zemljevidih 04 in 07 označen kot **Torrente Petrovaberda**. Pač pa je potok, ki ga danes poznamo pod imenom **Batava**, razločno označen kot **Milbach**, enako kot parcela št. 1108 na desnem bregu potoka (glej zemljevid št. 06). Enako stanje se ponovi še na katastrskem zemljevidu iz leta 1872 (**Torrente Petrovoberdo potok**) in na italijanskem katastru iz okrog leta 1925, kjer je ime potoka zapisano v italijanskem jeziku: **Rio Petrovaberda**. Tako imamo v jožefinskem katastru iz leta 1789 ter v katastrih iz let 1822, 1872 in okrog 1925 stanje jasno prikazano. Danes *Batavi* nihče več ne reče *Milpoh*, ostalo pa je ledinsko ime (travnik) *Na Milpohu*, na desnem bregu Batave. Na levem bregu zgornjega toka *Batave* pa je na zemljevidu iz leta 1872 vpisana parcela Batava, ki je najverjetneje dala potoku novejše ime. Vodno ime *Milpoh* je nedvomno **starejše** ime za potok *Batava*, ker so njegovo vodno silo izrabljali za pogon mlinskih koles. Kot *ledinsko ime* je v Podbrdu izpričano že v urbarjih iz let 1628 in 1633–36. Iz katastrskega zemljevida iz leta 1872 je razvidno, da se je ledinsko ime *Milpoh* (širši gozdni kompleks) razprostiralo od grape *Milpoh* (danes Batava) daleč proti severu vse do grape *Jerenpoh*. Območje tega kompleksa nad Petrobrškim potokom je označeno z imenom **Milbah, Smreko(v)ca** (z vejico med obema besedama, kar je treba brati tako, da je *Milbah* ime celotnega kompleksa, *Smrekovca* pa njegov del). To je očitno povojne uradnike premotilo, da so *vodno* ime *Milpoh* v ponesrečeni slovenski izvedbi pripisali *Petrobrškemu potoku*.

Sedanji **Mlečni potok** je vsekakor popolna zabloda, saj je le napačno prevedeni **Milpoh** in napačno prepoznani **Petrobrški potok**. Obstoječi napis je spomenik človeške neukosti. Na podlagi nedvoumno dokumentiranih zapisov imena v zemljiških katastrih bi bilo potoku treba vrniti prvotno ime **Petrobrški potok**, ki je izpeljano iz krajevnega imena *Petrovo Brdo*. Oblika *Petrobrški* je nastala iz prvotne *Petrovobrški* z izpadom zloga *-vo-* zaradi olajšanja izgovora, kar je pri pridevnikih iz krajevnih imen in pri stanovniških imenih pogost pojav in ga je pri pokniževanju smotrno upoštevati (podobno tudi Koritnica > koriški, Stična > stiški, Ajdovščina > ajdovski, Hotedršica > hotenjski). Glede prehoda *ds* > *š* v *Petrobrški* prim. *Podbrdo*, *podbrški*.

Mag. **Silvo Torkar**, ZRC SAZU, Ljubljana

Utrinki

ZLATA JEZIKOVNA PRIZNANJA

Tolmin – Jezikovna tekmovanja srednješolcev Slovenije vsako leto privabijo dijake, ki jim lepota slovenskega ali tujega jezika pomeni več kot le šolsko obvezo. Zahtevajo namreč veliko dodatnega truda in prebiranje zahtevnejših besedil, ki pritegnejo le najbolj nadarjene dijake. Njihov trud je poplačan s kopico novih znanj in izkušenj, dosežena priznanja pa pomenijo dodatno spodbudo in potrditev trdega dela.

Da prva mesta na državnih tekmovanjih iz znanja italijanščine kot tujega jezika niso rezervirana le za dijake iz koprskega območja, je dokazala dijakinja tretjega letnika Gimnazije Tolmin **Andreja Pagon**. Dijakinja, ki se poleg šolanja na ***Gimnaziji Tolmin*** vzporedno izobražuje še na ***Glasbenem konzervatoriju v Celovcu*** – smer citre, je pod mentorstvom dr. **Željka Orbaniča** v skupnem seštevku dosegla drugo mesto, kar je zadostovalo za zlato priznanje. Drugo zlato priznanje je Gimnaziji Tolmin s Cankarjevega tekmovanja v znanju materinščine prinesla dijakinja 4. letnika **Sara Berginc**. S srebrnim priznanjem so se ji pridružile dijakinje 2. letnika: **Larisa Dakskobler**, **Andreja Ivančič** in **Vida Lipušček**. Vsem dijakinjam sta pri pripravah pomagali mentorici **Marta Rutar** in **Milica Rutar**. Sicer pa tolminski dijaki v okviru pouka angleškega jezika sodelujejo tudi v programu *Knjižni molj* – angleški bralni znački. Program, ki se zaključi s testom, v katerem so vprašanja o prebranih besedilih, organizira ***Oxford center***. Med slovenskimi dijaki, ki so letos dosegli vse možne točke, je tudi dijakinja 2. letnika **Andreja Ivančič**. Z mentorico **Metko Kavčič Feltrin** sta si tako prislužili udeležbo na zaključni slovesnosti v Ljubljani.

Branka Hrast Debeljak, prof., Gimnazija Tolmin

Posočje, marec do julij 1916

Lani je v zbirki Sledi izšla knjiga ***Posočje, marec do julij 1916****. Nastala je pod peresom avstrijske novinarke, vojne poročevalke in pustolovke* **Alice Schalek***. Prvič je bila izdana že avgusta leta 1916 na Dunaju. Novinarka je štiri mesece preživela na bojišču,* "ki ga opisuje z dušo in spoštovanjem do navadnih, brezimnih vojakov ter do same zemlje in krajev. V teh mesecih je obiskala vse pomembnejše točke soške fronte, kjer je skupaj z vojaki doživljala smrtni strah ter ugotovila, da po nekaj preživelih bitkah mine." *V knjigi najdemo tudi nekaj njenih izvirnih fotografij s soškega bojišča.*

Schalekova je v tem času obiskala tudi Zgornje Posočje, ki ga opisuje v štirih poglavjih: Napad preko tolminskega mostišča, Vzpon na Krn, Fronta na Krnu ter Na tolminskem mostišču, Mrzlem vrhu in Vodil vrhu. Ko se je vzpenjala proti Krnu z bohinjske strani, je zapisala: "Čudovita cesta je seveda delo vojne – saj je bil Krn vendar pred tem skoraj terra incognita – delo tehnične enote. Ti vojaški tehniki so na Soči zmogli nemogoče. Ker so njihovi največji dosežki med vojno morali ostati skrivnost in bodo po vojni skoraj vsi takoj razpadli, se prav lahko zgodi, da javnost nikoli ne bo izvedela, kakšna nezaslišanost je bila tukaj logistika. Enote spredaj so morale le izpolniti nalogo, toda tisti, ki so vzdrževale njihovo vez z zaledjem, so poleg tega na svojih ramah nosili še težo skrbi. ...

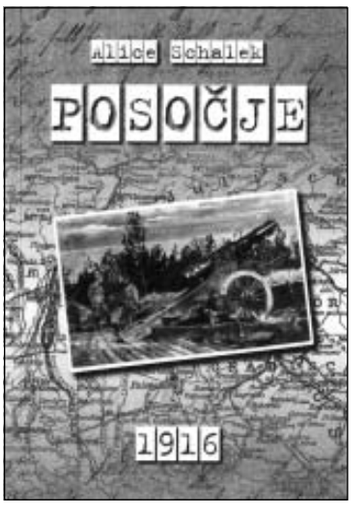

Na približno tisoč štiristo metrov višine je v prvi zaledni postaji visokogorska bolnišnica. Do tukaj morajo ranjence nositi. Tukaj je tudi ogromna topilnica snega, od katere morajo navkreber nositi vodo – delno se nosi navzgor tudi kurivo in se zgoraj kuha sneg v posebnih, ravno za to rabo narejenih prevoznih kotlih. Tukaj je pripravljen zajtrk za nevtralnega gosta, 'hrustljavo' pecivo, sveže maslo in pečena jetrca. Gostiteljem je v tiho zadovoljstvo, ko opazijo njegovo presenečenje.

Do sedla gremo po spluženi cesti, kasneje pa je sneg le še skidan s poti. Tik pod sedlom je postaja za prvo menjavo nosačev za ranjence. K temu ni kaj dodati. Omembe vredno je le, da so bile tudi te barake popolnoma zasnežene, enkrat so se pod težo snega celo sesedle. Pridna, pogumna saniteta je zdržala, dokler se ni prelomil še zadnji tram. Uspeli so še poslati telefonsko sporočilo v dolino, nakar so se skozi luknjo v strehi uspeli prebiti na prosto. Vodja čete je svoje ljudi privezal, da se v strašanskem snežnem metežu ne bi kdo izgubil. Toda izmučeno moštvo je odkorakalo v napačno smer in gorska reševalna patrulja jih je našla, šele tik preden bi bili zmrznili."

NASLOV: Posočje, marec do julij 1916. AVTORICA: **Alice Schalekn**. KRAJ IN LETO IZDAJE: Ljubljana, 2005. FORMAT: 14 x 20 cm. ŠTEVILO STRANI: 277.

Ob Soči

V zbirki Sledi je izšla knjiga avtorja **Alojzija Resa** ***Ob Soči****, s podnaslovom Pričevanja iz življenja beguncev s soške fronte. Prvič je izšla leta 1916 pod naslovom Alojzij Res: Ob Soči, Vtisi in občutja iz mojega dnevnika. Črtice so bile takoj razprodane in tako že naslednje leto ponatisnjene.*

V knjigi so zbrana vojna poročila, ki jih je Res od maja do novembra 1915 kot dopisnik za goriški odsek fronte objavljal v časopisu Slovenec. *To so hkrati tudi dokumenti, ki pričajo o usodi in trpljenju beguncev v času 1. svetovne vojne. Resova poročila dopolnjuje zapis* **Marka Klavore**, *v katerem obravnava problematiko slovenskega begunstva v tistem obdobju.*

Res se je v drugi polovici oktobra 1915 nahajal na tolminskem bojišču. Svoj prihod je opisal: "Bilo je popoldne, ko sem se z avtomobilom pripeljal preko čepovanskih vrat do Svete Lucije. V bojni črti, ki se je vila tik nad vasjo, je vladal nenavaden mir. Nekaj otrok se je brezskrbno in veselo igralo na cesti, ker se jih še ni dotaknilo vojno gorje. Ko sem šel mimo njih, so me začudeno gledali, navajeni le vojaških oblek in obrazov. V tem hipu se mi je zazdela moja mladost tako daleč kakor pravljica iz davnih, dobrih dni. Vas je bila kakor izumrla. Iznad kupa rdečih streh se je dvigal vitek, visok zvonik z rdečo streho, tudi on brez življenja, brez petja. Že pri prvih hišah ob glavni cesti mi je zarežala nasproti vsa brezupnost porušenih domov. Gole stene, podprte s tramovjem, so mrzlo objemale kupe kamenja, opeke, ometa in

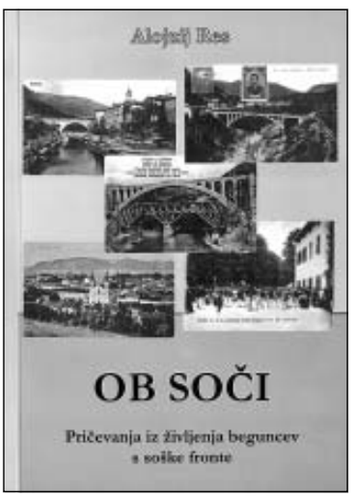

desk. Prazna okna so strmela na prazno cesto. Nageljnov in rožmarina, znamenj mirnih in tihih dni, ni bilo več na njih. Mrzlo železo je udarilo v gorko življenje, ranilo srca in uničilo srečo. Zdaj preži po vasi grozna osamelost, ki z ledenimi rokami iztisne iz človeka vsako toplo misel in radostno čustvo."

STAVANJA d.o.o. Na logu 1, 5220 Tolmin, Tel.: 05/ 38 00 550
SEAT

NA POTI V POLETJE ...
... SE OSVEŽITE PRI NAS!
AKCIJA - ZA VAŠE DOBRO POČUTJE:
POPUST NA VZDRŽEVANJE KLIMATSKIH NAPRAV.
Pooblaščeni prodajalec in serviser vozil
Tel.: 05/38 00 560
Gospodarska vozila
Audi Service
SEAT
ŠKODA AUTO

NASLOV: Ob Soči. Pričevanja iz življenja beguncev s soške fronte. AVTOR: **Alojzij Res**. KRAJ IN LETO IZDAJE: Ljubljana, 2004. FORMAT: 14,2 x 20 cm. ŠTEVILO STRANI: 66.

Pripovedi iz 1. svetovne vojne (I racconti della Grande guerra)

V sklopu projekta Odkrivajmo mesta (Scopriamo citta) *je nastala zbirka pripovedovanj, spominov in razmišljanj ljudi, ki so jo tolminski osnovnošolci izdali pod naslovom* ***Pripovedi iz 1. svetovne vojne*** *(**I racconti della Grande guerra**). Projekt, ki je nastal v okviru evropske pobude INTERREG III A Slovenija-Italija,* "naj bi spodbudil zanimanje mladih za zgodovino in kulturo drugih narodov. Mladi iz italijanskega mesta Concordie Sagittarie in iz Tolmina so se spoznavali preko interneta in si preko foruma zastavljali vprašanja glede 1. svetovne vojne." *Pod vodstvom mentoric* **Mirjam Humar** *in* **Martine Uršič** *so* **učenke in učenci 8. in 9. razreda OŠ Franceta Bevka** *iz Tolmina zbirali pričevanja in spomine ljudi. Prvo svetovno vojno so pripovedovalci doživeli kot otroci, spominjajo pa se je tudi iz pripovedovanja*

svojih staršev in drugih. S prebiranjem njihovih pripovedi lahko odkrivamo njihova doživetja in razmišljanja. "Nekateri so morali na fronto, drugi so bili razseljeni, vse pa je dražil strah, revščina in pomanjkanje."

Poleg pripovedi, ki so jih zbrali učenke in učenci, najdemo v knjižici tudi pismo s fronte, ki ga je svoji ženi napisal **Lenart Bizjak**, *desetnik avstro-ogrske vojske iz Podbrda. Nosil ga je pri sebi, da bi ji ga najditelj v primeru njegove smrti poslal.*

V knjižici so na kratko predstavljena tudi italijanska vojaška kapela Tornerrano v Gabrjah in cerkev svetega Duha v Javorci, pomnika iz obdobja 1. svetovne vojne.

Učenke in učenci so zaključili z mislijo na mir. "Mir je svet, v katerem ni vojne, ne lakote in ne nasilja. Mir mi prinaša tudi svobodo in to, da lahko počnem stvari, ki si jih želim, in hodim v šolo.

Mir je tišina, sproščenost in varnost. Rad bi, da bi mir vladal pri nas in povsod po svetu. Miru si želijo vsi. Skoraj vsak, če bi imel na razpolago, da bi se mu izpolnilo sto želja, bi si najprej zaželel miru na svetu.

Mir je nasprotje vojne. Če je mir, ni streljanja in ne ubijanja. Če je mir, je lepše živeti.

Mir je dobra stvar. Mir začutimo takrat, ko ni vojne in drugega nasilja.

K temu miru lahko pripomoreš tudi TI."

NASLOV: Pripovedi iz 1. svetovne vojne (I racconti della Grande guerra). AVTORJI: **učenci in učitelji OŠ Franceta Bevka Tolmin**. KRAJ IN LETO IZDAJE: Tolmin, 2006. FORMAT: 20 x 20 cm.

Knjižno polico napolnila: Mateja Kutin

NAJ TRESE, MI BEREMO DALJE ...

Kobarid – Ob trideseti obletnici katastrofalnega furlanskega potresa smo v torek, 9. maja, na ***Osnovni šoli Simona Gregorčiča*** v Kobaridu za učence priredili javno branje najljubših knjig. S tem smo promovirali branje kot dobrino in zabavo ter se obenem spomnili na tragičen dogodek, ki je v veliki meri za vedno uničil arhitekturno podobo nekaterih vasi, posebej Breginja.

Avtor ideje **Zdravko Duša** si je projekt zamislil kot nekakšno vedro različico šolskega branja, ki je pogosto preobloženo s pravilnostjo in zbornostjo izreke, zato je zasnoval prireditev, ki so jo skupaj z organizatorjem ***Kulturnim društvom Myra Locatelli*** poimenovali Pretresljivo branje.

Besedno dvoumnost naslova prireditve smo učenci sprejeli z navdušenjem, saj so se nam pri interpretaciji naših najljubših knjig odprle različne možnost podajanja vsebine. Recept dogodka je bil sila preprost: učenci smo samostojno ali s pomočjo knjižničarke **Martine Kozorog Kenda** izbrali največ dve minuti dolg odlomek iz svoje najljubše knjige ter ga skušali z največjo možno pretresljivostjo prebrati poslušalcem. Obenem smo med seboj tekmovali za lepe knjižne nagrade. Strokovna komisija, ki ji je predsedoval **Jožek Štucin**, je med bralci izbrala najboljše tri. Kriteriji so bili natančno postavljeni – največ točk dobi tisti, ki se mu bo glas najbolj "tresel", kdor bo najbolj pretresljivo podajal vsebino in bo obenem jasen v dikciji ter govorni dinamiki.

Ker zgledi vlečejo, so organizatorji na čelo bralne karavane vpregli glavnega *potresnika*, domačega pesnika **Ivana Volariča Fea**, ki je že na začetku prireditve demonstriral virtuoznost branja 12. stopnje po Mercalliju in tako postavil *rušilne* temelje *posnemovalcem*. Debela ura v nadaljevanju je bila zato ena sama strašna magnituda pretresljivih pripovedi: črke so padale iz knjig, branje je bilo *stresno* in napeto, udarni valovi najrazličnejših besedil so bičali poslušalstvo, šolska knjižnica je bila epicenter največjega potresa v zgodovini šole. Brez dvoma smo bili priče odlični promociji bralne kulture, saj so se nastopajoči izpostavili s knjigo v rokah pred kritično javnostjo, ter s tem knjigi sami dali vrednost in pomen glavnega junaka.

Prvo mesto je prepričljivo osvojila sedmošolka **Sara Kranjc**, ki je brala iz knjige Francesce Simon Grozni Gašper. Drugo mesto je dosegla devetošolka **Polona Stergar** s Saint-Exuperyjevim Malim princem. Tretjo nagrado pa je žirija podelila osmošolki **Staši Volarič**, ki je prepričala z Rowlinginim Harryjem Potterjem. Nagrade sta podelila ravnateljica šole **Lenka Raspet** in **Zdravko Duša**.

... Beremo tudi na Veselem toboganu

Kobarid – Zmagovalka Pretresljivega branja **Sara Kranjc** je s prebranim odlomkom sodelovala tudi na oddaji Veseli tobogan, ki je bila 21. maja posneta prav na naši šoli, na 1. programu *Radia Slovenija* pa ste ji lahko prisluhnili v nedeljo, 28. maja.

Veseli tobogan je najstarejša javna radijska oddaja za otroke. Na radijskem sporedu je od leta 1963; letošnja sezona je dvainštirideseta. Oddaja je namenjena predvsem poslušalcem osnovnošolske starosti, poslušajo pa jo tudi odrasli.

V govornem in glasbenem delu smo se predstavili kobariški osnovnošolci in malčki iz vrtca – od vokalnih ter inštrumentalnih solistov do recitatorjev, pesnikov in pripovedovalcev. Predstavili smo naš kraj, njegove posebnosti, narečno govorico, ljudsko izročilo, življenje in dejavnosti na naši šoli … Pevce je v živo spremljal petčlanski ansambel pod vodstvom prof. **Rudija Pančurja**. Oddajo je vodil **Milan Krapež**, ki nas je s šaljivimi uvodnimi pogovori pred nastopom sproščal in nam pomagal zmanjševati tremo.

PRETRESLJIVEMU BRANJU *so pozorno prisluhnili tudi člani strokovne komisije (z leve proti desni):* **Ivan Volarič Feo**, *ravnateljica* **Lenka Raspet** *in avtor zamisli* **Zdravko Duša**. ***Foto: Jožek Štucin***

Obe kulturni prireditvi sta bili izjemno zanimivi. Prva nas je na svojevrsten način spodbudila k branju, obenem pa iz samega procesa branja naredila veder družabni dogodek. Druga, ki je razvedrilni družabni dogodek, pa je na prijeten način predstavila naše kraje širom po Sloveniji.

Učenci novinarskega krožka,
OŠ Simona Gregorčiča Kobarid

Utrinki

JUBILEJNO LETO ZA PEVSKI ZBOR ZNAMENJE VOLČE

Tolmin – Dekleta ***Pevskega zbora (PZ) Znamenje*** iz Volč letos praznujejo svojo 10. obletnico delovanja. V ta namen so v soboto, 22. aprila, pripravila veliko rojstnodnevno zabavo, na katero so z besedami "*Upihnimo svečke skupaj*" povabila svoje zveste poslušalce. Kot so se dekleta tistega večera prepričala, imajo veliko prijateljev, ki so popolnoma napolnili dvorano Šolskega centra v Tolminu.

V zboru trenutno prepeva 28 mladih pevk, katerih povprečna starost je 24 let. V preteklem desetletju so skupaj z zborovodkinjo **Klavdijo Rot**, ki zbor vodi že od samega začetka, postala eden najprepoznavnejših in najbolj priljubljenih zborov v Posočju in si s številnimi nastopi na najrazličnejših prireditvah nabrala precejšnjo glasbeno kilometrino. Ponosna so predvsem na to, da jim je uspelo poleg glasbe, ki jih vodi in združuje, med seboj splesti vezi pristnega prijateljstva, zaradi česar jim sodelovanje v zboru ne predstavlja nadležne obveznosti, pač pa druženje in zabavo s prijateljicami.

V sobotnem programu so pevke predstavile pet sklopov skladb. Začele so z belokranjskimi pesmimi, sledile so skladbe Srednje in Južne Amerike, nadaljevale so z živalskimi in tolminskimi pesmimi, program pa zaključile z afriškimi ritmi, kjer so na koncu tudi zaplesale. Vendar s tem večera še ni bilo konec. Za zaključek so medse na oder povabile vse pevke, ki so v preteklih 10 letih sodelovale v PZ Znamenje. Odzvalo se jih je 14 in iz združenih grl je zadonela skupna Pesem srca.

DESETA OBLETNICA ZNAMENJA VOLČE *– Zbor je v preteklem desetletju s številnimi nastopi nabral precejšnjo glasbeno kilometrino.* ***Foto: Janja Kragelj****, Video Tolmin*

In ker so dekleta na svoj koncert ob 10. rojstnem dnevu vabila k pihanju sveček, so obljubo izpolnila in vse obiskovalce počastila z ogromno torto, ki so jo spekli njim v čast. To je bila pika na i za prezadovoljne poslušalce, ki svojega navdušenja nad jubilejnim koncertnim večerom niso skrivali. Prav tako so bila z opravljenim delom zadovoljna dekleta PZ Znamenje, ki jih v prihodnje čakajo novi projekti, novi izzivi in seveda novi rojstni dnevi.

A. I.

Posoški razvojni center

Javni razpis za SPODBUJANJE IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA ZAPOSLENIH V PODJETJIH NA OBMOČJU OBČIN BOVEC, KOBARID IN TOLMIN V LETU 2006

Predmet javnega razpisa je sofinanciranje izobraževanja in usposabljanja zaposlenih v podjetjih na območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin v obliki nepovratnih sredstev.

Višina razpisanih sredstev
Višina nepovratnih sredstev, ki bodo na razpolago v letu 2006, je 30.000.000 SIT. Višina pomoči, ki jo prejmejo upravičenci za **izobraževanje in splošno usposabljanje,** ne bo presegla 60 % upravičenih stroškov usposabljanja in izobraževanja delavcev za velika podjetja in 80 % za mala in srednja podjetja; za **posebno usposabljanje** zaposlenih pa ne bo presela 35 % upravičenih stroškov usposabljanja in izobraževanja v velikih podjetjih in 45 % v malih in srednjih podjetjih.

Skupna višina sofinanciranja izobraževanja in usposabljanja, ki jo lahko prejme upravičenec, praviloma ne bo presegla 2.000.000 SIT.

Rok za oddajo vloge na naslov: Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Kotnikova 28, 1000 Ljubljana, je:
- 5. 6. 2006 (oddaja po pošti),
- 5. 6. 2006 do 12. ure (osebna oddaja v glavno pisarno – IV. nadstropje).

Razpisno dokumentacijo dobite na spletnih straneh Posoškega razvojnega centra (***www.pososki-rc.si***) in Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (***www.svlsrp.gov.si***). Lahko jo naročite na ***info@pososki-rc.si*** ali prevzamete na Posoškem razvojnem centru (Padlih borcev 1b, Tolmin).

Javni razpis za SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA IN SAMOZAPOSLOVANJA KADROV Z NAJMANJ VII. STOPNJO IZOBRAZBE NA OBMOČJU OBČIN BOVEC, KOBARID IN TOLMIN V LETU 2006

Predmet javnega razpisa je nadomestitev dela plače za prvič zaposlene ali brezposelne z najmanj VII. stopnjo izobrazbe, in sicer v višini ene minimalne bruto plače mesečno. Delež delodajalca mora biti vsaj enak deležu dodeljene spodbude. Nadomestitev dela plače prvič zaposlenim ali brezposelnim osebam z najmanj VII. stopnjo izobrazbe traja dve leti in mora biti uresničena pri delodajalcih na območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin. Izpolnitev kriterija novih delovnih mest se ugotavlja na osnovi dodatnih delovnih mest v primerjavi s celoletnim povprečjem zaposlenih v podjetju.

Višina razpisanih sredstev
Višina nepovratnih sredstev, ki bo na razpolago, znaša v letu 2006 okvirno 7.300.000 SIT, v letu 2007 okvirno 25.000.000 SIT, v letu 2008 pa okvirno 16.000.000 SIT.

Na razpis se lahko prijavijo:
- delodajalci, ki so oziroma bodo v času od 1. januarja 2006 do 25. avgusta 2006 na novo zaposlili kadre deficitarnih ali drugih poklicev, in sicer diplomante VII., VIII. ali IX. stopnje. Novozaposleni morajo biti ali prvič zaposlene ali brezposelne osebe, ki so v času prijave na razpis zaposlene za nedoločen čas. Iz vlagateljeve predstavitve projekta mora biti razvidno, da bo delovno mesto pri delodajalcu ohranjeno vsaj pet let od podpisa pogodbe;
- samozaposlene osebe, diplomanti VII., VIII. ali IX. stopnje, ki so se oziroma se bodo samozaposlili v času od 1. januarja 2006 do 25. avgusta 2006. Iz vlagateljeve predstavitve projekta mora biti razvidno, da bo delovno mesto ohranjeno vsaj pet let od podpisa pogodbe.

Rok za oddajo vloge na naslov Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Kotnikova 28, 1000 Ljubljana, je:
- 25. 8. 2006 (oddaja po pošti),
- 25. 8. 2006 do 12. ure (osebna oddaja v glavno pisarno – IV. nadstropje).

Razpisno dokumentacijo dobite na spletnih straneh Posoškega razvojnega centra (***www.pososki-rc.si***) in Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (***www.svlsrp.gov.si***). Lahko jo naročite na ***info@pososki-rc.si*** ali prevzamete na Posoškem razvojnem centru (Padlih borcev 1b, Tolmin). ■

Utrinki

OSVOJENA DVA NAZIVA DRŽAVNIH PRVAKOV

Koper – 7. maja je v Kopru potekalo državno prvenstvo ***Slovenske zveze tradicionalnega karateja*** (SZTK) v tradicionalnem karateju. Nastopilo je 222 tekmovalcev iz desetih karate klubov SZTK, ki so opravili 324 posameznih nastopov in 21 nastopov v ekipnih disciplinah (kata ekipno). Gost prvenstva je bil prof. dr. **Vladimir Jorga** (8. dan), predsednik Evropske federacije tradicionalnega karateja (ETKF).

Tekmovanja se je udeležilo 14 tekmovalcev s posoškega karate kluba (KK) ***Goryu***. Med rezultati, ki so jih dosegli naši tekmovalci, izstopata dva osvojena naziva državnih prvakov, ki sta si jih v svoji kategoriji priborila **Gaja Kozar** in **Andrej Valentinčič**.

Na prvenstvu sta sodila tudi dva sodnika iz karate kluba Goryu – **Jernej Čufer** in **Gorazd Perdih**.

Rezultati:

- **Andrej Valentinčič** (malčki) – 1. mesto kata (državni prvak);
- **Kevin Podreka** (malčki) – 2. mesto kata;
- **Fitim Zabeli** (malčki) – 3. mesto kata;
- **Gaja Kozar** (mlajše deklice) – 1. mesto kata (državna prvakinja), 3. mesto borbe;
- **Jasmina Medved** (kadetinje) – 2. mesto kata;
- Ekipa Goryu 1 (**Kevin Podreka**, **Andrej Valentinčič** in **Fitim Zabeli**) – 2. mesto kata ekipno (kategorija mlajši dečki);
- Ekipa Goryu 2 (**Karolina Božič**, **Gaja Kozar** in **Katja Tuta**) – 2. mesto kata ekipno (kategorija deklice);
- Ekipa Goryu 3 (**Gregor Blažon**, **Žiga Božič**, **Luka Rejc**) – 2. mesto kata ekipno (kategorija starejši dečki).

TEKMOVALCI KARATE KLUBA GORYU *s prof. dr.* **Vladimirjem Jorgo**, *predsednikom Evropske zveze tradicionalnega karateja.* ***Foto: Aleš Podreka***

Jernej Čufer, trener KK Goryu

ZMAGA OŠ BOVEC NA TEKU TROJK

Ljubljana – Atleti ***Tekaškega društva Bovec*** so se maja udeležili teka trojk, na katerem so v konkurenci učenk in učencev osnovnih šol odigrali vidno vlogo. Na tri kilometre dolgi progi so dekleta v konkurenci 54 trojk prepričljivo osvojila prvo mesto pred ***OŠ Borovnica*** in ***OŠ Draga Bajca*** iz Vipave. Zmago so ***OŠ Bovec*** pritekle: **Neja Čopi, Tanja Komac** in **Hani Mlekuž Kamarič**.

Na enaki razdalji so bovški osnovnošolci zasedli drugo mesto, in sicer za Domžalčani in pred Vipavci. Na drugo stopničko na zmagovalnem odru v teku trojk za leto 2006 v konkurenci 37 ekip so se povzpeli: **Blaž Karba**, **Dean Melihen** in **Tine Zornik**.

Vasja Vitez, trener, Tekaško društvo Bovec

Občina Tolmin na podlagi *Pravilnika o subvencioniranju obrestne mere pri posojilih za pospeševanje malega gospodarstva v občini Tolmin* in *Dopolnitve pravilnika o subvencioniranju obrestne mere pri posojilih za pospeševanje malega gospodarstva v občini Tolmin* objavlja

Javni razpis za SUBVENCIONIRANJE OBRESTNE MERE PRI POSOJILIH ZA POSPEŠEVANJE RAZVOJA MALEGA GOSPODARSTVA V OBČINI TOLMIN V LETU 2006.

Skupni znesek razpisanega posojila iz sredstev Nove KBM d. d. in občinskega proračuna je **240.000.000,00 SIT**. Razpis je odprt do porabe sredstev oziroma do izteka proračunskega leta.

Namen posojil
Prosilci morajo pridobljena posojilna sredstva vložiti v razvoj, razširitev ali posodobitev poslovanja oziroma opravljanja dejavnosti ter odpiranje novih ali ohranjanje obstoječih delovnih mest, povezanih z investicijo v občini, in sicer za naslednje upravičene stroške:
• nakup zemljišča;
• nakup, graditev, rekonstrukcijo ali adaptacijo poslovnih prostorov;
• nakup opreme – osnovnih sredstev.

Posojila so prednostno namenjena dejavnostim, ki zagotavljajo nova ali ohranjajo obstoječa delovna mesta, ki so energetsko varčna in ne onesnažujejo okolja, ki dopolnjujejo proizvodne programe ostalega gospodarstva, ki dosegajo višjo kakovost proizvodov in storitev ter zagotavljajo visoko stopnjo donosnosti.

***Za posojila s subvencionirano obrestno mero lahko zaprosijo*:**
• samostojni podjetniki, ki opravljajo registrirano dejavnost;
• občani, ki so pri pristojnem upravnem organu vložili zahtevek za pridobitev statusa samostojnega podjetnika oziroma na pristojnem sodišču priglasitev za vpis v sodni register in predložili vse dokumente za ustanovitev obratovalnice oziroma podjetja;
• mala podjetja (po Zakonu o gospodarskih družbah).

Sedež obratovalnice oziroma podjetja, poslovni prostor oziroma mesto investicije mora biti na območju občine Tolmin.

Subvencioniranje obrestne mere predstavlja pomoč po pravilu "de minimis", na podlagi katerega znesek pomoči, dodeljen istemu upravičencu, ne sme preseči praga 100.000 EUR v obdobju treh let. ***Do pomoči "de minimis" niso upravičeni prosilci***:
• iz dejavnosti transporta;
• za izvozno dejavnost, ki je neposredno povezana z izvoženimi količinami, ustanavljanjem in delovanjem distribucijske mreže ali z drugimi tekočimi stroški, povezanimi z izvozno dejavnostjo;
• za pomoč, ki bi bila pogojena z uporabo domačega blaga na račun uvoženega.

Vsebina vloge
Prosilec mora v vlogi navesti osnovne podatke o dejavnosti oziroma podjetju, višino zaprošenega posojila s subvencionirano obrestno mero, opis in vrednost investicije, finančni načrt pokrivanja investicije ter ostale podatke, skladno z navodili za pripravo vloge. Navodila za pripravo vloge lahko prosilci dvignejo na Občini Tolmin in na Območni obrtni zbornici v Tolminu, objavljena pa so tudi na spletni strani: ***www.obcina.tolmin.si***.

***Prosilec mora vlogi priložiti*:**
- registracijske listine oziroma dokazila, da je v postopku pridobitve statusa samostojnega podjetnika ali ustanavljanja podjetja.

***Posojilni pogoji*:**
- obrestna mera: EURIBOR šest mesecev + 0,10 % (letna, spremenljiva – subvencija je že vključena),
- doba vračanja: tri do pet let (moratorija ni),
- višina posojila: do 50 % predračunske vrednosti, največ 27.000 EUR,
- prosilec mora sam zagotoviti 25 % upravičenih stroškov investicije,
- zavarovanje: poroštvo zavarovalnice, hipoteka, depozit.

Ostali posojilni pogoji so po veljavnih določilih Nove KBM d. d.

Vlogo pošljite priporočeno po pošti ali dostavite osebno na naslov: ***Občina Tolmin, Ulica Padlih borcev 2, 5220 Tolmin***. Prvo odpiranje vlog bo komisija opravila maja 2006.

Komisija za dodeljevanje sredstev iz občinskega proračuna za pospeševanje malega gospodarstva bo prispele vloge obravnavala enkrat mesečno. Komisija bo sprejela sklep o dodelitvi posojil do petnajstega v mesecu za vloge, prispele do seje komisije, prosilcem pa bodo sklepi posredovani v osmih dneh po sprejemu.

Dodatne informacije na tel. št.: *05/ 38-19-518* (**Janja Bičič**).

Jožef Ernest Kemperle, župan

DVESTO LET GLAVNO ŽELEZARSTVO IN RUDARSTVO

Trenta – Maja je bila v ***Informacijskem središču Triglavskega narodnega parka*** (TNP) ***Trenta*** odprta razstava z naslovom *2800 let rudarstva in železarstva v Julijskih Alpah* (ogledate si jo lahko do konca leta). Kot je povedal avtor **Janez Bizjak**, je razstava povzetek devetletnih raziskav ***TNP-ja***. V okviru programa *UNESCO MaB* (Man and Biosphere – Človek in biosfera) so raziskovali pašništvo in rudarstvo v visokogorju Bohinja, Bleda in Trente. Razstava prikazuje rimskodobno in srednjeveško rudarstvo, nahajališča železove rude in zgodovino gospodarskih dejavnosti v visokogorju.

JANEZ BIZJAK, *nekdanji direktor Triglavskega narodnega parka, je povedal, da je razstava 2800 let rudarstva in železarstva v Julijskih Alpah povzetek devetletnih raziskav.*

V dolini Trente sta bila rudarstvo in železarstvo dvesto let glavni gospodarski panogi. Prve fužine so bile postavljene leta 1576. Železovo rudo so nabirali in kopali visoko v strmih pobočjih pod Mojstrovko in pod Pelci. Kot je zapisal Bizjak, so *"v strminah gore Srednjica še vidni ostanki starih rudnikov ter travnate izravnave, na katerih so stala rudarska bivališča. Gora je prevrtana z labirintom rudarskih rovov, širokih komaj 50–60 cm in visokih 140 cm, ki so stopničasto razporejeni na levo in desno od zunanjega vhoda. Kopanje v majhnih rovih in vlečenje rude na površje je bilo skrajno težaško delo: trdo, nevarno, nezdravo ter za današnje predstave skoraj nemogoče. Na najbolj strmih delih gore so rudo spravljali v dolino po lesenih žlebovih, na položnejših tleh pa so jo nosili na hrbtu ali vlačili po tleh na lesenih nosilih."* V dolini so v preprostih talilnih pečeh v Zapodnem in pri Plajerju talili rudo (model starejše peči si lahko ogledate na razstavi). Največji obrat so bile fužine s plavžem, ki so se nahajale v bližini današnje cerkve. Slednjega so podrli pred prvo svetovno vojno, ko so zgradili zvonik. Železarstvo v Trenti je zamrlo konec 18. stoletja.

Besedilo in foto: Mateja Kutin

NAJSTAREJŠA RAZGLEDNICA JE IZ LETA 1899

Trenta – Konec aprila so v ***Informacijskem centru Triglavskega narodnega parka*** v Trenti odprli razstavo *Dolina ob zgornji Soči skozi čas*. Gre za razstavo razglednic, ki jo je na ogled postavil **Boris Dolničar**, nekdanji urednik Kmečkega glasa. Naletela je na odličen odziv med domačimi prebivalci, ki si z veseljem ogledajo, kako so njihovi kraji nekdaj izgledali. Večina razstavljenih razglednic je last dolgoletnega zbiralca Dolničarja, nekaj pa so jih prispevali ***Kartografska in slikovna zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice iz Ljubljane***, zbiralca **Miloš Domevšček** iz Bovca in **Kristjan Maver** iz Nove gorice ter domačinka **Marija Kavs**. Kot je povedal avtor, želijo z razstavo, ki bo na ogled do konca julija, *"obeležiti zgodovinski spomin in opozoriti na dragoceno dediščino doline ob zgornji Soči oziroma krajevne skupnosti Soča-Trenta."*

Razglednice na razstavi so krajevno in časovno razdeljene. Dokazujejo, da je bil turizem v Trenti razvit relativno zgodaj, opazna pa so tudi nihanja. Najstarejše razglednice sežejo v obdobje do prve svetovne vojne. Takrat je bil v Trenti razvit predvsem iz- ▶

Datum	Kraj	Prireditev	Informacije
Do 8. junija	**LJUBLJANA**, Gozdarski inštitut Slovenije	**Slikarska razstava Ivana Jelinčiča**, gozdarja iz Trente	Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin, Dani Oblak
1. 6. (19.00)	**TOLMIN**, Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin	**Predstavitev knjige Vlaste Nussdorfer Naše deklice z vžigalicami**	Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin: 05/ 38-11-526
3. 6. (10.00)	**POLJUBINJ**, parkirišče pred Metalfleksom	**Brezplačna šola varne vožnje za voznike motornih koles** pod vodstvom dveh policijskih inštruktorjev. V primer dežja bo dogodek preložen na 17. 6.	Darijo Mlakar: 031-672-139
8. 6. (11.00)	**TOLMIN**, velika predavalnica OŠ Franceta Bevka	**Haiku dan**	Jožek Štucin: 041 964 057
9. 6. (19.30)	**TOLMIN**, telovadnica šol. centra	**Zaključek plesne šole Urška Tolmin**	Suzana: 041-371-223
9. in 10. 6.	**PRAPETNO BRDO**	**Turnir v malem nogometu Atila 2006**	ŠD Šentviška Gora: 031-583-678
10. 6.	**LOG POD MANGARTOM**	**Mednarodni turnir v kegljanju**	Stane Mlekuž: 041-571-225
10. 6. (15.00)	**TOLMIN**, zbor v centru MiNK	**Glasbena delavnica**	Jani Kutin: 041-641-862
10. 6. (20.00)	**KOBARID**, Kulturni dom	**Koncert moškega pevskega zbora Slava Klavora iz Maribora**	Občina Kobarid: 05/ 38-99-220
11. in 11. 6.	**KOBARID**	**Liga Adrenalin Kobarid** – Mednarodno tekmovanje v preletih z jadralnimi padali. Starti na Kuku in Stolu, pristanek v Kobaridu.	Društvo adrenalin paragliding team, Klavdij Rakušček: 041-953-370
11. 6.	**VRTAČA**	**Pohod na Vrtačo** (lahka tura). Vodi S. Ivančič	PD Tolmin, čet. 17h–19h: 05/ 38-83-211
16. do 18. 6.	**POT ČEZ KOZJAK**	**Pohod po poti čez Kozjak** (lahka tura). Vodita S. Gorjup in D. Kenda	PD Tolmin, čet. 17h–19h: 05/ 38-83-211
16. 6. (11.35)	**TOLMIN**, velika predavalnica OŠ Franceta Bevka	**Zaključna prireditev Unicefovega krožka z obiskom ambasadorja Unicefa Lada Leskovarja**	Denise Šuler Rutar: 031 656 569
16. 6. (18.00)	**MOST NA SOČI**, šolsko igrišče (v primeru dežja telovadnica)	**Humanitarna akcija Kupi mi kozo** – Nastop učencev, razstava, pokušina afriških jedi, nastop glasbene skupine Johnny Bravo …	OŠ Most na Soči
17. 6. (8.00)	**PETROVO BRDO**	**5. gorski maraton štirih občin** – Start in cilj je pred planinskim domom na Petrovem Brdu. Dolžina proge je 35 km, 5100 m vzponov in spustov.	TD Podbrdo in LTO Sotočje, Jože Dakskobler: 041-873-551
17. 6. (9.00)	**TOLMIN**, zbor pri Sotočju	**Lesarsko-kiparska delavnica** (vodi Dušan Gerlica)	Jani Kutin: 041-641-862
17. 6. (11.00)	**ŠENTVIŠKA GORA**, vojaško skladišče	**Proslava in odkritje plošče ob 15. obletnici vojne za samostojno Slovenijo**	OZ VV za SLO Gornje Posočje
17. 6. (16.00)	**TOLMIN**	**Dan nogometa v Tolminu** – 85 let Nogometnega kluba Tolmin	Darij Vouk: 041-743-646
17. 6. (21.00)	**KOBARID**, center	**Premiera filma Bilo je tistega dne**, kulturni in zabavni program	KS Kobarid in Občina Kobarid: 05/ 38-99-220
17. 6.	**PRAPETNO BRDO**	**Rock koncert**	ŠD Šentviška Gora: 031-583-678
17. in 18. 6.	**VOLČE**	**Tradicionalni kulturni vikend**	Andreja Sovdat: 031 862 733

Utrinki

▶ letniški turizem; gostje so prihajali zaradi gora in divje narave. Turizem je domačinom predstavljal dodaten vir zaslužka: gostje so nekje prespali, drugje jedli, gorski vodniki so jih vodili okoli … Posebno obdobje je čas prve svetovne vojne, ko je bilo izdanih veliko unikatnih razglednic; vojaki so slikali, sliko razvili in jo kot razglednico poslali domov. Sledilo je obdobje krize v turizmu, ko je Trenta pripadla Italiji. To dokazuje tudi nizko število razglednic iz tega časa. Iz obdobja po drugi svetovni vojni (v 50. in 60. letih se je razvijal predvsem počitniški turizem) je razglednic spet več. Pozneje je z razvojem turizma v okolici Bovca razvoj turizma v Trenti zamrl. Zadnje obdobje prinaša ponoven vzpon.

Mateja Kutin

NAJSTAREJŠA RAZGLEDNICA, KI JO HRANI BORIS DOLNIČAR, IMA LETNICO 1899. *Najstarejša slovenska razglednica je starejša le osem let.*

PLANINA BOŽCA SE PREDSTAVI

Borjana – ***Razvojno društvo*** (RD) ***Breginjski kot*** in ***Pašna skupnost*** (PŠ) ***Bošca*** sta ***P'r Kuzmu*** v Borjani pripravila pregledno razstavo z naslovom *Planina Božca skozi čas*. Na razstavi, za katero gre posebna zahvala članoma RD Breginjski kot **Lenki Vrečar** in **Juriju Šimacu**, si lahko poleg povečav starih fotografij in grafičnih prikazov ogledate tudi povečave iz opisnih knjig ter drugo dokumentacijo pašne skupnosti. Razstava se zaključi s panojem, ki gledalcu nazorno prikaže možnosti, ki jih ima planina, vendar iz različnih razlogov nekatere ostajajo neizkoriščene. Organizatorji so posebej iz-

Datum	Kraj	Prireditev	Informacije
18. 6.	**ŠENTVIŠKA GORA**	**Shod sv. Vida**	Župnija, KS in ŠD Šentviška Gora: 041-259-146, 041-498-172, 031-583-678
19. 6. (13.00)	**MOST NA SOČI**	**Noč na jezeru** – 11. srečanje gospodarstvenikov	Darij Vouk: 041-743-646
20. 6. (17.00)	**MOST NA SOČI**	**Noč na jezeru** – Predstavitev obmejnih turističnih društev vzdolž reke Soče Od izvira do izliva, okrogla miza	Darij Vouk: 041-743-646
21. 6. (10.00)	**MOST NA SOČI**	**Noč na jezeru** – Srečanje združenja turističnih destinacij Slovenije	Darij Vouk: 041-743-646
22. 6.	**MOST NA SOČI**	**Noč na jezeru** – 17h: srečanje članov ZB in upokojencev Tolminske; 17.45: odprtje del likovne kolonije Posočje 2006	Darij Vouk: 041-743-646
23. 6.	**MOST NA SOČI**	**Noč na jezeru** – 9h: 5. srečanje predstavnikov slovenskih hidroelektrarn in predstavnikov TD ob slovenskih jezerih; 14h: 19. turnir v malem nogometu; 21h: plesna zabava ob jezeru	Darij Vouk: 041-743-646
23. 6. (20.00)	**TRENTA**	**Nastop češke folklorne skupine Mrakov**	Edo Gaberšek: 041 785 465
24. 6.	**BELA PEČ**	**Pohod na Belo peč** (lahka tura). Vodi M. Kovačič	PD Tolmin, čet. 17h–19h: 05/ 38-83-211
24. 6.	**MOST NA SOČI**	**Noč na jezeru** – 8h: nogometni turnir; 10h: sejem obrti; 17.30: uradno odprtje prireditev na jezeru; 18h: predstavitev moto kluba Orel; 18.30: show program z vodnimi skuterji; 20h: kulinarično presenečenje; 20.30: tekmovanje v nočnih skokih v jezero; 21h: plesna zabava na trgu; 22h plesna zabava ob jezeru	Darij Vouk: 041-743-646
24. 6.	**BOVEC**	18h: **sprevod** skozi Bovec; 19h: **nastop šestih folklornih skupin** "na placu", v primeru dežja v kulturnem domu	Edo Gaberšek: 041 785 465
24. in 25. 6.	**TOLMIN**, zbor pri Sotočju	**Lesarsko-kiparska delavnica** (vodi Dušan Gerlica)	Jani Kutin: 041-641-862
25. 6.	**MOST NA SOČI**	**Noč na jezeru** – 8h: sejem obrti; 12h: srečanje liberalne demokracije ob dnevu državnosti; 17h: predstavitev vodnih skuterjev; 18h: otroški program; 18.30: kulinarični rekord; 18.45: nastop mažoretk; 19h: nastop narodno zabavnega ansambla; 20h: plesna zabava ob jezeru; 21h: tekmovanje v nočnih skokih v jezero; 23h baklada in ognjemet	Darij Vouk: 041-743-646
25. 6.	**TOLMIN**, zbor pred Knjižnico Cirila Kosmača	**Nabiranje in priprava užitnih samoniklih rastlin na Tolminskem** (vodi Dario Cortese)	Jani Kutin: 041-641-862
25. 6. (20.00)	**TOLMIN**, Kinogledališče	**S pesmijo skozi delo in življenje goriškega slavčka**	Matej Kavčič: 031-507-724
25. 6.	**TOLMIN**	**Puntarska noč** – Proslava ob dnevu državnosti, pohod z baklami na Grad	TD Tolmin, Igor Rutar: 031-795-233

Informacije za koledar prireditev lahko posredujete: za občino Tolmin na LTO Sotočje: 05/ 38-00-480, e-pošta: info@lto-sotocje.si, za **občino Kobarid** Nadi Pajntar: 05/ 38-99-220, e-pošta: nada.pajntar@kobarid.si in za **Bovško** na PRC: 05/ 38-41-500.

Utrinki

postavili obnovo ozke in stare vojaške poti, ki bi v novi podobi na planino zagotovo privabila večje število obiskovalcev: od pohodnikov in kolesarjev do ljubiteljev sira in mlečnih izdelkov, ki jih na planini ne manjka. Na odprtju razstave so obiskovalci prisluhnili ubranim glasovom ***vokalne skupine Snežet*** in verzom, v katerih se Šimac spominja planine.

Planina Božca slovi predvsem po tem, da je edina planina v Posočju, ki izdeluje sir iz kravjega in kozjega mleka. Kot je povedal **Janko Ručna**, predsednik PŠ Bošca, se je lansko sezono na planini paslo 24 krav in 67 koz. V tem času so pridelali 49.000 litrov mleka, *"kar, preračunano v blago, predstavlja štiri tone sira in dve toni skute"*. Leta 1984 so na planini prenovili hleve in prostore za pridelavo sira. Z zadnjo večjo investicijo v minulem letu je Božca dobila tudi prostor za prodajo sira in skute. Del sredstev (okoli 600.000 SIT) so uspeli pridobiti iz programa Phare CBC s pomočjo prijave projekta sirarska pot, razliko do dveh milijonov pa so pokrili sami. Prav ta pridobitev je planino zaznamovala s prelomnim obdobjem. Od junija dalje bodo lahko ljubitelji mlečnih izdelkov slednje prvič kupili kar na planini. *"Zato je urejena pot, ki je v tem trenutku prevozna le s terenskimi vozili, za nas zdaj še toliko bolj pomembna,"* poudarja Ručna.

PREGLEDNA RAZSTAVA** obiskovalce popelje po preteklosti in sedanjosti planine Božca.* ***Foto: Š. K.

Tatjana Šalej Faletič

SKUPNO NABRALI PREK 70 m³ ODPADKOV

Zgornje Posočje – V zadnjih dveh mesecih so najrazličnejša društva in organizacije pripravile številne čistilne akcije, ki so pripomogle k lepšemu videzu in prijetnejšemu počutju v naši dolini. Ker vam bomo tokrat postregli zgolj s tistimi podatki, ki so nam jih posredovali v naše uredništvo, nam nikar ne zamerite, če bomo koga izpustili. Naj bo to vzpodbuda organizatorjem za prihodnje leto, da nas o tovrstnih akcijah oziroma o njihovih rezultatih pravočasno obvestijo.

Tako smo na primer v uredništvo prejeli obvestilo ***Krajevne skupnosti*** (KS) ***Lom***, ki je v sodelovanju s ***Športnim društvom Lom "99"*** in ***Turistično kmetijo Široko*** organizirala dve večji čistilni akciji. Teh se je prvič udeležilo kar 51 krajanov, v drugo pa 30, kar je glede na tamkajšnje prebivalstvo, ki šteje okoli 180 ljudi, zelo dober odziv. Krajani so očistili kanale in jarke ter pometli 10 km ceste: od Mosta na Soči do meje z Goriško občino. S tem so želeli med drugim opozoriti na težavo, ki jo z zasipanjem jarkov povzročajo nekateri posamezniki. Takšno početje namreč v zimskem času povzroča precejšnjo poledico, saj voda odteka kar po cestišču.

Vsakoletna čistilna akcija je stekla tudi pri članih ***Turističnega društva*** (TD) ***Most na Soči*** in ***TD Tolmin*** ter ***TD Sopota Kneža***. Slednja je tudi letos z ***vaščani Podmelca*** pristopila k delovni akciji popravila in urejanja poti do slapa Sopote. Poleg obstoječe poti so temeljito popravili še pot do zdravilne vode, ki smo jo poimenovali kar voda proti babji sitnosti; nahaja se tik pod slapom. TD Sopota je nato v sodelovanju s ***Prostovoljnim gasilskim društvom Kneža*** in ***KS Kneža*** organiziralo še eno akcijo, v kateri so sodelovale vse vasi v KS. Med drugim so obnovili avtobusna postajališča in počistili vaška središča.

Pri čiščenju brežin so tudi letos sodelovali člani ***Ribiške družine Tolmin***. Od njihovih ribiški kolegov iz sektorja Kobarid smo prejeli nekaj več podatkov o tamkajšnji veliki čistilni akciji, na kateri so sodelovali tudi ribiči iz Italije in Avstrije. Kot je povedal **Darko Gregorčič** so očistili obrežje Nadiže od mejnega prehoda Robič do Napoleonovega mostu pod vasjo Logje in obrežje Soče od Kamnega do Napoleonovega mostu pod Kobaridom. Očistimo Sočo in njene bregove pa se je glasil tudi slogan čistilne akcije podjetja ***Maya športni turizem***, h kateri so pristopili še člani ***Zveze tolminskih mladinskih društev***, ***Rod puntarjev*** in ***Hotel Krn***.

Na ***Komunali Tolmin*** smo kasneje izvedeli, da so bile akcije, ki so se odvijale po vsem Zgornjem Posočju, uspešne, saj se je z njihovo pomočjo skupaj napolnilo več kot deset zabojnikov oziroma zbralo prek 70 m³ odpadkov.

T. Š. F.

SPET KLIČE NAS VENČANI MAJ

Grahovo ob Bači – Z verzi nekdanjega župnika **Štefana Tonklija** se je v cerkvi sv. Ane na Grahovem v soboto, 13. maja, pričel koncert Marijinih pesmi. Posvečen je bil trem dogodkom, umeščenim v ta najlepši mesec v letu: godu fatimske Marije, 9. maju – evropskemu dnevu zmage – in obletnici smrti župnika, skladatelja in zbiralca ljudskih napevov **Ivana Kokošarja**, ki je po upokojitvi v tem kraju opravljal službo vikarja.

Povabilu za sodelovanje so se odzvali ***moški pevski zbor iz Kanala***, iz Baške grape pa kar štirje zbori: ***mešani pevski zbor Ivan Kokošar Grahovo-Koritnica***, ***ženski pevski zbor Sožitje iz Podmelca***, ***Pevke iz Hudajužne*** in ***ženski pevski zbor Okarina*** iz Podbrda. Številni poslušalci iz Baške grape in

ŽPZ OKARINA IZ PODBRDA *– eden izmed petih zborov, ki so sodelovali pri koncertu Marijinih pesmi.*

od drugod so z navdušenjem sledili pesmim, katerih večina je bila posvečenih Mariji. Ubrano petje je dopolnjevala orgelska spremljava, zanimive pa so bile tudi modernejše izvedbe ob spremljavi kitare, ksilofona in piščali. Celoten program so prepletale občutene recitacije pesmi **Ljubke Šorli**.

Ob koncu je iz grl vseh prisotnih zadonela najlepša "majska" pesem *Spet kliče nas venčani maj*, po kateri so koncert tudi poimenovali. Prijetno je bilo spoznanje, da kljub številnim težavam, ki pestijo Baško grapo, ljudje najdejo čas za pesem, ki jih združuje in povezuje.

Besedilo in foto: Cveto Zgaga

NOVO IME GALERIJE TOLMINSKEGA MUZEJA

Tolmin – Galerija Tolminskega muzeja odslej nosi ime **Ivana Čarga**, enega najpomembnejših primorskih likovnih umetnikov v prvi polovici dvajsetega stoletja. Tako so jo poimenovali 12. maja ob odprtju razstave njegovih del, ki jih je muzej pridobil v zadnjih letih.

Življenje in delo umetnika, rojenega leta 1898 v Tolminu, je do danes slabo raziskano. Šolal se je v Gorici in Novem mestu, kamor je z družino pobegnil po izbruhu prve svetovne vojne. Kot mladega fanta so ga močno pretresle grozote soške fronte. Sledila sta jim študij doma in v Italiji ter umetniško ustvarjanje v različnih slogih. Iz realizma je postopoma prešel v futurizem, najraje pa je upodabljal portrete prijateljev umetnikov, skladateljev, igralcev, pisateljev in arhitektov. Kot je v avtorjevem življenjepisu zapisal **Oži Lorber**, je *"kmalu opustil avantgaristično likovno govorico in se v vrtincu naraščajoče brezposelnosti in z njo povezane revščine ter brezpravnosti kot izreden tankočutnež usmeril v socialno tematiko in klasično podajanje v samosvojem ekspresivno realističnem slogu".* Zadnja leta je kot posebnež in boem preživel v Ljubljani, kjer je osamljen in skoraj pozabljen leta 1958 tudi preminil.

Direktorica Tolminskega muzeja, mag. **Damjana Fortunat Černilogar,** se je ob tej priložnosti zahvalila **Nadi Zoran** s kulturnega ministrstva, ki je pomagala pri odbiri in pridobivanju gradiva, veliko pa so prispevali tudi Čargovi sorodniki, ki so jim omogočili pridobitev njegovih del.

Besedilo in foto: Špela Kranjc

KRAJANI LOMA *so na glavni povezavi z dolino očistili vse kanale in jarke ter pometli 10 km ceste. S tem so med drugim želeli opozoriti na težavo, ki jo z zasipanjem jarkov povzročajo nekateri posamezniki. Posledica takšnega početja je v zimskem času precejšnja poledica, saj voda odteka kar po cestišču.* ***Foto: Srečko Levpušček***

V GALERIJI IVANA ČARGA **– Nada Zoran** *z Ministrstva za kulturo RS in Čargova sorodnica* **Janja Čargo Pšeničnik.**